

TIÑU CHA NI SAVAHA RA TATUN JESUU

Ni chacoo tuhun ti cua
quichi ra Tati Ndioo

1 ¹⁻²Yuhu cha ni tai iin tutu chihun iti chata nu ni quichi quivi, yoho Teófilo. Tutu tai chihun xihna cuui cuu chacan, ta chahi cuenda yoso cuhva ni savaha ra Jesuu nu quichi quivi. Chaha tahin cuenda yoso cuhva ni sacuahra ra chi ñivi. Quivi can ni nacachi ra chi ra cuu tatun ra. Tacan cuu, ta cati ra Tati Ndioo chi ra Jesuu ti cua cati tuhun ra chi ra tatun ra ñaan tiñu cua savaha ra ta ra. Tacan ni savaha ra Tati Ndioo, ta sa cuahan ra Jesuu iti siqui andivi. ³Xihna ca ni ndehe ra Jesuu tu ndoho, ta ni chihi ra. Chito tatun ra ti cha ndicha iyo ndito ndico ra Jesuu, vati ndehe ra ta ra cha ni savaha ra Jesuu quivi can. Uvi xico quivi cha iyo ndico ra chi tatun ra, ta cati tuhun maan ra yoso cuhva cua cundaca ñahan ra Ndioo chi ñivi ra.

⁴Ni vii iyo ra Jesuu chi tatun ra, ta quechaha cati tuhun ra chi ra ta ra. Cati ra chi ra ta ra ti:

—Ña cua quee ndo tichi ñuun Jerusalén, soco cua cuatu nuun ndo. Na cua quichi xihna ra Tati Ndioo,

vati cua tachi suti chi ra cuhva cati yu chi ndo. Nu quichi quivi chahi cuenda chi ndo, vati cua quichi ra Tati Ndioo. ⁵Ni sacuanduta ra Juaan chi nduta, soco vaha xaan ca cha cua quichi ra Tati Ndioo. Inga suhva ca quivi, ta cua quichi coo ra chihin ndo —cati ra Jesuu.

Cuahan ra Jesuu iti siqui andivi

⁶Tacan cuu, ta nducuiti tucu ra Jesuu chi ra tatun ra, ta quechaha nducu tuhun ra ta ra chi ra Jesuu ti: —Ra chahnu, ¿atu tichi quivi ya cua cuhva ndico maun ndatu, ta cua cundaca ñahan ndico ra cuu ñivi judío? —cati ra.

⁷Cati ndico ra Jesuu chi ra ta ra: —Ña cua coto ndo ndaa quivi, ta ni ña cua coto ndo ñaan yoo cua cundaca ñahan ndico ra cuu ñivi judío. Chi sutu yu cuu ndatu can, ⁸soco cua coo ra Tati Ndioo chihin ndo, ta cua coo tu ndee ini ra Ndioo chi ndo, ta cua cati tuhun ndo ñaan cuhva ni chacoí chi ndo. Cua cati tuhun ndo tichi ñuun Jerusalén, ta cua cati tuhun ndo nini cahnu ñuhun Judea chi ñuhun Samaria, ta cua cati tuhun tahan ndo nini cahnu ñuhun ñuñivi —cati ra Jesuu.

⁹Cha ndihi cahan ra Jesuu, ta ndehe tatun ra ti ndaa ra iti siqui. Chasi iin vico nu cuahan ra. Ña ndehe ca ra tatun chi ra, ¹⁰soco ndehe xaan ra ta ra iti siqui nu cuahan Jesuu, ta jihna cha iyo uvi rai nu inda ra ta ra. Nduvi tahan ra nami sahma cuichin, ¹¹ta quechaha cati ra chi ra tatun Jesuu can ti:

—Ndioho yani xaa, ña cua ndehe ca ndo iti siqui andivi. Cha quee ra Jesuu nuun iyo ndo, ta cuahan ra iti siqui. Cua quichi ndico ra ta ni cuhva ni ndehe ndo cha cuahan ra iti siqui andivi —cati racan ta ra.

**Ni quihin ra Matía tiñu
ni chiso ra Juda**

¹²Tacan cuu, ta quee ra tatun Jesuu ta ra yucu Olivo can, ta cuahan ndico ra iti ñuun Jerusalén. Yatin ñuun Jerusalén iyo yucu can. [Vasi queta sava hora chica ñivi cha chahan ñi tican.] ¹³Quihvi ndico ra tatun Jesuu tichi ñuun, ta cuahan ra ta ra nda vehe iyo nda siqui, ta ni chacunda ra ta ra. Ican iyo ra Pedro chi ra Jacobo chi ra Juaan chi ra Ndree chi ra Felipe chi ra Tuma chi ra Bartolomé chi ra Mateo chi ra Jacobo sehe ra Alfeo chi ra Simón ra cuni cuati chi ñivi ñuun Roma chi ra Juda yani ra Jacobo. ¹⁴Ndihi ni quivi nducuiti ndihi ra ta ra, ta nducuiti tahan ña María sihi ra Jesuu chi inga ñi ñahan. Nducuiti tahan yani ra Jesuu chi ñi, ta nahan xaan tuhva ñi cahan ñi chi ra Ndioo.

¹⁵Tuvi ñivi Ndioo nducuiti quivi can. Iin cahnu ni nducuiti ñi. Vasi queta iin ciendu oco ñi, ta ni

chacuinda ra Pedro, ta quechaha cati ra chi ñi ti:

¹⁶—Ndioho yani xaa, nini xaan cua sacuinu yo cuhva cati ra Ndioo tichi tutu ra. Nu quichi quivi cati tuhun ra Tati Ndioo chi ra David ti cua taa ra tuhun yoso cuhva cua tahan ra Juda. Racan cuu ra ndaca chi ñivi tiin chi ra Jesuu.

¹⁷Chica tahan ra Juda can chi ndi, ta tiñu savaha ndi satíñu tahan ra. ¹⁸Quihin ra Juda xuhun yahvi ra, vati savaha ra ndavaha ni, ta sata ra iin ñuhun. Nduva ra iti xini ra, ta ndata tichi ra, ta quee chiti ra, ta chihi ra. ¹⁹Chito ndihi ñivi iyo ñuun Jerusalén ñaan cha ni tahan ra Juda can. Chacan cuu cha Acéldama nani ñuhun can cati ñi chi tuhun cahan maan ñi. Nu chati niñi ñivi cuu tuhun can, vati tican ndoyo ñuhun ra Juda can. ²⁰Tichi libru Salmo cati ra Ndioo cuenda ra Juda ti:

Taxin cua ndoo nu ni chacoo ra, ta yoni cua coo tican.
ta cati ndico tucu ra Ndioo ti:

Tiñu ni chiso ra cua quihin inga rai.

Tacan ni cati ra Ndioo cuenda ra Juda iti chata.

²¹⁻²²Chacan cuu cha cua quihin inga rai tiñu ni chiso ra Juda, ta cua cati tuhun tahan ra ti cha natacu ndico ra Jesuu. Iyo cha ni chica tahan ra chihin ndi ndihi ni quivi ni chacoo ra chahnu Jesuu chihin yo. Iyo cha chica ra chihin ra Jesuu nda quivi ni sacuanduta ra Juaan ta nda quivi cha cuahan ra Jesuu iti siqui andivi. ¿Ndaa ndo cuu ra? —cati ra Pedro.

²³Tacan cuu, ta cha nihin ñi uvi ra. Iin ra nani José Barsabaa. Justo nani tahan ra, ta inga ra nani Matía.

²⁴Tacan cuu, ta quechaha cahan ndahvi ñi chi ra Ndioo, ta cati ra Pedro chi ra ti:

—Yoho ra chahnu, chito cun yoso saxini ndihi ñivi chi anima ñi. Cua sanahun chihin ndi yoo rai cua quihin tiñu ni chiso ra Juda, vati uvi ra cuu ra iyo ihya. ²⁵Cua sanahun yoo ra cua cuu tatun Jesuu, vati quee siin ra Juda, ta ndoyo ñuhun ra. Tacan ni cati ra Pedro chi ra Ndioo.

²⁶Tacan cuu, ta quechaha siqui ra ta ra chi yuu cuati, ta sacanaan ra Matía, vati quee yuu ra. Chacan cuu cha quihvi tahan ra Matía, ta cha cuu tahan ra tatun Jesuu, vati uchi iin ni ra ni ndoo.

Cuhva cha ni quichi ra Tati Ndioo

2 Queta iin vico sacahnu ñivi judío, ta ni nducuiti ndihi ñivi Ndioo. ²Tacan cuu, ta quii xaan quechaha chini ñi iin ndusu. Iti siqui andivi quee ndusu can, ta cuhva caa tati nihin xaan caa chi. Chini ñi cha nihin xaan yaha tati can niniin vehe nu ndaa ñi, ³ta ndehe ñi iin cha caa cuhva caa yaa ñuhun. Chita cuati chi, ta chacosu chi xini iin iin ñivi can. ⁴Quihvi ra Tati Ndioo anima ndihi ñi, ta quechaha cahan ñi tuhun cahan ñivi cuu inga tucu ñivi, ta siin siin tuhun cahan ñi ta ñi. Cahan ñi cuhva chaha ra Tati Ndioo chi ñi.

⁵Quivi can iyo ñivi judío cha quee ñi nini cahnu ñuhun ñuñivi, ta cha iyo cuii ñi ñuun Jerusalén. Cumi vaha ñi costumbre maan ñi

cha sacahnu ñi chi ra Ndioo. ⁶Chini tahan ñican ndusu quee iti siqui. Chacan cuu cha nducuiti ñi. Ña nihin ñi cuhva ñacu chini ñi cha cahan ñivi Ndioo can. Iin iin ñi judío can cutuni ini ñi cha cahan ñivi Ndioo can, vati tuhun cahan maan ñi ñuun ñi cahan tahan ñivi Ndioo can. ⁷Iyo xaan iyo xaan cuni ñivi judío can, ta quechaha cati ñi chi tahan ñi ti:

—Ñivi ñuhun Galilea cuu ndihi ñi, ta cahan ñi tuhun cahan maan yo. ⁸Iin iin yo chini yo tuhun cha cahan ñivi can. Cahan ñi cuhva cahan ñivi iyo ñuun yo nu vachi cuahnu yo, ta siin siin ñuun yo. ⁹Iyo yo quichi yo ñuhun Partia. Inga yo quichi yo ñuhun Media, ta cuaha xaan ñuhun quichi yo. Quichi yo ñuhun Elam, ñuhun Mesopotamia, ñuhun Judea, ñuhun Capadocia, ñuhun Ponto, ñuhun Asia quichi yo. ¹⁰Quichi tahan yo ñuhun Frigia, ñuhun Panfilia, ñuhun Egipto, ta sava ñuhun Libia cha iyo cuenda ñuhun Cirene. Ndihi ñuhun can quichi yo, ta iyo ñivi tahan yo quichi ñi ñuun Roma, ta iyo ñi ihya. ¹¹Iin cuhva yo cuu ñivi judío, vati tata judío vachi cuahnu yo, ta inga cuhva yo sacuaha yo, ta ni quihvi yo cuenda ñivi judío. Iyo tahan yo quichi yo ñuhun Creta chi ñuhun Arabia. Chini soho yo tuhun cha cahan ñivi Ndioo can, vati cahan ñi tuhun cahan maan yo, ta cati ñi ti cahnu xaan cha ni savaha ra Ndioo —cati ñi chi tahan ñi.

¹²Iyo xaan cuni ndihi ñivi can, ta ña nihin ñi cuhva ñaan cha cuu chi. Iyo ñi cati ñi chi tahan ñi ti: —¿Ñaan cha cuu chehe? —cati ñi.

¹³Inga ñi sacateni ñi, ta cati ñi ti:
—Chini xaan ra, vati cha chihi ra
ndixi —cati ñi.

Tuhun ni cati tuhun ra Pedro chi ñivi

¹⁴Tacan cuu, ta ni chacuinda ra
Pedro chi ndihi ra tatun Jesuu, ta
quechaha cati tuhun ra Pedro chi
ñican cha iyo ñuun Jerusalén can.
Cati ra ti:

—Ndioho yani xaa, na cua tasoho
ndo tuhun cua cati tuhin chihin
ndo, vati tacan cua coto ndo ñaan
cuenda cha cahan ndi inga tuhun.
¹⁵Ña chini ndi cuhva saxini maan
ndo, vati caa iin cha nahan cuu
chi, ta [ña ta queta hora cha chica
cuu ra chini]. ¹⁶Ni chacoo iin rai
cha cunani Joel iti chata. Ra cahan
cuenda ra Ndioo cuu ra, ta cati ra
ti:

¹⁷Cha cati ra Ndioo ti:
nu cuahan quivi cua tachi yu
Tati li yu,
ta cua coo ra chi ndihi ñivi.
Sehe ndo cua cahan tuhin.
Cua ndehe ra tivaa cha cua
sanahin chi ra,
ta cua cahan ñumahna chi ra
chanihin.

¹⁸Nu cuahan quivi cua tachi yu
Tati li yu,
ta cua coo ra chi ñivi cuu musu
yu,
ta cua cahan ñi tuhin.

¹⁹Iti siqui cua savahi iin cuhva,
ta cua nduiyo ñivi.
Iti nu ñuhun cua savahi inga
cuhva,
ta cua ndehe ñi yoso cuhva iye.
Cua coo tu ndoho,
vati cua cuvi xaan ñivi,
ta cahnu xaan ñuhun cua cayu,

ta cuaha xaan yuhma cua coo.

²⁰Cua ndahva ñuhun ri nicandi,
ta cua nducuaaha ri yoo.
Cuaha ri cua cuu sava ta cua iyo
niñi.

Tacan cuu, ta cua queta quivi
cahnu quivi cua quichi ndico
ra chahnu,
ta cua tachi tuni ra chi ndihi
ñivi.

²¹Tu cua cahan ndahvi ñivi chihin
yu,
cua cacu ñi chi tu ndoho can.
Tacan ni cati ra Ndioo —cati ra Joel
can.

²²'Ndioho yani xaa, tasoho ndo
tuhun cua cati tuhin chi ndo. Chahi
cuenda chi ndo yoo rai cuu ra
Jesuu ra ñuun Nazaret. Chito ndo
ti tiso ra Ndioo tiñu chi ra Jesuu,
vati savaha ra Jesuu iin cuhva inga
cuhva. Chacan cuu cha chito ndo ti
cha iyo tu ndee ini chihin ra Jesuu,
ta chito ndo cha nduiyo ñivi ndehe
ñi cha savaha ra, ta chito ndo yoso
cuhva iyo ra Ndioo. Ndehe maan
ndo ndihi cha savaha ra Jesuu, vati
chaha ra Ndioo tu ndee ini chi ra
chacoo nu iyo ndo. ²³Iti chata nu
quichi quivi chito ra Ndioo yoso
cuhva cua savaha ndo chi ra Jesuu,
ta vitin chaha ra cha savaha ndo
cuhva cuni maan ndo. Chacan cuu
cha chaha ndo cha taa ra savaha
ndavaha ni chi ra Jesuu nu cruu.
Tacan ni chahni ndo chi ra, ²⁴soco
chaha ra Ndioo tu ndee ini chi ra,
ta natacu ndico ra. Tava ra Ndioo
chi ra Jesuu nu iyo ñivi ndii, vati
ña cuu ndoo ra tican. ²⁵Iti chata ni
cati ra David cuenda ra Jesuu ti:
Chite vati iyo ra chahnu chihin
yu.

Iyo ra ndihi ni hora,
 vati ndoo cuii ra chihin yu.
 Chacan cuu cha ña cua saxini
 yu.

²⁶ Chacan cuu cha cusii ini yu,
 ta chahi cuenda vati sii cuni yu.
 Chito vahi cha cua nandoto
 ndico ndiche.

²⁷ Ña tichahi,
 vati ña cua nacoo ihni cun
 chihin yu nuun iyo ñivi ndii,
 ta ni ña cua cuhvon cha cua
 tahu iquin cuñu yu.

²⁸ Cha sanahun chihin yu yoso cua
 coo ndito yu chihun.
 Cua cusii ini yu cua savahun,
 vati cua coi chihun,
 cati ra David cuenda ra Jesuu, [vati
 ña cua ndoyo ñuhun cuii ra Jesuu
 nu cuahan quivi].

²⁹ Yani xaa, cua cati cachin
 yu chihin ndo ñaan ni tahan ra
 chahnu David ra ndaca ñahan chi
 ñivi yo nu ni quichi quivi. Chihi
 tahan maan ra, ta cuchi ra, ta ihya
 ni iyo ñaña ra nda cua nda vitin.

³⁰ Iin ra cahan cuenda ra Ndioo
 cuu ra chahnu David can. Chito ra
 ti cua savaha ra Ndioo cuhva cati
 ra chi ra, vati cati ra ti nu cuahan
 quivi cua coo iin ñivi ra David, ta
 cua cundaca ñahan ra cuhva ndaca
 ñahan ra David quivi can, cati ra
 Ndioo. ³¹ Tuhun can chito ra David
 iti chata. Chito ra ti cua tava tiñu
 ra Ndioo chi ra Cristo nu cuahan
 quivi, ta cua sacacu ra chi ñivi
 nu iyo ñi chi tu ndoho. Chaha ra
 David cuenda ti cua natacu ndico
 ra Cristo. Chacan cuu cha cati ra
 cuenda ra Cristo ti ña cua ndoo
 ihni ra nu iyo ñivi ndii, ta ni ña cua
 tahu iquin cuñu ra, cati ra David

iti chata. ³² Ndihi ndi cati tuhun
 ndi cha ni ndehe ndi, ta ndehe ndi
 ti chaha ra Ndioo tu ndee ini chi
 maan ra Jesuu, ta natacu ndico
 ra. ³³ Chaha ra Ndioo ndatu cahnu
 xaan chi Jesuu iti siqui andivi, vati
 iti chata cati ra Ndioo chi ra ti cua
 queta quivi cua cuhun ra Tati Ndioo
 nu ñuhun ñuñivi, cati ra. Chacan
 cuu cha tachi ra Jesuu chi ra ihya.
 Maan ra Tati Ndioo cuu ra savaha
 ndihi cha ni ndehe ndo vitin quivi
 ya, ta suvi ra savaha ndihi cha ni
 chini ndo vitin, vati sa quichi ra
 chuhva. ³⁴ Chaha ra David cuenda
 yoso cuhva cua cuhun ra Jesuu
 iti siqui, vati ñavi ra David cuu ra
 cuahan iti siqui. Cati ndico tucu ra
 David can cuenda ra Jesuu ti:

Maan ra ndaca ñahan chi yuhu,
 ta cati ra chahnu Ndioo chi ra ti
 cua cunda ra Jesuu iti chiyo
 ndaha cuaha ra,
 vati iyo ndatu chihin ra.

³⁵ Iyo ra cua cuxaan ini ra chihin ra,
 soco cua sacanaan ra chi racan
 ta ra,
 vati cua tindee ra Ndioo chihin
 ra.

Tacan ni cati ra Ndioo, cati ra
 David tiempu chahnu, [vati cua coo
 tu ndee ini chi ra Jesuu quivi cua
 ndehe ra tu ndoho].

³⁶ Ndihi ndioho yani xaa, na cua
 cutuni ndicha ini ndo tuhun cha
 cati tuhin chihin ndo, vati tava
 tiñu ra Ndioo chi ra Jesuu, vati cua
 sacacu ra chi ñivi nu iyo ñi chi tu
 ndoho. Chaha ra Ndioo tu ndee ini
 chi ra, ta ndaca ñahan ra chi ñivi
 ra. Maan ndo chahni ndo chi racan,
 vati taa ndo chi ra nu cruu —cati ra
 Pedro chi ndihi ñivi iyo cuiti tican.

³⁷Sa chini ñi tuhun cati tuhun ra Pedro, ta cuihya xaan quechaha cuni anima ñi. Quechaha nducu tuhun ñi chi ra Pedro chi ndihi ra tatun Jesuu ti:

—Yani xaa, ¿ñaan cua savaha ndi? —cati ñi.

³⁸Ta cati ndico ra Pedro chi ñi ti:

—Iin iin ndo cua saña ihni ndo cuati ndacu ndo, ta cua nducu ndo iti Ndioo. Cuanduta ndo cuenda ra Jesucristo, vati cua naan cuati ndo. Cua coo tahan ra Tati Ndioo chi ndo, vati iin cha samani Ndioo chihin ndo cuu chacan. ³⁹Iti chata cati ra Ndioo ti cua tachi ra Tati Ii ra chihin ndo chi ñivi ndo chi ndihi ñivi cuu inga tucu ñivi. Cua coo ra Tati Ndioo chi ndihi ñivi, tu cua cana ra chihin ñi, cati ra Ndioo —cati ra Pedro.

⁴⁰Cuaha tuhun cati tuhun ra Pedro, ta chaha ra cha chini tuni chi ñi. Cati ra chi ñi ti:

—Coo vaha ndo chi ra Ndioo, coto cua ndoyo ñuhun tahan ndo chi ñivi ndacu ndavaha ni —cati ra.

⁴¹Iyo ñi chinu ini ñi tuhun cati tuhun ra Pedro, ta ni chanduta ñi. Vasi queta uni mil ñivi quihvi cuenda ra Ndioo quivi can. ⁴²Ndihni ni quivi nducuiti ñivi, ta sacuaha xaan ñi chi ra tatun Jesuu. Inuun inuun chacao ndihi ñi chi tahan ñi. Chachi tahan ñi paan Ndioo, vati ñuhun ini ñi ti chihi ra Jesuu cuenda maan ñi, ta cahan ndahvi ñi chi ra Ndioo ndihi ni quivi.

Cuhva ni chacao ñivi Ndioo cha xihna cuii

⁴³Tacan cuu, ta quechaha cuyuhvi ndihi ca ñivi, vati cuaha

xaan cuhva savaha ra tatun Jesuu. Ndehe ñi cha savaha ra, ta nduiyo ñi suhva, ta ndehe ñi yoso cuhva iyo ra Ndioo. ⁴⁴Iyo cuiti ndihi ñivi Ndioo, ta iin cahnu iyo ñi chi tahan ñi. ⁴⁵Xico ndico ñi cha iyo chi ñi. Xico ñi tihyo ñi, ta xico ñi ndatiñu ñi, ta chaha ñi cha ni nihin ñi chi tahan ñi, tu iyo cha cumani chi tahan ñi. ⁴⁶Inuun inuun iyo ñi ta ñi, ta ndihi ni quivi nducuiti xaan ñi ve ñuhun cahnu cha iyo cuenda ñivi judío can. Vehe tahan ñi chachi ñi paan Ndioo cha iyo cuenda ra Jesuu. Icaa ni chachi ñi chi tahan ñi ndihi ni quivi. Cusii ini ñi, ta ña xii anima ñi. ⁴⁷Sacahnu ñi chi ra Ndioo, ta iyo xaan tu manini chi ñi. Chacan cuu cha vaha cuni ndihi ca ñivi ndehe ñi chi ñi. Ndihi ni quivi nducu ñivi cha cua naan cuati ñi, ta quihvi ñi cuenda ra Ndioo. Tacan ni savaha ra chahnu Ndioo quivi can.

Ni nduvaha iin ra cojo

3 Iin quivi cuahan ra Pedro chi ra Juaan iti ve ñuhun cahnu nu sacahnu ñivi judío. Caa uni cha cua ini hora cha cahan ñivi judío can chi ra Ndioo cuu chi. ²Cha cua queta ra ta ra tican, ta yaha ñivi ndiso ñi chi iin ra cojo. Cojo cuu ra, vati tacan ni cacu ra, ta ndihi ni quivi nacao ñi chihin ra yu cora soco ndavi ve ñuhun can. Nu taqui nani yu cora can. Ican ni nacao ñi chi ra, ta caya ra xuhun, vati yaha xaan ñivi cha cua quihvi ñi ve ñuhun. ³Tacan cuu, ta ndehe ra ti cua quihvi tahan ra Pedro chi ra Juaan, ta chica ra xuhun chi ra ta ra. ⁴Ndehe xaan ra ta ra chi ra, ta quechaha cati ra Pedro chi ra ti:

—Na cua ndehe cun chihin ndi —
cati ra.

⁵Tacan cuu, ta ndehe ra cojo can
chi ra ta ra, vati saxini ra ti cua
cuhva ra ta ra xuhun chi ra, ⁶ta cati
ra Pedro chi ra ti:

—Ñahni xuhun iyo chi yuhu, soco
cua tindei chihun yoso cuu. Iyo tu
ndee ini chi ra Jesucristo ra ñuun
Nazaret. Cuenda racan cati yuhu
ti cua cuendon, ta cacon —cati ra
Pedro.

⁷Tacan cuu, ta tiin ra Pedro
ndaha cuaha ra ndahvi can.
Sacuinda ra chi ra, ta ni nduvita ni
chaha ra. ⁸Quii xaan ni chacuinda
ra, ta quechaha chica cuu ra. Tacan,
ta quihvi ra Pedro chi ra Juaan
tichi cora ve ñuhun can, ta quihvi
tahan ra chi ra ta ra. Chica cuu ra.
Ndava lahndi ra, ta sacahnu ra chi
ra Ndioo. ⁹Ndehe ndihi ñivi ti chica
cuu tahan ra, ta sacahnu ra chi
Ndioo. ¹⁰Nacoto ñi chi ra, vati chito
ñi ti suvi ra cuu ra ni chacunda
yu cora can, ta caya ra xuhun chi
ñivi. Iyo xaan quechaha cuni ñi, ta
ña nihin ñi cuhva yoso cuhva ni
nduvaha ra.

**Tuhun ni cati tuhun ra Pedro
iti coredor Salomón**

¹¹Ña saña ra cojo can chi ra Pedro
chi ra Juaan. Quii xaan nducuiti
ndihi ñivi coredor iyo soco ndavi ve
ñuhun can nu inda ra Pedro ta ra.
Coredor Salomón nani chi. Tican
chinu ñi cuahan ñi, ta iyo xaan iyo
xaan cuni ñi. ¹²Ndehe ra Pedro cha
ni nducuiti ñi, ta quechaha cati ra
chi ñivi can ti:

—Ndioho yani xaa, nduiyo xaan
ndo, vati ndehe ndo cha nduvaha

chaha rahya. Iyo xaan ndehe ndo
chi ndi. Vasi saxini ndo ti iyo xaan
tu ndee ini chi ndi. Vasi saxini ndo
ti iyo vaha xaan ndi chi ra Ndioo.
Vasi saxini ndo ti cuenda chacan ni
sanduvaha ndi chaha ra. Ñavi, xaa.
¹³Ñivi chahnu yo—ra Abraham, ra
Isaac, ra Jacob—sacahnu ra ta ra
chi ra Ndioo nu quichi quivi. Ini
maan ra Ndioo sacahnu chi ra
Jesuu musu ra. Maan ndo tiin chi ra
Jesuu, ta sayaha ndo chi ra iti nuun
ra Pilato. Saxini ra Pilato can ti cua
saña ndico ra chi ra Jesuu, soco
ña chaha ndo. ¹⁴Ña chaha ndo cha
saña ra Pilato chi ra, ta ra ii ndicha
cuu ra Jesuu. Ra cuiti vaha cuu ra,
ta chica ndo tu manini chi ra Pilato
ti cua saña ra chi inga rai cuhva
iyo costumbre cha cua saña ra chi
iin ñivi vico suhun can. Chacan
cuu cha saña ra Pilato chi inga ra,
ta ra chahni ñivi cuu ra. ¹⁵Chahni
ndo chi ra Jesuu, ta maan ra chaha
cha cua coo ndito ñivi chi ra Ndioo,
soco chaha ra Ndioo tu ndee ini chi
ra, ta natacu ndico ra. Ña ndoo ra
nu iyo ñivi ndii. Cha ni ndehe maan
ndi ti cha ni natacu ndico ra, ta
chaha ndi cuenda. ¹⁶Cha ndehe ndo
chi ra cojo ya. Nacoto ndo chi ra.
Chinu ini ra ti cha iyo tu ndee ini
chi ra Jesuu, ta sanduvita ra Ndioo
chaha ra. Chinu ini ra chi ra Jesuu.
Chacan cuu cha nduvaha ra cuhva
ni ndehe ndihi ndo.

¹⁷Yani xaa, chite ti ña chito
maan ndo ti tava tiñu ra Ndioo
chi ra Jesuu, ta ni ña chito tahan
ra cumi tiñu ñuun ndo. ¹⁸Cati ra
Ndioo ti cua cati tuhun ndihi ra ni
cahan cuenda ra iti chata. Chacan
cuu cha cati ra ta ra ti cua tava

tiñu ra Ndioo chi ra cuu ra Cristo, vati cua sacacu ra chi ñivi nu iyo ñi chi tu ndoho, soco cua ndehe ra tu ndoho, ta cua cuvi ra. Tacan ni tahan ra Jesuu. Chacan cuu cha sacuinu ra Ndioo cuhva ni cati ra. ¹⁹Vitin na cua saña ihni ndo cuati ndacu ndo. Cuinu ini ndo chi ra Ndioo, ta tacan ni cua naan cuati ndo. ²⁰Chacan cuu cha cua savaha ra Ndioo cha cua coo vaha ndo chi ra. Tacan cuu, ta cua tachi ndico ra chi ra Jesuu nu cuahan quivi, vati chi maan ra Cristo can tiso ra Ndioo tiñu, ta nu iyo ndo cua tachi ra Ndioo chi ra Jesuu. ²¹Cua queta quivi cua nduchaa ñuhun ñuñivi ya cuhva cati ra Ndioo chi ra ni cahan cuenda ra iti chata, soco ni cua ndoo ra Jesuu iti andivi nda cua nda cua queta quivi can. ²²Suvi ni iti chata cati ra Moisee ti cua tachi ra chahnu Ndioo iin ra cuu ñivi ra cuhva ni tachi ra chi ra Moisee, ta cua cahan ra cuenda ra Ndioo. Cua tasoho ñivi ra ndihi tuhun cua cati tuhun ra chihin ñi. ²³Tu ña cua tasoho ñivi cha cua cati tuhun racan, cua cuvi cui ñi, ta ña cua coo ca ñi chi ñivi Ndioo, cati ra Moisee.

²⁴Ndihni ra ni cahan cuenda ra Ndioo iti chata cati tuhun ra yoso cuhva cua quichi ra Jesuu nu cuahan quivi, ta quivi vitin cha ni quichi ra. Ini tuhun ni cati tuhun ra Samuel, ta chacan ni cati tuhun tahan ndihi ra quichi iti nuun ra. ²⁵Nu quichi quivi ni chacoo ra ni cati tuhun ra cuenda ra Ndioo, ta tahan yo vitin cuhva ni cati ra iti chata. Chacoo vaha tuhun, vati nduunuun ra Ndioo chi ñivi yo iti

chata, ta ini tuhun ndoo chi maan yo nda cua nda vitin. Iti chata ni cati ra Ndioo chi ra Abraham ti nu cuahan quivi cua savaha iin ñivi ra tu manini chi ndihi ñivi ñuñivi, cati ra Ndioo. ²⁶Chacan cuu cha ni tava tiñu ra Ndioo chi Jesuu musu ra. Xihna cuii tachi ra Ndioo chi ra nu iyo maan ndo, vati cuni ra savaha ra tu manini chi ndihi ndo. Cuni ra cha cua nacoo ihni ndo cuati ndacu ndo —caci ra Pedro chi ñi.

Tiin tiñu chi ra Pedro chi ra Juaan

4 Ni vii cahan ra Pedro ta ra chi ñivi can, ta queta ra sutu judío ta ra chi ra saduceo chi ra cuu xini cuenda ra policía ve ñuhun cahnu can. ²Ña ndoo ra sutu ta ra vaha, vati sacuaha ra Pedro ta ra chi ñivi can, ta cati tuhun xaan ra chi ñi ti chito ñi ti cua natacu ndico ñivi ndii, vati cha ni natacu ndico ra Jesuu. ³Tacan cuu, ta tiin racan ta ra chi ra Pedro chi ra Juaan, ta tihi ra chi ra ta ra ve caa. Nda inga quivi cua cutuni ra, vati cha cua cuaa, ta tiin ra chi ra, ⁴soco tuvi ñivi tasoho ñi tuhun cati tuhun ra Pedro ta ra, ta quechaha chinu ini ñi chi ra Jesuu. Vasi queta uhun mil ra rai quihvi cuenda ra Ndioo, ta siin cuu ñi ñahan.

⁵Tuvi inga quivi, ta nducuiti ra sutu chahnu chi ra mandoni ve ñuhun chi ra sacuaha ley chahnu. Nducuiti ra ta ra suvi ni ñuun Jerusalén can. ⁶Iyo ra Ana ra cuu sutu chahnu chi ra Caifás chi ra Juaan chi ra Lejandru, ta cha iyo tahan ndihi ñivi maan ra sutu chahnu can. ⁷Tacan cuu, ta cana tiñu chi ra Pedro chi ra Juaan, ta

yaha ra ta ra iti nuun ra chanihin can, ta quechaha nducu tuhun ra chanihin can chi ra ta ra ti:

—¿Yoso cuhva ni sanduvaha ndo chi ra cojo can? ¿Yoo ni chaha ndatu chihin maan ndo? —cati ra.

⁸Tacan cuu, ta iyo ra Tati Ndioo chi ra Pedro, ta quechaha cati ra chi ndihi ra chanihin can ti:

—Ndihi ndioho tata, ⁹vitin cha chica tuhun xaan ndo chi ndi, vati tindee ndi chi ra cojo ya. Cha chica tuhun ndo yoso cuhva ni nduvaha ra. ¹⁰Tu tacan cuu, yuhu sacote chihin ndo chi ndihi ñivi judío ti ni nduvaha ra, vati iyo tu ndee ini chi ra Jesucristo ra ñuun Nazaret. Maan ndo taa chi ra Jesuu nu cruu, soco natacu ndico ra tañu ñivi ndii, vati chaha ra Ndioo tu ndee ini chi ra. ¹¹Maan ndo cuu sava ta cua ra sandaa vehe, ta tava ndaa ndo yuu vaha tutu vehe, ta ra Jesuu cuu sava ta cua iin yuu vaha xaan. Tava ndaa ndo chi ra, ta rai cahnu cuu ra. ¹²Maan ra Jesuu sanduvaha anima ñivi. Ña cuu chi inga ñivi, vati yoni ca ñivi iyo nu ñuhun ñuñivi ya cha cuu sanduvaha anima ñivi. Iin tuhun ni maan ra Jesuu tachi ra Ndioo ihya ñuhun ñuñivi ya, ta ini maan ra Jesuu sanduvaha anima yoo —cati ra Pedro.

¹³Tacan cuu, ta ndehe ra chanihin can vati ña yuhvi ra Pedro, ta ni ña yuhvi ra Juaan. Chito ra ta ra cha ña chahan ra ta ra sicuela, ta ra cuati ni cuu ra. Chacan cuu cha iyo xaan quechaha cuni ra chanihin ta ra, soco chito ra cha sacuaha ra ta ra chi ra Jesuu. ¹⁴Ndehe tahan ra cumi tiñu can vati cha iyo tahan ra cojo can chi ra, ta ni nduvaha

ra. Chacan cuu cha ña nihin ra ta ra cuhva cha cua cati ndico ra. ¹⁵Tacan cuu, ta tava ndaa ra chanihin chi ra ta ra iti chata, vati cua ndatuhun xihna ra chi tahan ra. ¹⁶Tacan cuu, ta quechaha nducu tuhun ra chi tahan ra ti:

—¿Ñaan cha cuu cha cua savaha yo chi ra? Ña cua cuu cati yo ti ñahní ñaan cha savaha ra, vati cha savaha ra iin cuhva cahnu xaan, ta chito vaha ndihi ñivi iyo ñuun ya. ¹⁷Cua sayuhvi yo chi ra, vati cua cati yo chi ra ti ña cua cahan ca ra tuhun yoso cuhva iyo ra Jesuu. Chacan cuu cha ña cua cati tuhun ca ra chi ñivi —cati ra.

¹⁸Tacan cuu, ta cana ndico ra chi ra Pedro chi ra Juaan, ta cati tuhun ra chi ra ti ña cua cahan ca ra yoso cuhva iyo ra Jesuu, ta ni ña cua sacuaha ca ra chi ñivi, cati ra. ¹⁹Ta cati ndico ra Pedro chi ra ta ra ti: —Cua saxini xihna ndo, ta cua cati ndico ndo ñaan cha cuu cha vaha cuenda ra Ndioo. ¿Atu vaha cua savaha ndi cuhva cati maan ndo? ¿Atu vaha cua savaha ndi cuhva cati ra Ndioo? ²⁰Ndiuhu cati ti ña cua cuu ndoo taxin ndi, vati nini xaan cua cati ndico ndi cha ni ndehe ndi. Nini xaan cua cati ndico tahan ndi cha ni chini soho ndi —cati ra Pedro.

²¹Tacan cuu, ta sayuhvi ndico tucu ra cumi tiñu can chi ra, ta saña ni ra chi ra, coto cua cuxaan ñivi chi ra, vati ña nihin ra cuhva yoso cuhva cua tachi tuni ra chi ra ta ra. Sacahnu xaan ñivi can chi ra Ndioo, vati ni nduvaha ra cojo can. ²²Cha yaha uvi xico cuiya ra cha iyo ra chi tu ndoho, ta nduvaha ra.

Tacan ni ndehe ñivi yoso cuhva iyo ra Ndioo, vati ni sanduvaha ra chi ra cojo can.

**Nducu ñivi Ndioo tu ndee
ini chi maan ra Ndioo**

²³Tacan cuu, ta quee ra Pedro chi ra Juaan, ta cuahan ra ta ra nu iyo cuiti ñivi Ndioo. Chaha ra ta ra cuenda ñaan cha cati ra sutu chahnu chi ra chanihin can chihin ra. ²⁴Ni chini soho ñi cha cahan ra ta ra, ta inuun ni quechaha cahan ndahvi ñi chi ra Ndioo. Cati ñi chi ra ti:

—Yoho tata, chitoho ndi cuun. Maun ni savaha andivi chi ñuhun ñuñivi chi tañuhun, ta maun ni savaha ndihi cuii cha iyo. ²⁵Iti chata chaha maun cuenda chi ra Tati Ii cun ti cua cati tuhun ra chi ra David ra cuu ñivi ndi tiempu chahnu, ta musu cun ni cuu ra. Chacan cuu cha ni savaha ra cuhva cuni cun, ta ni cati ra ti:

Ndicha ti ndurai xaan ñivi cuu inga tucu ñivi,
ta ndicha ti saxini xaan ñivi judío,
ta ñahni yavi ndaa cha saxini ñi.

²⁶Ndurai ra rey iyo nu ñuhun ñuñivi ya,
ta nducuiti ra cumi tiñu cahnu ta ra.

Cuni cani tahan ra ta ra chi maun chi ra Cristo,
ta tava tiñu maun chi ra,
vati cua sacacu ra chi ñivi nu iyo ñi chi tu ndoho,
cati ra David iti chata.

²⁷Ihya ñuun ya ni nducuiti ndicha ra Herode chi ra Poncio Pilato chi ra ni quichi inga ñuhun

chi ñivi judío, ta chahni ra ta ra chi ra Jesuu, ta musu ii cun cuu ra. Rai ni tava tiñu maun cuu ra Jesuu, vati cua cundaca ñahan maan ra. ²⁸Tacan ni savaha ra cumi tiñu can ta ra, vati iti chata ni cati tuhun maun yoso cuhva cua savaha ñivi iti nuun. ²⁹Yoho tata chahnu, na ndehe. Cuni sayuhvi xaan ra chi ndi. Cuhva maun tu ndee ini chi ndi, vati musu cun chihin ndi. Ña cuhvon cha cua cuyuhvi ndi ni suhva. Tacan cua cundee vaha ini ndi, ta cua cati tuhun ndi tuhun maun. ³⁰Cua cati tuhun maan ndi, ta maun cua sanduvahun chi ñivi. Maun cua savahun iin cuhva inga cuhva, vati chaha maun tu ndee ini chi ra Jesuu, ta musu ii cun cuu ra. Cahnu xaan cuhva cua savahun, ta cua ndehe ñivi yoso cuhva iyo cun, ta cua nduiyo ñi cha cua ndehe ñi.

³¹Cha ndihi cahan ñi chi ra Ndioo, ta taan nu iyo cuiti ñi, vati cha quichi tucu Tati Ndioo anima ndihi ñi, ta ña yuhvi ñi cati tuhun ñi tuhun Ndioo.

**Ñahni cha cumani chi
ñivi Ndioo quivi can**

³²Inuun xaan iyo ndihi ñivi cuu ñivi Ndioo. Ndihi ñi cati chi tahan ñi ti cua cuhva ñi cha iyo chi ñi chihin ñivi cuu tahan ñi cuenda Ndioo, cati ñi. Chacan cuu cha ndihi cha iyo chi ñi cuu chi tahan ñi. ³³Chacoo xaan tu ndee ini chi ra tatun Jesuu, vati tindee ñivi Ndioo can chi tahan ñi, ta cati tuhun ra tatun Jesuu can tuhun cha ni natacu ndico ra Jesuu, ta iyo xaan tu manini chi ndihi ñi ta ñi. ³⁴⁻³⁵Ñahni cha chini ñuhun ni

iin ñi, vati tindee ñi chi tahan ñi. Xico ñi vehe ñi. Xico ñi tiho ñi, ta quichi ndaca ñi xuhun yahvi chi chihin ra tatun Jesuu, ta sacha ra xuhun can chihin ñivi chini ñuhun chihin chi. ³⁶Tacan ni savaha iin ra nani José, ta sama ra tatun Jesuu sivi ra. Bernabé nani ra savaha ra ta ra, vati chaha xaan ra tu ndee ini chi ndihi ñivi. Ra ñuhun Chipre cuu ra, ta ñivi ra Leví ra cuu sutu cuenda ra Ndioo tiempu chahnu cuu ra. ³⁷Ni chacoo iin ñuhun chi ra, soco xico ra chihin chi, ta quichi ndaca ra xuhun yahvi chi iti nuun ra tatun Jesuu.

**Cuati cahnu xaan ni savaha
ra Ananía chi ña Safira**

5 Tacan cuu, ta iyo tahan inga ra chi ñasihi ra. Ananía nani ra, ta ñasihi ra nani Safira. Xico tahan ñi iin ñuhun ñi, ²soco naquihin xehe ra Ananía suhva xuhun yahvi chi, ta chito ñasihi ra. Suhva chi chandaca ra chi ra tatun Jesuu, ta quechaha cati ra chi ra ta ra ti vachi ndaca ra ndihi xuhun yahvi ñuhun xico ra, cati ra, ³ta quechaha cati ra Pedro chi ra ti:

—Yoho Ananía, cha chaha maun cha sandoyo ñuhun run Satanaa chihun. Cha sandahyu ñahun chi ra Tati Ndioo. Cha tixehun suhva xuhun yahvi ñuhun xicon. ⁴Ndicha ti ñuhun maun cuu chi. Ndicha ti chi maun cuu xuhun yahvi chi cha xico maun chi chi, soco cha saxini xaun ndavaha ni, ta savahun chacan. Ñavi chi ñivi ni sandahyu ñahun. Chi maan ra Ndioo cha sandahyu ñahun —cати ra Pedro chi ra.

⁵Chini ni ra Ananía tuhun ni cahan ra Pedro, ta nduva ni ra, ta chihi ra. Chini soho ndihi ñivi tuhun can, ta quechaha cuyuhvi xaan ñi. ⁶Iyo tahan ra tivaa ta ra, ta ni tuhva ra nu nduva ra ndii can, ta ni tuvi ra ta ra sahma chi ra, ta canihin ra ta ra chi ndii can, ta cuahan ra ta ra, ta cuchi ra ta ra chi ra.

⁷Yaha suhva hora, ta quichi tahan ñasihi ra ndii can. Ña ta coto ña ñaan cha ni tahan ii ña, ta quihvi ña, ⁸ta quechaha nducu tuhun ra Pedro chi ña ti:

—¿Atu tehen ni xico ndo ñuhun ndo?

Ta cati ndico ña ti:

—Avi. Tacan ni, tioo.

⁹Ta cati ndico ra Pedro chi ña ti:

—Ña vaha cha nduinuun ndo, ta sandahyu ñahan ndo chi ra Tati Ndioo. Ndehe. Cha vachi ndico ra cuati, ta chuhva ni cuchi ra ta ra chi ra ii cun. Vitin cua cuiso ndico ra chihun —cати ra.

¹⁰Tacan cuu, ta nduva ni ña iti nuun ra Pedro, ta chihi ña. Quihvi ra tivaa can, ta ndehe ra ta ra vati chihi tahan maan ña. Naquihin tahan ra ta ra chi ña, ta cuahan ra ta ra, ta cuchi tahan ra ta ra chi ña nu ni cuchi ii ña. ¹¹Chini ndihi ñivi cha ni tahan ñi, ta yuhvi xaan cuni ñi, ta yuhvi tahan ñivi Ndioo.

**Cahnu xaan cuhva ni
savaha ra tatun Jesuu**

¹²Cuaha xaan cuhva savaha ra tatun Jesuu. Tacan ni ndehe ñivi yoso cuhva iyo ra Ndioo, ta nduiyo tahan ñi. Inuun iyo ndihi ñivi Ndioo, ta nducuiti ñi soco

ndavi ve ñuhun cahnu nu iyo coredor Salomón, ¹³soco inga ñivi yuhvi ñi cha cua quihvi ñi cuenda Ndioo, soco chito ñi vati vaha xaan ñivi cuu ñivi Ndioo. ¹⁴Vasi iyo ñivi yuhvi, soco tuvi xaan ñivi quechaha chinu ini chi ra chahnu Jesuu. Quihvi ra rai, ta quihvi tahan ñi ñahan cuenda ra. ¹⁵Chacan cuu cha ni chandaca ñi ta ñi chi ñivi cuhvi yuhu iti. Ican caa ñi cuhvi can. Caa ñi nu yuvi. Caa ñi nu ticati. Caa ñi. Yuhu iti queta ñi, vati saxini ñi ti tu cua yaha ra Pedro, vasi cua yani condahvi ra nu caa ñi cuhvi can, ta cua nduvaha ñi. ¹⁶Quichi tahan ñivi iyo ndihi ñuun iyo yatin ñuun Jerusalén, ta quichi ndaca ñi chi ñivi cuhvi chi ñivi iyo tati cuihna anima, ta ni nduvaha ndihi ñi ta ñi.

**Tu ndoho cha ni ndehe ra
Pedro chi ra Juan**

¹⁷Tacan cuu, ta cha iyo cuiti tucu ra sutu chahnu chi ra saduceo ta ra. Ndusoo ra ta ra ndehe ra chi ra tatun Jesuu. ¹⁸Chacan cuu cha tiin ra ta ra chi ra tatun Jesuu, ta tihira chi ra ta ra ve caa. ¹⁹Cha cuacan quichi iin ra tatun Ndioo, ta nuna ra yu ve caa can, ta tava ra chi ra ta ra. Cati ra tatun Ndioo can chi ra ta ra ti:

²⁰—Cuahan ndo ve ñuhun cahnu nu sacahnu ñivi judío, ta cati tuhun vaha ndo yoso cuhva cua nduvaha anima ñivi —cati ra.

²¹Cha ndihi cahan ra tatun Ndioo can, ta vachi cundichin. Cuahan ra tatun Jesuu ta ra, ta quihvi ra tichi cora soco ndavi can, ta quechaha sacuahra chi ñivi can.

Tacan cuu, ta nducuiti tucu ra sutu chahnu chi tahan ra. Cana ra chi ndihi ra toho ñuun chi ndihi ra cumi tiñu ta ra cha iyo cuenda ñivi judío can, ta tachi ra tiñu ti cua quichi ndaca ra chi ra indi ve caa. ²²Cha cuahan ra tatun, vati cua quihin ra chi ra indi ve caa can, soco ña nihin ra chi ra ta ra. Chacan cuu cha cuahan ndico ra tatun can, ta chaha ndico ra cuenda chi ra cumi tiñu, ²³ta cati ra chi ra ti:

—Queta ndi tican, ta ndehe ndi ti ndasi vaha yu ve caa can, ta inda ra policia cumi vaha ra chi chi. Nuna ndi, ta ndehe ndi ti ñahni ra tatun Jesuu indi iti tichi —cati ra.

²⁴Chini ra cuu xini cuenda ra policia ve ñuhun cahnu can chi ra sutu chahnu cha cahan ra tatun can, ta ña nihin ra ta ra cuhva ñaan cua savaha ra. ²⁵Tacan cuu, ta sa quichi iin rai, ta quechaha cati ra chi ra ta ra ti:

—Ta ra ni tihi ndo ve caa, vitin cha iyo ra ve ñuhun cahnu, ta sacuahra ra chi ñivi —cati ra.

²⁶Tacan cuu, ta cuahan ra cuu xini chi ra policia ra, ta quihin ra chi ra tatun Jesuu. Vii xaan quihin ra chi ra, vati yuhvi xaan ra chi ñivi, coto cua cani ñi yuu chi ra. ²⁷Quichi ndaca ra chi ra ta ra, ta sayaha ra chi ra ta ra iti nu ra cumi tiñu can, ta quechaha cati ra sutu chahnu chi ra ta ra ti:

²⁸—Cha cati tuhun xaan ndi chihin ndo. Cati ndi ti ña cua sacuahra ca ndo yoso cuhva iyo ra Jesuu, ta vitin nihin xaan ca cha sacuahra ndo. Ndihi ñivi iyo ihya ñuun Jerusalén ya cha chini soho

ñi, ta cati ndo ti chahni ndi chi ra Jesuu —cati ra sutu chahnu chi ra.

²⁹Nducahan ra Pedro cuenda ndihi ra tatun Jesuu, ta cati ndico ra chi ra cumi tiñu can ti:

—Cua tasoho ndi cuhva cati maan ra Ndioo, soco ña cua tasoho ndi cuhva cati ñivi. ³⁰Iti chata tiempu chahnu sacahnu ñivi yo chi ra Ndioo, ta suvi ra cuu ra chaha cha natacu ndico ra Jesuu. Maan ndo chahni chi ra, vati ni taa ndo chi ra nu cruu. ³¹Vitin cahnu xaan rai cuu ra Jesuu, vati chaha Ndioo ndatu chi ra. Chacan cuu cha ndaca ñahan ra chihin ndi, ta ni sanduvaha ra anima ndi. Cuni ra cha cua saña ihni ñivi judío cuati ndacu ñi, ta cua sanaan ra cuati ñi. ³²Tuhun can cati tuhun ndi, vati chito ndi ti cha ndicha cuu chi. Ta ni cuhva chaha ra Tati Ndioo cuenda. Tachi ra Ndioo chi ra Tati Ndioo, ta quichi ra chi ñivi tasoho chi ra Ndioo —cati ra Pedro ta ra.

³³Ndihni tuhun can chini ra cumi tiñu ta ra, ta xaan xaan quechaha cuni ra, ta cuni cahni ra chi ra ta ra. ³⁴Ni chacoo iin ra nani Gamaliel, ta ra cumi tiñu can cuu tahan ra. Sacuaha tahan ra tuhun Ndioo tuhun chahnu, ta iyo tahan ra cuenda ra fariseo. Sacahnu ndihi ñivi chi ra. Ni chacuinda racan, ta tachi ra tuhun ti cua quee ndico ra tatun Jesuu iti chata iin hora luhu ni. Tacan cati ra, vati iyo cha cua cahan ra chi ra cumi tiñu ta ra. ³⁵Tacan cuu, ta quechaha cati ra Gamaliel can chi tahan ra ti:

—Ndioho yani xaa, cua saha vaha ndo cuenda ñaan cua savaha ndo chi racan ta ra. ³⁶Cua cuñuhun ini

ndo, vati nu quichi quivi ni chacoo iin ra nani Teuda, ta suvi ra cati ti cahnu xaan rai cuu ra. Vasi queta cumi ciendu rai cha chica chihin ra Teuda can, ta cani tahan ra ta ra chi ra cumi tiñu, soco chahni ñivi chi ra, ta chinu ndihi ra chica chi ra, ta ñahni yavi ndaa cha ni savaha ra Teuda can. ³⁷Iti nuun ca quivi ni chacoo censo cha quihvi sivi ñivi nuun ra cumi tiñu, ta ni chacoo inga ra nani Juda. Rai ñuun Galilea cuu ra. Chica tahan ñivi chi ra, soco chahni tahan ñivi chi ra, ta chinu tahan ra ni chica chi ra. ³⁸Vitin, yani xaa, yuhu cati ti na cua saña ndo chi rahya ta ra, ta na cua quee siin ra ta ra. Tu cua savaha ra cuhva saxini ñivi, ñahni ndico tucu yavi ndaa chi, ³⁹soco tu cua savaha ra cuhva cati ra Ndioo, ña cua cuu casi yo cha savaha ra. Saña ndo, coto cua cani tahan ndo chi ra Ndioo —cati ra Gamaliel chi ra ta ra.

Tacan cuu, ta savaha ra cumi tiñu ta ra cuhva cati ra Gamaliel can.

⁴⁰Chacan cuu cha cana ndico tucu ra cumi tiñu chi ra tatun Jesuu can, ta cani ra chi ra, ta cati tuhun xaan ndico ra chi ra ti ña cua cahan ca ra ta ra cuenda ra Jesuu, ta saña ra chi ra ta ra. ⁴¹Tacan cuu, ta quee ra tatun Jesuu can iti nuun ra cumi tiñu can, ta cusii ini ra, vati chaha ra Ndioo cha ni ndehe ra ta ra tu ndoho cuenda ra Jesuu. ⁴²Ña saña ra cha sacuaha ra, vati ndihi ni quivi sacuaha ra chi ñivi ve ñuhun cahnu nu sacahnu ñivi judío can, ta cati tuhun ra chi ñivi can ti:

—Ni vii ndatu ndo chi ra Cristo ra cua sacacu chi ndo nu iyo ndo

chi tu ndoho. Yuhu cati ti ra Jesuu cuu ra, vati cha ni tava tiñu ra Ndioo chi ra nu iyo yo ihya —cati ra. Tacan ni sacuaha tahan ra vehe ñivi.

Nacachi ñivi Ndioo chi ra cua tindee chi ra tatun Jesuu

6 Quivi can cha cuahan ndutuvi ñivi Ndioo. Iyo ñi cahan tuhun griego, ta iyo tahan ñi cahan tuhun hebreo, ta quechaha cahan yuhu ñivi cahan griego chi tahan ñi cahan hebreo, vati ña nihin tahan ñi ñahan ndahvi can cha sachá ra tatun Jesuu ndihi ni quivi. ²Chacan cuu cha cana ra tatun Jesuu chi ndihi ñivi Ndioo, ta quechaha cati ra ta ra chi ñi ti:

—Ña vaha cha cua saña nuun ndi cha cati tuhun ndi tuhun Ndioo, ta cua sachá ndi cha cua cachi ñivi.

³Yani xaa, na cua nacachi ndo ucha ra yani yo. Cua nducu ndo ndaa ra yani yo cuu rai vaha ndicha, ta iyo vaha ra Tati Ndioo chi ra, ta nditi vaha xini ra. Cua nducu ndo chi ra, ta cua cuhva ndi tiñu chi ra, ta cua sachá ra cha cua cachi ñahan ndahvi can. ⁴Ta ndiuhu ni cua cahan ndi chi ra Ndioo, ta cua cati tuhun ndi tuhun ra ndihi ni quivi —cati ra.

⁵Tacan cuu, ta ndoo ndihi ñi vaha. Ni nacachi ñi chi ra Esteban, vati vaha xaan chinu ini ra chi ra Jesuu, ta vaha xaan iyo ra Tati Ndioo chi ra. Nacachi tahan ñi chi ra Felipe chi ra Prócoro chi ra Nicanor chi ra Timón chi ra Parmena chi ra Nicolaa. Ra ñuun Antioquía cuu ra Nicolaa can, ta cha quihvi ra cuenda ñivi judío nu quichi quivi,

vati ña ta nacoto ra chi ra Jesuu.

⁶Yaha ra ta ra iti nu ra tatun Jesuu, ta cahan ndahvi ra tatun Jesuu chi ra Ndioo, ta tiso ra ndaha ra xini racan ta ra, vati cua quihin ra tiñu can.

⁷Tuvi ñivi chini tuhun Ndioo, ta cha cuahan ndutuvi ca ñivi chinu ini chi ra Jesuu iti ñuun Jerusalén. Tuvi tahan ra sutu judío tasoho ra, ta chinu tahan ini ra ta ra.

Tiin tiñu chi ra Esteban

⁸Cahnu xaan cuhva savaha ra Esteban nu iyo ñivi can, vati tindee ra Ndioo chi ra. Ndehe ñivi yoso cuhva iyo ra Ndioo, ta nduiyo ñi suhva cha ndehe ñi cuhva ni savaha ra Esteban. Chacan cuu cha iyo xaan tu manini chi ra Esteban, ta iyo xaan tu ndee ini chi ra. ⁹Iyo ra judío ta ra ni quichi iti ve ñuhun nu iyo ñivi ndoo nuna, vati ña satiñu cuatu ca ñi, ta iyo tahan ra judío quichi iti ñuun Alejandría chi ñuhun Cirene. Iyo tahan ra judío can quichi iti ñuhun Cilicia chi ñuhun Asia. Ndihi ñuhun can quichi ra ta ra, ta quechaha cahan yuhu ra ta ra chi ra Esteban. ¹⁰Ña nihin ra ta ra cuhva yoso cua cati ndico ra cha ni cahan ra Esteban, vati nditi ra Esteban suhva, ta tindee ra Tati Ndioo chi ra. Chacan cuu cha cati vaha xaan ndico ra Esteban chi ra ta ra. ¹¹Quihin ra judío can rai vata, ta quechaha cati ra vata can ti:

—Chini ndi cha cahan ra Esteban, ta cahan ra ndavaha ni chi ra chahnu Moisee chi ra Ndioo —cati ra.

¹²Chacan cuu cha quechaha ndusaca. Xaan cuni ñivi can.

Nduxaan tahan ra chanihin can chi ra sacuaha ley chahnu cha ni ndehe ra ta ra chi ra Esteban. Chacan cuu cha chinu ñi nu iyo ra Esteban, ta tiin ñi chi ra, ta chandaca ñi chi ra nu iyo cuiti ra cumi tiñu. ¹³Quihin ñivi can chi ra testigu vata, ta quechaha cati ra vata can ti:

—Ndihi ni hora cahan ra Esteban ndavaha ni. Cati ra ti ñahni yavi ndaa ve ñuhun yo, ta ni ña vaha ley chahnu yo. ¹⁴Chini ndi vati cati ra ti cua sanduva ra Jesuu ra ñuun Nazaret ve ñuhun ya, ta cua sanaan tahan ra Jesuu costumbre cha sanahan ra Moisee chihin yo —cати ra vata can.

¹⁵Tacan cuu, ta quechaha ndehe xaan ra nducuiti tican chi ra Esteban. Ndehe ra ta ra ti cuhva caa nuun iin tatun Ndioo caa nuun ra Esteban, vati ndundichin suhva nuun ra.

Tuhun cati ndico ra Esteban chi ñivi can

7 Ta quechaha nducu tuhun ra sutu chahnu can chi ra Esteban ti:

—¿Atu ndicha cuhva cati racan ta ra?

²Ta cati ndico ra Esteban chi ra cumi tiñu can ti:

—Ndioho tata chahnu, ndioho yani xaa, na cua taa vaha ndo soho ndo cha cua cati yu chihin ndo. Ñivi ra Abraham chihin yo, ta iti chata ni ndehe ra chi ra Ndioo cahnu. Ni chacoo ra Abraham ñuhun Mesopotamia. Ña ta cuhun ra iti ñuun Harán, ta ni ndehe ra chi ra Ndioo. ³Quivi can cati ra Ndioo chi ra ti cua quee siin ra

Abraham ñuun ra, ta cua nacoo ra ñivi ra. Cua cuhun ra ñuhun nu cua sanahan Ndioo chihin ra, cati ra Ndioo chi ra. ⁴Chacan cuu cha quee siin ra Abraham ñuhun Mesopotamia nu iyo ñivi Caldea, ta cuahan ra cua coo cuii ra ñuun Harán can. Ican chihi sutu ra, ta cati ra Ndioo ti na cua quichi ra Abraham ihya ñuhun Israel nu iyo vitin. ⁵Ña chaha ra Ndioo cha cua nihin ra ñuhun quivi can. Ña chaha ra ni iin pedazu chi nu cua cuañu chaha ra, soco cati ndicha ra Ndioo chi ra ti cua cuhva ra iin ñuhun chihin ra. Chi maan ra cua cuu chi, soco cua queta quivi cua cuvi ra, ta cua cuhva ra Ndioo chihin chi chi sehe ra chi ñivi sehe ra, cati ra Ndioo chi ra Abraham can. Ña ta coo ni iin sehe ra Abraham, soco tacan ni cati ra Ndioo chi ra. ⁶Cati tahan ra Ndioo chi ra ti cua coo nuun ñivi ra inga ñuhun nu iyo inga ñivi. Tican cua cani ñivi can chi ñivi ra, ta cua satiñu cuatu ñivi ra chihin ñi. Cumi ciendu cuiya cua ndehe ñivi ra tu ndoho, cati ra. ⁷Ta cati ndico tucu ra Ndioo chi ra Abraham ti cua tachi tuni ra Ndioo chi ñivi savaha tu ndoho can. Cua yaha xihna ñivi ra Abraham tu ndoho, ta cua quee ñi tican. Cua queta ñi ñuhun Israel, ta cua sacahnu ñi chi ra Ndioo, cati ra. ⁸Cha ndoo vaha tuhun can, vati nduinuun ra Ndioo chi ra Abraham nu quichi quivi. Chacan cuu cha tiso ra Ndioo costumbre cha cua tahnda ñiin xini xuu ra cuati ndihli, ta ña cua naan ini ñi ti cha iyo vaha tuhun can chi ra Ndioo. Tacan cuu, ta ni cacu ra

Isaac sehe ra Abraham. Queta ra una quivi ra, ta savaha ra Abraham chi ra cuhva cati ra Ndioo. Tacan ni savaha tahan Isaac chi ra Jacob sehe ra. Suvi ni tacan savaha tahan ra Jacob chi ndihi uchi uvi sehe ra, ta chahnu ra ta ra, ta ndihi ra cuu sutu ñuun iti chata nu ni quichi quivi.

⁹Iin ra cuu sehe ra Jacob nani José, ta ndusoo ndihi ra yani ra chi ra. Chacan cuu cha xico yani ra chi ra chi toho cuahan iti ñuhun Egipto, soco ña saña ra Ndioo chi ra José can. ¹⁰Sacacu ra Ndioo chi ra ndihi nu ndehe ra tu ndoho. Tindee ra Ndioo chi ra José, ta ndehe ra Faraón ra ndaca ñahan chi ñivi iyo ñuhun Egipto can ti iyo xaan tu manini chi ra José, ta nditi suhva xini ra. Chacan cuu cha tiso ra Faraón tiñu chi ra, ta ndaca ñahan ra José chi ndihi ñivi Egipto chi ndihi ñivi iyo vehe ra Faraón. Cumi cuenda ra ndihi ñuhun ra Faraón can chi ndihi ndatiñu ra.

¹¹Chacoo iin tama niniin ñuhun Egipto can chi ñuhun Canaán. Ndehe xaan ñivi can tu ndoho, ta ñivi yo ni chacoo iti chata tiempu chahnu ña nihin ñi cha cua cachi ñi. ¹²Queta tuhun nuun ra Jacob ti iyo nuni iti ñuhun Egipto, ta tachi ra chi sehe ra tican. Ñivi yo chi racan ta ra. Cha chahan ra xihna cuii cuu chacan. ¹³Cuahan ndico ra ta ra inga chaha cha cuu uvi chaha, ta sacoto ra José ti yani ra chi ra, ta quechaha chito ra Faraón ndaa ñivi cuu ñivi ra José. ¹⁴Tachi ra José tuhun ti cua quichi ra Jacob sutu ra chi ndihi ñivi ra. Uni xico chahun ñivi ra cuu ñi. ¹⁵Tacan cuu,

ta cuahan ra Jacob iti ñuhun Egipto, ta chacoo cuii ra tican, ta queta quivi chihi ra. Suvi ni tican ni chihi tahan sehe ra, ¹⁶soco queta quivi chiso ndico ñivi ra iquin ra Jacob chi sehe ra iti ñuun Siquem. Tihi ñi iquin ra ta ra tichi ndaca ñaña cha ni sata ra Abraham tiempu chahnu, vati sata ra chi chi chi sehe ra Hamor. Tiahvi ra xuhun cuichin chi ra quivi ni iyo ra ñuun Siquem can.

¹⁷Cha cuahan ndutuvi ñivi ra Abraham ñuhun Egipto can, ta cha cua queta quivi cha cua cuhva ra Ndioo ñuhun chi ñivi ra Abraham cuhva ni cati ra Ndioo chi ra xihna cuii. ¹⁸Tacan cuu, ta sa quihvi inga ra rey ndaca ñahan ñuhun Egipto can. Ña chito ra yoo rai cuu ra José can, vati cha iyo cuiya cha ni chihi ra. ¹⁹Sandahyu ñahan ra rey can chi ñivi yo, ta savaha ra ndavaha ni chi ñi, vati cuaha xaan ñivi cuahan china. Chacan cuu cha cati tuhun ra ti tu cua cacu ve cuati sehe ñi, cua savita ñi chi ve, ta cua cuvi ve. [Tacan cati ra, vati cuahan ndutuvi ñivi ra Abraham suhva.] ²⁰Suvi ni quivi can ni cacu ra Moisee, ta ndehe ra Ndioo ti rai vaha cuu ve. Uni yoo ni chacoo ve vehe sutu ve, ²¹soco queta quivi tixehe sihi ve sutu ve chi ve tichi tuñiin, vati yuhvi ñi chi ra rey can, soco ni nanihin sehe sihi ra Faraón chi ve, ta quihin ña chi ve. Sacuahnu ña chi ve, ta cuu ve sava ni ta cua iin sehe maan ña. ²²Chacan cuu cha sacuaha ra Moisee ndihi cha chini tuni cha iyo chi ñivi Egipto can, ta chacoo tu ndee ini chi ra. Vaha xaan cha cahan ra, ta vaha xaan satiñu ra.

²³Tacan cuu, ta queta ra uvi xico cuiya ra, ta quechaha saxini ra chi anima ra ti cua cu ndehe ra yoso cuhva iyo ñivi tahan ra ñivi Israel nu iyo ñi, ²⁴ta iin quivi ni ndehe ra Moisee cha cani ra ñuhun Egipto can chi iin ra cuu tahan ra Moisee. Tindee ra Moisee chi ra ni ndoho, vati cani ndico ra Moisee chi ra Egipto can. Ni chahni ra Moisee chi ra, vati nduxaan ra suhva. ²⁵Saxini ra Moisee can ti cua nihin ñivi ra cuhva ti chaha ra Ndioo tu ndee ini chi ra, ta cua sacacu ra chi ñi nu iyo ñi chi tu ndoho. Tacan ni saxini ra, soco ña nihin ñi cuhva. ²⁶Inga quivi yaha ndico tucu ra Moisee, ta ndehe ra chi ra cuu ñivi ra. Ndehe ra ti cani xaan iin ra chi tahan ra, ta cuni ra Moisee sandumani ndico ra chi ra, ta quechaha cati ra chi ra ta ra ti ini ñivi cuu ra ta ra, ta ña vaha cani tahan ra ta ra, cati ra. ²⁷Ta ra cani chi tahan ra—tindaihni ra chi ra Moisee, vati cuati cuni ra chi ra, ta quechaha cati ra chi ra Moisee ti ñavi maan ra ndaca ñahan chi ra. Ñavi maan ra tachi tuni chi ra. Yoni tiso tiñu chihin ra. ²⁸Vasi cua cahni ra chihin ra cuhva chahni ra chi ra Egipto inga quivi, cati ra chi ra Moisee. ²⁹Tacan cuu, ta chinu ra Moisee, vati yuhvi ra. Cuahan ra inga ñuhun nu cani nu nani chi Madián. Cua ndoo nuun ni ra tican, soco nihin ra ñasihi ra, ta ni chacoo uvi sehe ra.

³⁰Uvi xico cuiya cha iyo ra tican, ta queta iin quivi cha cuahan ra tichi cuhu. Yucu Sinaí yaha ra, ta ndehe ra nu cayu iin cuhu. Tichi yaa ñuhun nu cayu cuhu can ni

chacuindi iin ra cuu tatun Ndioo. ³¹Chacan ni ndehe ra Moisee, ta iyo xaan cuni ra, soco tuhva ra suhva ca nu cayu cuhu can, vati cuni ndehe ra ñaan cha cuu chi. Tacan cuu, ta quechaha chini ra ti cahan ra Ndioo. ³²Quechaha cati ra Ndioo chi ra ti ra Ndioo cuu ra, ta ndihi ñivi ra Moisee sacahnu chi ra tiempu chahnu. Ra Abraham, ra Isaac, ra Jacob—ndihi ra ta ra sacahnu chi ra Ndioo, cati ra, ta nihin xaan quechaha quisi chi chi ra Moisee, ta ña cuni ca ra ndehe ra tican. ³³Cati ndico ra chahnu Ndioo chi ra ti cua tava ra ndichan ra, vati ñuhun ii cuu chi nu inda ra. ³⁴Chito vaha ra Ndioo ti ndehe xaan ñivi ra tu ndoho nu iyo ñi ñuhun Egipto can. Chini ra cha cati ñi, vati ña cundee ca ñi. Chacan cuu cha quichi nuun ra, vati cua sacacu ra chi ñi. Cua cuhun ra Moisee, vati chi maan ra cua tava tiñu ra Ndioo iti ñuhun Egipto can, cati ra Ndioo chi ra.

³⁵Suvi ra Moisee cuu ra, soco xihna ca ña sacahnu ñi chi ra, vati cati ñi chi ra ti ñavi maan ra cuu ra ndaca ñahan chi ñi. Ñavi maan ra cuu ra tachi tuni chi ñi, cati ñi. Ta ndehe. Suvi ra Moisee cuu ra, ta ni tiso ra Ndioo tiñu chi ra. Tacan ni savaha ra Ndioo, vati cua sacacu ra Moisee chi ñi nu iyo ñi chi tu ndoho, ta cua cundaca ñahan ra chi ñi. Quivi ni ndehe ra Moisee chi ra tatun Ndioo nu cayu cuhu can—quivi can tava tiñu ra Ndioo chi ra. ³⁶Tacan cuu, ta cahnu xaan cuhva savaha ra Moisee ñuhun Egipto, ta cuyuhvi ra rey can, vati ndehe ra yoso cuhva iyo ra Ndioo.

Tacan cundee quee ñi tican, ta ni chandaca ra Moisee chi ñi inga ñuhun. Savaha tahan ra Moisee inga cuhva cahnu xaan Tañuhun Cuaha can, ta savaha ndico tucu ra Moisee cuhva cahnu xaan nu chica cuu ñi tichi cuhu. Queta uvi xico cuiya savaha ra cuhva tican, ta ndehe ñivi can yoso cuhva iyo ra Ndioo. ³⁷Ini ra Moisee can cati chi ñivi Israel can ti cua tava tiñu ra Ndioo chi inga ra cua cahan cuenda ra cuhva tava tiñu ra chi ra. Cua cuu tahan ra ñivi ñi, ta cua tasoho ñi chi ra, cati ra. ³⁸Chahan tahan ra Moisee chi ñivi Israel cha chica cuu ñi tichi cuhu tiempu chahnu. Tican yucu Sinaí can ni cahan ra tatun Ndioo chi ra, ta suvi ni tican cati tuhun ra Moisee chi ñivi yo tiempu chahnu. Tican ni quihin cuenda ra ley Ndioo, ta sacoto ndico ra chi chi chi maan yo.

³⁹Ña cuni tasoho ñivi yo cha cahan ra Moisee quivi can. Chacan cuu cha ña cuni ca ñi chi ra, vati cuni xaan ñi coo ñi cuhva ni chacoo ñi ñuhun Egipto. ⁴⁰Chacan cuu cha ni vii iyo ra Moisee yucu Sinaí, ta quechaha cati ñi chi ra Aarón yani ra ti cua savaha ra ita niñu chihin ñi, ta cua cundaca chi chihin ñi nu cua cuhun ñi. Ra Moisee chacundaca chihin ñi cha quee ñi ñuhun Egipto, soco ña chito ñi ñaan ni tahan ra quivi can, cati ñi. ⁴¹Quivi can savaha ñi iin ita niñu ñi. Sundiquin luhu cuu ri savaha ñi, ta quichi ndaca ñi sana ñi. Chahni ñi chi ri iti nuun ita niñu can, vati cha sacahnu ñi chi chi, ta cusii ini ñi ndehe ñi ita niñu cha ni savaha maan ñi. ⁴²Chacan cuu cha saña

ndaha ra Ndioo chi ñi, ta chaha ra cha sacahnu ñi chi ri nicandi chi ri yoo chi ri tiñu. Savaha ñi cuhva taa ra ni cahan cuenda ra Ndioo tichi tutu taa ra ta ra iti chata, vati ra Ndioo chaha cuenda chi ra, ta cati ra ta ra cuenda ra Ndioo ti:

Ndioho ñivi Israel,
ni chica cuu ndo tichi cuhu uvi
xico cuiya,
ta ña sacahnu ndo chi yuhu,
vati ña chahni ndo sana ndo,
ta samani ndo chi ri chi yuhu.
⁴³Ndihi nu chahan ndo chiso ndo
vehe ñiin luhu nu ndaa ita
niñu sacahnu ndo,
ta nani chi Moloc.
Chiso tahan ndo inga ita niñu
sacahnu ndo,
ta nani chi Renfán.
Cuhva caa ri tiñu iti siqui caa
chi.

Ita niñu can savaha ndo,
ta sacahnu ndo chi chi.
Chacan cuu cha cua tava ndai
chihin ndo,
ta cani xaan inga chiyo ñuhun
Babilonia cua tava ndai
chihin ndo,

cati ra Ndioo chihin ñi.

⁴⁴Tiempu chahnu quivi cha
chica cuu ñivi yo tichi cuhu cha ni
chacoo iin vehe ñiin nu sacahnu ñi
chi ra Ndioo. Savaha ñi vehe can
cuhva ni cati tuhun ra Ndioo, vati
cha sanahan ra yoso cuhva cua
savaha ra Moisee chi chi. ⁴⁵Tacan
cuu, ta queta quivi ndaca ñahan ra
Josué chi ñivi yo tiempu can. Ni vii
chiso tahan ñi vehe ñiin can quivi
can, ta cundee quenda ñi ñuhun
nu ni chacoo ñivi ñuhun Canaán,
vati tava ndaa ra Ndioo chi ñivi

Canaán can quivi cha cua quihvi ñivi maan yo. Tacan ni sacahnu ñi chi ra Ndioo tichi vehe ñiin can nda cua nda quivi cha cuu ra David tiñu. ⁴⁶Cuni mani ra Ndioo chi ra David can. Chacan cuu cha chica ra David tu manini chi ra Ndioo, vati cuni ra David savaha ra iin vehe vaha cuenda ra Ndioo, ta ini ra Ndioo cuu ra sacahnu ra Jacob. Ña nihin ra David tu ndee ini iti nuun ra Ndioo. ⁴⁷Chacan cuu cha Salomón cuu ra ni savaha vehe cuenda ra Ndioo. ⁴⁸Yuhu cati ti ñavi tichi vehe ni savaha ñivi cuu nu iyo ra Ndioo. Ña chini ñuhun ra Ndioo cahnu iin vehe nu cua ndoo ra. Iyo ra cuhva cati ra ni cahan cuenda ra Ndioo, vati cati ra ti:

⁴⁹Cha cati ra Ndioo ti iyo ndatu yu iti siqui andivi, ta iyo tahan ndatu yu nu ñuhun ñuñivi.

Ña cua cuu savaha ndo iin vehe vaha ndicha nu cua coi.

Ña chini ñuhin iin nu cua cunda tatun i,

⁵⁰vati savaha main ndihi cuii cha iyo.

Tacan ni cati ra Ndioo, cati ra ni cahan cuenda ra Ndioo tiempu chahnu.

⁵¹'Ndioho ñivi Israel, ndava xaan ini ndo. Ña tasoho cuii ni ndo. Cani tahan ndo chi ra Tati Ndioo. Savaha ndo cuhva ni savaha ñivi ndo tiempu chahnu. ⁵²Iti chata cani ñivi ndo chi ndihi ra ni cahan cuenda ra Ndioo. Cati tuhun ra ti cua quichi iin rai cuiti vaha nu cuahan quivi, ta chahni ñi chi ra ni cahan cuenda ra Ndioo can. Quichi ra Jesuu, ta xico tuhun ndo chi ra, ta chahni

ndo chi ra. ⁵³Iti chata ni cati tuhun ra tatun Ndioo ñaan cha cuu ley ra Ndioo chi ñivi ndo. Chito tahan ndo chi chi, soco ña sacuinu ndo cuhva cati ra —cati ra Esteban chihin ra ta ra.

Ni chihí ra Esteban

⁵⁴Sa chini ra cumi tiñu can cha cahan ra Esteban, ta quechaha chachi ndasun nuhun ra, [vati xaan xaan cuni ra ndehe ra chi ra,] ⁵⁵soco vaha xaan iyo ra Tati Ndioo chi ra Esteban can. Ndehe ndaa ra iti siqui andivi, ta ndehe ra ti cahnu xaan cuu ra Ndioo, ta chiyo ndaha cuaha ra inda ra Jesuu. ⁵⁶Tacan cuu, ta quechaha cati ra Esteban ti: —iJihna! Nuna iti siqui andivi, ta ndichin ndehi chi ra cuu sava ta cua ra cuu sehe ñivi. Chiyo ndaha cuaha ra Ndioo inda ra Jesuu can —cati ra.

⁵⁷Tacan cuu, ta chasi ra ta ra soho ra, ta cana chaa xaan ra, [vati quihin xaan ra tisihi,] ta quii xaan tuhva ra ta ra nu ni chacuinda ra Esteban. ⁵⁸Tava ndaa ra ta ra chi ra Esteban can iti yuhu ñuun can, vati cua cani ra yuu chi ra, ta cua cahni ra chi ra. Tava ra ta ra sahma ndichin ra, ta chaha ra chi chi na cua cumi iin ra tivaa nani Saulu chi chi. ⁵⁹Tacan cuu, ta cani ra ta ra yuu chi ra Esteban can, ta quechaha cahan ndahvi ra Esteban chi ra Jesuu. Cati ra chi ra ti:

—Yoho ra chahnu Jesuu, na cua canihin vahun chi yuhu —cati ra.

⁶⁰Ni chahnu chiti ra, ta nihin xaan cana chaa ra, ta cati ra chi ra Jesuu ti: —Yoho ra chahnu Jesuu, ña cua tiso cun cuati ndacu ra vitin siqui ra.

Tacan cati ra Esteban, ta chihi ni ra.

**Cuni cani tahan ra Saulu
chi ñivi Ndioo**

8 ¹⁻²Tacan cuu, ta vaha xaan cuni ra Saulu, vati chahni ra ta ra chi ra Esteban.

Iyo tahan ra sacahnu chi Ndioo, ta cuchi ra ta ra chi ra Esteban, ta chacu xaan ra suhva, vati cha ni chihi ra Esteban can. Suvi ni quivi can quechaha chaco tu ndoho cahnu xaan chi ñivi Ndioo iyo ñuun Jerusalén, ta chinu ndihi ñi. Iyo ñi chinu ñi iti ñuhun Judea, ta iyo tahan ñi chinu ñi iti ñuhun Samaria, soco ra tatun Jesuu—ña chinu ra. ³Tacan cuu, ta quechaha cani tahan xaan ra Saulu chi ñivi Ndioo, vati cuati cuni ra chi ñi. Vehe ta vehe cuahan ra, ta xita queñuhun ra chi ra rai chi ñi ñahan, ta tihi ra chi ñi ve caa.

**Cuhva ni queta tuhun
Ndioo ñuun Samaria**

⁴Chinu ñivi Ndioo cha quee ñi ñuun Jerusalén, soco cati tuhun ñi tuhun Ndioo ndihi ni ñuun nu yaha ñi. ⁵Chinu tahan ra Felipe, ta cuahan ra iti ñuhun Samaria. Queta ra iin ñuun tican, ta cati tuhun ra chi ñivi yoso cuhva ni quichi ra Cristo, vati ni tava tiñu ra Ndioo chi ra nu quichi quivi, vati cua sacacu ra chi ñivi nu iyo ñi chi tu ndoho. ⁶Vaha xaan tasoho ñican cha cati tuhun ra Felipe can, ta ndehe ñi ti savaha tahan ra cuhva cahnu xaan. Chacan cuu cha inuun iyo ñi. ⁷Cuaha xaan tati cuihna tava ra tichi anima ñivi. Cana chaa

maan run tati cuihna can, ta quee run, ta nduvaha tahan ñivi nduñiin chi ñivi cojo. ⁸Chacan cuu cha cusii ini ndihi ñivi iyo ñuun can.

⁹Iyo tahan iin rai nani Simón ñuun can. Ra tasi cuu ra, ta iyo xaan cuni ndihi ñivi iyo ñuhun Samaria can ndehe ñi chi ra. Cati ra ti cahnu xaan rai cuu ra. ¹⁰Tasoho ndihi ñivi cha cahan ra. Vasi ñivi cahnu cuu ñi, vasi ñivi ndahvi cuu ñi, soco tasoho ñi chi ra. Cati ñi ti cahnu xaan tu ndee ini iyo chi ra, vati ni chaha ra Ndioo tu ndee ini chi ra.

¹¹Tasoho ñivi cha cahan ra Simón can, vati nahan xaan cha sandahyu ñahan ra chi ñi, vati cuaha xaan cha savaha ra. ¹²Cati tuhun ra Felipe yoso cuhva cua cundaca ñahan ra Ndioo, ta cati tuhun tahan ra yoso cuhva iyo tu ndee ini chi ra Jesucristo. Tacan cuu, ta chinu ini ñican cha cahan ra Felipe, ta ni chanduta ñi. Chanduta ra rai, ta chanduta tahan ñi ñahan. ¹³Suvi ra Simón chinu tahan ini ra, ta ni chanduta tahan ra. Tacan, ta quechaha chica ra chi ra Felipe, ta ndehe ra Simón can iin cuhva inga cuhva cha ni savaha ra Felipe can. Iyo xaan iyo xaan cuni ra Simón cha ni ndehe ra ndihi cuhva cha ni savaha ra Felipe.

¹⁴Ni vii iyo ra tatun Jesuu ñuun Jerusalén, ta chini ra tuhun cha ni chinu ini ñivi iyo ñuhun Samaria can chi ra Jesuu. Chacan cuu cha tachi ra tatun Jesuu chi tahan ra. Chi ra Pedro chi ra Juaan tachi ra tican. ¹⁵Cuahan ra ta ra iti ñuhun Samaria. [Queta ra ta ra,] ta quechaha cahan ndahvi ra ta ra chi

ra Ndioo, ta cati ra ti na cua quichi coo ra Tati Ndioo anima ñi. ¹⁶Tacan ni cahan ra, vati cha chanduta ni ñivi can cuenda ra chahnu Jesuu, ta ña ta coo ra Tati Ndioo chi ñi.

¹⁷Tacan cuu, ta tiso ra ta ra ndaha ra chi ñican, ta quihvi ra Tati Ndioo anima ñi.

¹⁸Ndehe ra Simón ti cha ni tiso ni ra tatun Jesuu ndaha ra chi ñivi, ta quichi ra Tati Ndioo chi ñi.

¹⁹Chacan cuu cha quechaha cati ra Simón chi ra ta ra ti:

—Cuhva ndo tu ndee ini chi yuhu, ta cua tiso tahin ndahi chi ñivi, ta cua coo ra Tati Ndioo chi ñi, ta cua tiahvi yu chihin ndo —caci ra.

²⁰Cati ndico ra Pedro chi ra ti:

—Cua ndoyo ñuhun xuhun cun, ta cua ndoyo ñuhun tahun, vati saxini cun ti cua cuu sata cun cha samani ra Ndioo. ²¹Ña cua cuu satiñu tahun tiñu ya, vati ña iyo vahun chi ra Ndioo. ²²Nacoo ihni cun ndavaha ni cha saxini cun, ta cahan ndahvi cun chi ra chahnu Ndioo ti na cua naan chi cuhva saxini cun chi anima cun, tu cua cuu naan chi. ²³Chite yoso cuhva iyo cun. Cha ndusoo cun. Ña ta saña cun cuati ndacu cun. Chacan cuu cha cua ndoyo ñuhun cun —caci ra Pedro.

²⁴Ta cati ndico ra Simón chi ra ti:

—Na cua cahan ndahvi ndo chi ra Ndioo cuenda yu, ta ña cua tahin cuhva cati ndo —caci ra.

²⁵Tacan cuu, ta cati tuhun ra Pedro chi ra Juaan tuhun Ndioo, ta chaha ra ta ra cuenda yoso cuhva cha savaha ra Ndioo. Cuaha ñuun iyo ñuhun Samaria can yaha ra ta ra, ta cati tuhun ra yoso cuhva cua

nduvaha anima ñivi, ta cuahan ndico ra iti ñuun Jerusalén.

Cati tuhun ra Felipe chi ra quichi iti ñuhun Etiopía

²⁶Tacan cuu, ta quechaha cati iin ra tatun Ndioo chi ra Felipe ti:

—Cuahan iti ñuun Gaza. Cua quihun iti ni tahan iti ñuun Jerusalén, ta cuahun iti ñuun Gaza can —caci ra.

Ñahni ñivi iyo nu yaha iti tican.

²⁷Tacan cuu, ta quee ra Felipe cuahan ra, ta ndehe ra ti yaha iin rai ñuhun Etiopía. Cha iyo ica racan suhva, vati ndiso tiñu ra. Tesorero ñuhun can cuu ra, vati cumi ra ndihi xuhun ña Candace ña ndaca ñahan chi ñivi iyo ñuhun Etiopía can. Chahan racan ñuun Jerusalén, vati cha sacahnu tahan ra chi ra Ndioo cuhva iyo costumbre ñivi judío. ²⁸Tichi careta ndaa ra, ta cuanuhun ndico ra ñuun ra. Ndaa ra sacuaha ra tuhun cha ni taa ra Isaía ra ni cahan cuenda ra Ndioo iti chata, ²⁹ta cati ra Tati Ndioo chi ra Felipe ti:

—Cuahan, ta cua satahun chi ra yoso nu careta can —caci ra.

³⁰Chacan cuu cha chinu ra Felipe nu cuahan ra Etiopía can, ta chini ra ti sacuaha ra tuhun ni taa ra Isaía, ta quechaha nducu tuhun ra Felipe chi ra ti:

—¿Atu cutuni ini cun tuhun sacuahun?

³¹Ta cati ndico racan chi ra ti:

—Tu iyo ra cua sacuaha chi yuhu, cua cutuni ini yu —caci ra.

Tacan cuu, ta cana ra chi ra Felipe na cua ndaa ra nu careta, ta cunda tahan ra chi ra.

³²Chehe cuu tuhun sacuaha ra.

Inda ri mbee nu cua sata ixi ri,
ta ña ndahyu ri.

Cha ndaca ñivi chi ri mbee nu
cua cuvi ri,

ta ña ndahyu ri.

Ta ni cuhva cua ndehe ra tu
ndoho,

ta ña cua cahan ra.

³³Taxin cua ndoo ra, ta cua cutuni
ra,

soco ñahni cuati savaha ra.

Yoni cua cuhva cuenda yoso
cuhva ni savaha ñivi ndavaha
ni chi ra quivi chacoo ra nu
ñuhun ñuñivi,

vati cua cahni ñi chi ra.

Tuhun can ni sacuaha ra.

³⁴Tacan cuu, ta quechaha cati
ndico ra Etiopía can chi ra Felipe ti:
—Na cua savahun tu manini, ta
cua cati tuhun ndico cun. ¿Yoo
rai cuu ra cati tuhun ra ni cahan
cuenda ra Ndioo? ¿Atu cuenda suvi
ni maan ra cahan ra? ¿Atu cuenda
inga rai cahan ra tuhun can? Tacan
ni nducu tuhun ra chi ra Felipe.

³⁵Chacan cuu cha quechaha cati
tuhun ra Felipe chi ra. Chaha xihna
ra cuenda ñaan tuhun cuu chi cha ni
sacuaha ra, vati cati cachin ra ti ra
Jesuu cuu ra. ³⁶Ni vii cuahan ra ta ra
iti, ta queta ra ta ra nu iyo nduta, ta
quechaha cati ra Etiopía can chi ra ti:
—¡Jihna! Ihya iyo nduta. ¿Atu ña
cua cuu cuandute? —cati ra.

³⁷Ta cati ra Felipe chi ra ti:

—Tu chinu ini cun chi ra Jesuu
chi ndihi cuii anima cun, cua cuu
—cati ra.

Ta cati ndico ra chi ra Felipe ti:

—Chinu ini yu ti ra Jesucristo cuu
sehe Ndioo —cati ra.

³⁸Tacan cuu, ta cati ra ñu Etiopía
can ti cua cucuiñi careta can. Tacan
cuu, ta nuun ra ta ra, ta quihvi ra
ta ra tichi nduta, ta sacuanduta ra
Felipe chi ra. ³⁹Quee ra ta ra tichi
nduta can, ta quihin ra Tati Ndioo
chi ra Felipe, ta ni chandaca ra chi
ra ñuun Azoto. Chacan cuu cha ña
ndehe ca racan chi ra. Sii xaan cuni
ra Etiopía can nu cuahan ra, vati
nihin ra cuhva yoso cuhva iyo ra
Jesuu. ⁴⁰Tacan cuu, ta iyo ra Felipe
ñuun Azoto can. Quee ra cuahan ra,
ta cati tuhun ra tuhun Jesuu ndihi
ni ñuun nu yaha ra, ta queta ra
ñuun Cesarea.

Ni saña ra Saulu cuati ndacu ra

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 Ña ta saña ra Saulu cha cani
tahan ra chi ñivi Ndioo. Ni
vii cati ra ti cua cahni ra chi ñi.
Chacan cuu cha cuahan ra iti nuun
ra sutu chahnu judío can, ²ta chica
ra tutu cua cuhva ra chi ra cuu
xini ve ñuhun ñivi judío iyo ñuun
Damasco. Tacan, ta ni nihin ra
ndatu. Tu cua nanihin ra chi ñivi
chica iti Jesuu, cua tiin ra chi ñi,
ta cua cundaca ra chi ñi iti ñuun
Jerusalén. ³Tacan cuu, ta quee ra
cuahan ra. Cha cua queta ra ñuun
Damasco can, ta ni ndehe ra iin
ñuhun iti siqui andivi, ta tuun chi
nuun ra. ⁴Quehni ra Saulu can nu
ñuhun, vati tuun ñuhun can nuun
ra, ta chini ra ti cahan ra Jesuu.
Cati ra chi ra Saulu ti:

—Yoho Saulu, cha cani tahan xaun
chi yuhu —cati ra.

⁵Cati ndico ra Saulu chi ra:

—¿Yoo cahan, ta tata?

Ta cati ndico ra Jesuu chi ra ti:

—Yuhu ra Jesuu cui. Chi yuhu cani tahan xaun, soco suvi ni chi maun sandoyo ñuhun cun —cati ra.

⁶Yuhvi xaan ra Saulu, ta cati ndico ra chi ra chahnu ti:

—¿Ñaan cha cuun chihin yu, ta tata? —cati ra.

Ta cati ndico ra chahnu chi ra ti:

—Cuinda, ta cuahan tichi ñuun.

Cua cuhva ñivi cuenda ñaan cha cua savahun —cati ra.

⁷Ta ra chica chi ra Saulu—ña cahan ra, vati yuhvi xaan ra. Chini ra ndusu cha cahan chi, soco ña ndehe ra yoo rai cahan. ⁸Ni chacuinda ndico ra Saulu, ta nuna ra titi nuun ra, soco ña cuu ca ndehe ra. Chacan cuu cha tiin ra amigu ra Saulu ndaha ra, ta chandaca ra chi ra tichi ñuun Damasco can. ⁹Queta uni quivi ña ndehe ca ra. Ña chachi ca ra, ta ni ña chihi ca ra nduta.

¹⁰Ñuun Damasco can cha iyo iin ra nani Ananía. Cha ni quihvi tahan ra cuenda ra Ndioo, ta tichi ñumahna nducahan ra chahnu Ndioo chi ra. Cati ra Ndioo chi ra ti: —Yoho Ananía.

Ta cati ndico ra Ananía chi ra ti:

—¿Ñaan cha cuu cha cuun chihin yu, ta tata?

¹¹Ta cati ndico ra chahnu chi ra ti:

—Cuahan maun iti nu nani chi iti cuiti, ta vehe ra Juda cua nanducu cun chi iin ra ñuun Tarso. Saulu nani ra, ta cahan ra chi yuhu. ¹²Tichi ñumahna ndehe ra cha vachi iin ra nani Ananía, ta tiso ra ndaha ra chi ra, vati cua ndundichin ndico ndehe ra —cati ra Ndioo.

¹³Cati ndico ra Ananía chi ra Ndioo ti:

—Tata chahnu, tuvi xaan ñivi cuu ñi chaha cuenda yoso cuhva iyo ra Saulu can, vati cuaha xaan ndavaha ni cha ni savaha ra chi ñivi cun ñuun Jerusalén, cati ñi. ¹⁴Vitin cha iyo ra ihya, ta tava ra ndatu nuun ra sutu chahnu can, vati cua tiin ra chi ndihi ndi cuu ñivi cun —cati ra.

¹⁵Ta cati ndico ra chahnu chi ra Ananía ti:

—Cuahan, vati ni nacachi main chi ra Saulu can. Cua cati tuhun ra tuhun yu chi ñivi cuu inga tucu ñivi. Cua cati tuhun ra chi ra cumi tiñu ndaca ñahan chi ñican, ta cua cati tuhun tahan ra chi ñivi judío. ¹⁶Cua cuhve cuenda chi ra yoso cuhva cua ndehe ra tu ndoho cuenda yu —cati ra Ndioo chi ra Ananía tichi ñumahna can.

¹⁷Tacan cuu, ta cuahan ra Ananía nu iyo ra Saulu. Quihvi ra tichi vehe can, ta tiso ra ndaha ra chi ra Saulu, ta quechaha cati ra Ananía chi ra ti:

—Yoho Saulu, yani xaa, cha ndehun chi ra Jesuu iti nu ni quichi cun. Maan ra tachi chi yuhu. Chacan cuu cha cua ndundichin ndico ndehun, ta cua coo vaha ra Tati Ndioo chihun —cati ra Ananía.

¹⁸Tacan cuu, ta ndundichin vaha ndehe ra Saulu, vati quicoyo iin cha cuu sava ta cua soo ri tiaca nuun ra. Tacan cuu, ta cha chanduta ra. ¹⁹Chachi ndico ra, ta cha coo ndico tu ndee ini chi ra, ta suhva quivi ni ndoo nuun ra Saulu chi ñivi Ndioo ñuun Damasco can.

Cati tuhun ra Saulu tichi ñuun Damasco

²⁰Chahan tahan ra Saulu ve ñuhun ñivi judío, ta cati tuhun ra

ti sehe Ndioo cuu ra Jesuu. ²¹Chini ñivi can cha cahan ra, ta iyo xaan cuni ndihi ñi, ta quechaha cati ñi chi tahan ñi ti:

—Rahya cuu ra cani tahan xaan chi ñivi Ndioo iti ñuun Jerusalén, ta quichi ra ihya, vati cua tiin tahan ra chi ñivi Ndioo ihya, ta cua cundaca ra chi ñi iti nuun ra sutu chahnu —caci ñi.

²²Tacan cuu, ta chaha xaan ca ra Ndioo tu ndee ini ra chi ra Saulu, ta cachin xaan sanahan ra chi ñivi ti ra Jesuu cuu ra Cristo ndicha, [vati tava tiñu ra Ndioo chi ra, vati cua sacacu ra chi ñivi nu iyo ñi chi tu ndoho,] ta ña nihin ñivi judío can cuhva yoso cua cati ndico ñi.

Cacu ra Saulu nu cua cahni ra judío chi ra

²³Yaha quivi, ta ni nduinuun ra judío can, vati cua cahni ra chi ra Saulu, ²⁴soco quechaha chito ra Saulu yoso saxini ra ta ra. Iyo ndaca yuu candaa yu ñuun can. Ndasi cutu chi, soco iyo yuhu chi nu yaha ñivi. Nduvi ta niñu cumi ra judío can ndihi yuhu chi, vati cua cahni ra chi ra Saulu, ²⁵soco iin cha cuaa sacacu amigu ra Saulu chi ra, vati tihira ra chi ra tichi tica. Tacan ni sanuun ra chi ra iti chata ndaca can, ta chinu ra Saulu.

Cuahan ra Saulu iti ñuun Jerusalén

²⁶Cuahan ra Saulu can iti ñuun Jerusalén, vati cuni natahan ra chi ñivi Ndioo tican, soco yuhvi ñi, vati ña chinu ini ñi ti cha ni quihvi ra cuenda Ndioo. ²⁷Quihin cuenda ra Bernabé chi ra, ta chandaca ra chi ra nu iyo ra tatun Jesuu, ta

chaha ra cuenda chi ra ta ra ti ni ndehe ra Saulu chi ra chahnu Jesuu iti, ta cahan ra Jesuu chi ra. Ñuun Damasco cati tuhun ra tuhun Jesuu, ta ña yuhvi ra, cati ra Bernabé. ²⁸Tacan cuu, ta quihin cuenda ra tatun Jesuu chi ra Saulu can, ta chica tahan ra chi ra ta ra ñuun Jerusalén. ²⁹Cati tuhun xaan ra Saulu tuhun ra chahnu, ta ña yuhvi ra. Quechaha nducahan ra chi ra judío ta ra, ta cati tuhun xaan ra chi ra ta ra. Suvi ra cahan tuhun griego cuu ra judío can ta ra, ta cuni cahni ra ta ra chi ra Saulu. ³⁰Quechaha chito ñivi Ndioo cha tacan cuu chi, ta chandaca ñi chi ra Saulu iti ñuun Cesarea, ta tachi ndico ñi chi ra iti ñuun ra.

³¹Tacan cuu, ta ñahni ca tu ndoho chacoo chi ñivi Ndioo tican ñuhun Judea chi ñuhun Galilea chi ñuhun Samaria, ta chacoo ca tu ndee ini chi ñivi Ndioo. Cha cuahan ndutuvi ca ñi, ta vaha xaan tasoho ñi cuhva cati ra Ndioo, ta chaha ra Tati Ndioo tu ndee ini chi ñi.

Ni nduvaha ra Enea

³²Tacan cuu, ta chahan ra Pedro ndihi ñuun nu iyo ñivi Ndioo. Chahan tahan ra ñuun Lida, vati cua ndehe tahan ra yoso cuhva iyo ñivi Ndioo tican. ³³Ican ni tahan ra chi iin ra nani Enea, ta cuhvi ra. Cha queta una cuiya cha caa ra, vati nduñin ra, ³⁴ta cati ra Pedro chi ra ti:

—Yoho Enea, cha ni sanduvaha ra Jesucristo chihun. Cuinda, ta tuvi cun yuvi cun —caci ra.

Tacan cuu, ta ni chacuinda ra Enea can, vati nduvaha ra. ³⁵Ndehe

ndihi ñivi iyo ñuun Lida can chi ñuun Sarón cha ni nduvaha ra, ta quechaha chinu ini ñi chi ra chahnu Jesuu.

Ni natacu ndico ña Dorca

³⁶Ñuun Jope ni chacoo iin ñahan nani Tabita, ta Dorca nani ña chi tuhun cahan ñivi griego. Chinu tahan ini ña chi ra Jesuu, ta iyo xaan tu manini chi ña, ta tindee tahan ña chi ñivi ndahvi. ³⁷Quivi can quihin cuehe chi ña Dorca can, ta chihi ña. Sacuti ñivi chihin ña, ta chaqui vaha ñi chi ña iin vehe iyo nda siqui. ³⁸Tacan cuu, ta chini ñivi Ndioo iyo ñuun Jope can ti cha iyo ra Pedro ñuun Lida. Chacan cuu cha tachi ñi chi uvi ra nu iyo ra Pedro, vati ña cani ñuun Lida can. Queta ra, ta cahan ndahvi ra ta ra chi ra Pedro ti na cua cuhun ra, vati caa ndii. Cati ra chi ra Pedro ti: —Vitin vitin coho iti ñuun ndi — cati ra.

³⁹Tacan cuu, ta quee ra Pedro, ta cuahan ra chi ra. Queta ra ta ra, ta quihvi ra nda vehe iyo nda siqui nu caa ndii can. Iyo ndihi ñi ndahvi cha ñahni ii ñi, ta chacu xaan ñi. Sanahan ñi ndihi sahma ndihi cha savaha ña Dorca cha ni ndito ña, ⁴⁰soco tava ra Pedro chi ndihi ñi iti chata, ta chahnu chiti ra, ta quechaha cahan ndahvi ra chi Ndioo. Tacan cuu, ta tuhva ra nu caa ndii can, ta quechaha cati ra chi ña ti:

—Cuinda, Tabita —cati ra.

Tacan cuu, ta nuna ña Dorca titi nuun ña. Ndehe ña chi ra Pedro, ta ni chacunda ña. ⁴¹Tiin ra ndaha ña, ta sacuinda ra chi ña. Cana ra

Pedro chi ñi ndahvi can chi ndihi ñivi Ndioo, ta chaha ra cuenda chi ñi, ta ndehe ñi vati cha iyo ndito ndico ña. ⁴²Chito ndihi ñivi ñuun Jope can ñaan cha ni tahan ña Dorca, ta tuvi ñi cuu ñi quechaha chinu ini chi ra chahnu Jesuu.

⁴³Cuaha quivi ndoo nuun ra Pedro ñuun can, ta vehe ra nani Simón ra satahyu ñiin ni chacoo ra.

Queta ra Pedro vehe ra Cornelio

10 Cha iyo iin rai nani Cornelio ñuun Cesarea. Capitán cuu ra, vati queta iin ciendu sandaru sacienda ra, ta iyo tahan ra cuenda ra sandaru quichi iti ñuhun Italia. ²Sacahnu xaan ra Cornelio can costumbre judío. Ñavi ra judío cuu ra, vati quichi ra inga ñuhun, soco sacahnu ra chi ra Ndioo. Ta ni cuhva iyo ndihi ñivi ra, vati sacahnu tahan ñi chi ra Ndioo. Samani xaan ra xuhun chi ñivi ndahvi, ta ndihi ni quivi cahan ra chi ra Ndioo. ³Caa uni cha cua ini ndehe ra iin ñumahna. Cachin xaan ndehe ra, vati quichi iin ra tatun Ndioo nu iyo ra, ta quechaha cati ra tatun Ndioo can chi ra ti:

—Yoho Cornelio —cati ra.

⁴Ndehe xaan Cornelio chi ra, ta yuhvi xaan cuni ra, ta cati ndico ra chi ra ti:

—¿Ñaan cuu cun chihin yu, ta ra chahnu? —cati ra.

Ta cati ra tatun Ndioo can chi ra ti:

—Cha chini soho ra Ndioo tuhun cha cahan ndahvi cun chi ra, ta ndehe ra cha tindee xaun chi ñivi ndahvi. Chacan cuu cha ñuhun ini ra chihun. ⁵Vitin cua tachi maun

uvi rai iti ñuun Jope, vati cua cana cun chi iin ra nani Simón Pedro ti na cua quichi ra ihya. ⁶Ndoo nuun ra vehe inga ra nani Simón. Ra satahyu ñiin cuu racan, ta yu tañuhun iyo vehe ra. Cua cati maan ra Pedro can ñaan cha cuu cha cua savahun —cati ra tatun Ndioo can.

⁷Tacan cuu, ta quee ndico ra tatun Ndioo, ta cuahan ra. Cana ra Cornelio chi uvi ra musu ra ta iin ra sandaru cumi chi ra. Chinu tahan ini ra sandaru can chi ra Ndioo.

⁸Cati cachin ra Cornelio chi ra ta ra ndihi cha ni tahan ra, ta tava tiñu ra chi ra iti ñuun Jope can, vati cua cu quihin ra chi ra Pedro.

⁹Tuvi inga quivi, ta quee ra musu ta ra cuahan ra. Cha cua queta ra ñuun Jope can maan hora, ta suvi ni hora can ndaa ra Pedro xini vehe, vati cua cahan ra chi ra Ndioo. ¹⁰Chisoco ra suhva. Chacan cuu cha cuni cusama ra, soco ni vii tiso vaha ñi, ta ndaa ra xini vehe can. Tacan cuu, ta quechaha ndehe ra ñumahna. ¹¹Ndehe ra ti nuna andivi, ta vachi nuun iin cha cuu sava ta cua iin sunduhu cahnu. Nuhni ndihi cumi punta chi. Tacan ni vachi nuun chi iti nu ñuhun.

¹²Ndihri ri quiti cuhu ta ndihri ri coo iyo nu ñuhun ñuñivi—ñuhun ri tichi chi, ta ñuhun tahan ndihri ri saa. ¹³Chini ra Pedro ti nducahan ra Ndioo chi ra, ta cati ra ti:

—Yoho Pedro, cuinda, vati cua cahni cun chi ri quiti cuhu can, ta cua cachi cun chi ri.

¹⁴Ta cati ndico ra Pedro chi ra ti: —Ña cuu, vati ña tuhva yu cachi yu ni iin cha iyo ica cuenda costumbre maan ndi, ra chahnu.

¹⁵Inga chaha cati ndico ra Ndioo chi ra ti:

—Ña cua cati cun ti cha iyo ica cha chaha yuhu chihun —cati ra.

¹⁶Tacan ni cahan ndico tucu ra Ndioo chi ra inga chaha cha cuu uni chaha. Tacan cuu, ta ndehe ra ti cuahan ndico sunduhu can iti siqui andivi. ¹⁷Chacan cuu cha iyo xaan cuni ra Pedro, ta suvi ni hora can cha cua queta musu ra Cornelio nu cuahan ra, ta nducu tuhun ra chi ñivi ti:

—¿Ndaa iti iyo vehe ra Simón? —cati ra.

Ni vii saxini ra Pedro ñaan cha cuu cha ni ndehe ra, ta queta ni musu can yu vehe ra Simón can.

¹⁸Cana ra musu can, ta quechaha nducu tuhun ra ti:

—¿Atu iyo iin ra nani Simón Pedro ihya? —cati ra.

¹⁹Ni vii saxini ra Pedro ñaan cha cuu cha ni ndehe ra, ta quechaha cati ra Tati Ndioo chi ra ti:

—Cha vachi uni rai, ti cha nanducu ra chihun. ²⁰Cua nuun cun tichi vehe, ta cua cahun cun chi ra. Ña cua saxini cun ti inga tucu ñivi cuu ra, vati yuhu tachi chi ra nu iyo cun —cati ra.

²¹Tacan cuu, ta nuun ra Pedro xini vehe, ta queta ra nu inda musu ra Cornelio, ta quechaha cati ra Pedro chi ra ti:

—Yuhu cuu ra. Cha nanducu ndo chi yuhu. ¿Ñaan tiñu vachi ndo? —cati ra.

²²Ta quechaha cati ra musu can chi ra Pedro ti:

—Iyo iin rai nani Cornelio. Capitán cuu ra. Rai vaha cuu ra, ta sacahnu ra chi ra Ndioo. Ndihi ñivi

judío cati ti vaha xaan rai cuu ra. Cha ni cati tuhun iin ra tatun Ndioo chi ra Cornelio can ti cua cana ra chihun ti na cua cuhun cun iti vehe ra. Chacan cuu cha cua cuu tasoho ra tuhun cua cahan maun chi ra — cati ra musu can chi ra Pedro.

²³Tacan cuu, ta cati ra Pedro chi ra ta ra ti:

—Yaha ndo tichi vehe. Iyo nu cua cusu ndo ihya —cati ra.

Tuvi inga quivi, ta quee ra Pedro ta ra, ta cuahan ra, ta icaa ni cuahan tahan uvi uni ra sacahnu tahan chi ra Jesuu ñuun Jope can.

²⁴Tuvi ndico tucu inga quivi, ta queta ra ta ra ñuun Cesarea. Cha nataca ndihi ñivi ra Cornelio chi amigu ra vehe ra, vati cana ñahan ra chi ñi. Chacan cuu cha iyo ra Cornelio chi ndihi ñi vehe ra, ta cha ndatu ñi chi ra Pedro. ²⁵Sa queta ra Pedro chi ra ta ra, ta quihin cuenda ra Cornelio chi ra. Chahnu chiti ra iti nuun ra Pedro can, [vati sacahnu ra chi ra,] ²⁶ta sacuinda ndico ra Pedro chi ra, ta quechaha cati ra chi ra ti:

—Cuinda, Cornelio. Ña vaha cha sacahnu cun chihin yu, vati rai ñuñivi cuu tahin.

²⁷Tacan cuu, ta quechaha ndatuhun ra ta ra, ta quihvi ra ta ra tichi vehe. Ndehe ra Pedro ti tuvi ñivi cha ni nducuiti, ²⁸ta quechaha cati ra Pedro chi ñi ti:

—Cha chito ndo ti ñivi judío cuu ndi, ta tucu ñivi cuu maan ndo. Chacan cuu cha iyo costumbre cha ña cuu coo nuun ndi chi maan ndo, ta ni ña cuu natahan ndi chi ndo, vati ica xaan iyo ndi cuenda costumbre sacahnu ndi nu quichi

quivi, soco vitin cha sacoto ra Ndioo chihin yu cha ña cuu cati yu ti ica iyo yu cuenda costumbre yu, ta ni ña cuu cati yu ti ña cuu natahin chi ñivi cuu inga tucu ñivi. ²⁹Chacan cuu cha ña saxini que cha iyo ica yu, ta quichi yu hora cha quichi quihin ra chihin yu, ta vitin cua nducu tuhun chi ndo ti: “¿Ñacu cha quihin ndo chihin yu?”

³⁰Ta quechaha cati ra Cornelio chi ra ti:

—Vitin cha iyo cumi quivi cha cahin chi ra Ndioo ihya tichi vehi. Tehen hora cuu chi, vati caa uni cha cua ini, ta cahin chi ra Ndioo. Ni chacoo ndita yu, vati tacan ni sacahnu i chi ra Ndioo, ta ndehi tichi ñumahna ti quichi iin rai iti nuin. Ndichin xaan sahna ndichin ra, vati tatun Ndioo cuu ra, ³¹ta quechaha cati ra chihin yu ti cha chini ra Ndioo ti cahan ndahvi yu chi ra, ta ndehe ra ti tindee xain chi ñivi ndahvi, ta ñuhun ini ra chihin yu. ³²Hora can cua tachi yu tuhun iti ñuun Jope ti na cua quichi iin ra nani Simón Pedro ihya. [Cua quichi ra, ta cua cati tuhun ra chihin yu.] Iyo nuun ra vehe ra Simón ra satahyu ñiin, ta yu tañuhun iyo vehe ra, cati ra. ³³Ña nducuei, ta tachi yu tuhun chihun. Vaha xaan rai cuun, vati cha quichi cun. Vitin cha iyo cuiti ndihi ndi iti nuun ra Ndioo, vati cuni tasoho ndi ndihi tuhun cha cati tuhun ra chahnu chihun —cati ra Cornelio.

Ni cati tuhun ra Pedro tuhun Ndioo vehe ra Cornelio

³⁴Quechaha cati ra Pedro chi ñi ti:

—Chito ndicha yu ti cuni mani ra Ndioo chi ndihi ñivi. ³⁵Vasi inga tucu ñivi cuu ñi, soco ini cuhva iyo ñi iti nuun ra. Tu cua sacahnu ñi chi ra Ndioo, tu cua savaha ñi cuhva cuni ra Ndioo, cua quihin cuenda ra chi ñi. ³⁶Chito ndo ti tachi ra Ndioo tuhun chi ñivi judío. Cati tuhun ra tuhun vaha cha sanduvii ra Jesucristo anima ñivi, ta ndaca ñahan ra Jesuu chi ndihi ñivi. ³⁷⁻³⁸Chito ndo cha ni chacoo nu quichi quivi ya niniin ñuhun nu iyo ñivi judío, vati xihna cuii ni cati tuhun ra Juan, ta sacuanduta ra chi ñivi. Tacan ni cuu, ta quechaha cati tuhun ra Jesuu ra ñuun Nazaret iti ñuhun Galilea, ta cati tuhun tahan ra niniin ñuhun nu iyo ñivi judío can. Chito ndi ti tava tiñu ra Ndioo chi ra, ta chaha ra Ndioo cha ni chacoo Tati Ndioo chi ra, ta chaha tahan ra tu ndee ini chi ra. Chica cuu ra Jesuu ñuun ta ñuun, ta cuaha xaan cha vaha savaha ra chi ñivi can. Sanduvaha ra chi ndihi ñivi ndehe tu ndoho cuenda run cuihna, vati tindee ra Ndioo chi ra. ³⁹Cati tuhun ndi ndihi cha ni savaha ra Jesuu iti ñuun Jerusalén chi ndihi ca ñuun nu iyo ra judío ta ra, vati ndehe ndi cuhva ni savaha ra. Tacan cuu, ta ni chahni ñivi judío chi ra, vati taa ñi chi ra nu cruu, ⁴⁰soco chaha ra Ndioo tu ndee ini chi ra Jesuu, ta tichi uni quivi natacu ndico ra, ta chaha ra Ndioo cha ndehe ndico tucu ndi chi ra. ⁴¹Ña ni ndehe ndihi ñivi chi ra. Mani maan ndi ndehe chi ra, vati chi maan ndi ni nacachi ra Ndioo nu quichi quivi. Cati tuhun ndi cha ni ndehe ndi, vati icaa ni chachi ndi

chi ra, ta icaa ni chihi tahan ndi nduta chi ra, vati quivi cha natacu ndico ra tañu ñivi ndii ni chacoo ndico ra chi ndi icaa ni. ⁴²Tava tiñu ra Jesuu chi ndi, vati cua cati tuhun ndi tuhun ra chi ñivi. Cua cati tuhun ndi ti tava tiñu ra Ndioo chi ra Jesuu, vati nu cuahan quivi cua ndehe ra yoso cuhva cha iyo ñivi cuenda ra. Ndihi ñivi chihi ta ndihi ñivi iyo ndito—cua queta ñi iti nuun ra. ⁴³Tuhun maan ra Jesuu ni cati tuhun ndihi ra ni cahan cuenda ra Ndioo nu ni quichi quivi, ta cati tuhun ra ta ra ti maan ra cua sanaan cuati ndacu ndihi ñivi, tu cua cuinu ini ñi chi ra, vati iyo tu ndee ini chi ra —cati ra Pedro chi ñi.

Ni quichi coo ra Tati Ndioo chi ñivi cuu inga tucu ñivi

⁴⁴Ni vii cati tuhun ra Pedro tuhun can chi ñivi iyo cuiti vehe ra Cornelio, ta sa quihvi ra Tati Ndioo anima ndihi ñivi tasoho tuhun cati tuhun ra Pedro can. ⁴⁵Tacan cuu, ta iyo xaan iyo xaan cuni ra quichi chi ra Pedro. Cha chinu tahan ini ra chi ra Jesuu nu quichi quivi, soco ra judío cuu ra. Chacan cuu cha iyo xaan cuni ra, vati chaha ra Ndioo ti quichi tahan ra Tati Ndioo coo ra chi ñi, ta ñavi ñivi judío cuu ñi. ⁴⁶Chito ra ta ra cha quichi tahan ra Tati Ndioo anima ñi, vati chini ra ti cahan ñi tuhun cahan inga tucu ñivi, ta cati ñi ti cahnu xaan cuu ra Ndioo. ⁴⁷Tacan cuu, ta cati ndico ra Pedro chi ra quichi chi ra ti:

—Cha quichi tahan ra Tati Ndioo chi ñivi ya cuhva ni quichi ra chi maan yo. Chacan cuu cha yoni cua

cati ti ña cua cuu cuanduta ñi —
cati ra.

⁴⁸Tacan cuu, ta cati tuhun ra Pedro ti cua cuanduta ñi cuenda ra Jesucristo. Tacan cuu, ta chica ñi tu manini chi ra Pedro ti cua ndoo nuun ra suhva quivi.

Ni chaha ra Pedro cuenda chi ñivi Ndioo iyo ñuun Jerusalén

11 Ni queta tuhun nuun iyo ra tatun Jesuu chi ndihi ñivi Ndioo iyo ñuhun Judea ti tuhun Ndioo chinu tahan ini ñivi cuu inga tucu ñivi. ²Cuahan ndico ra Pedro iti ñuun Jerusalén, ta queta ra nu iyo ñivi Ndioo tican, ta quechaha cahan yuhu ñi chi ra, vati ni sacahnu tahan ñi costumbre judío, vati ñivi judío cuu ñi nu quichi quivi. ³Cati ñi chi ra ti:
—Ña vaha savahun, vati quihvi cun tichi vehe ñivi cuu inga tucu ñivi, ta chachi cun chi ñi icaa ni —
cati ñi.

⁴Tacan cuu, ta chaha ra Pedro cuenda ndihi cha ni chacao. Quechaha cati ra chi ñi ti:

⁵—Ni iye ñuun Jope, ta quechaha cahin chi ra Ndioo, ta quechaha ndehi ñumahna. Ndehi iin cha cuu sava ta cua iin sunduhu cahnu, ta quichi nuun chi iti siqui andivi, ta queta chi nu iye. Nuhni ndihi cumi punta chi. ⁶Saha vahi cuenda, vati ndehe xain tichi chi, ta ndehi ti cha ñuhun ri qiti cuhu. Ñuhun ri coo. Ñuhun ri saa. Ñuhun ri. ⁷Chini yu ti cahan ra Ndioo, ta cati ra chihin yu ti cua cuinda yu, ta cua cahni yu chi ri, ta cua cachi yu chi ri, ⁸ta cati ndique chi ra ti ña cuu cachi yu chi ri. Ña cuu, vati ña tuhve

cachi cha iyo ica cuenda costumbre maan ndi, vati ñivi judío cuu ndi, cati yu, ⁹ta cahan ndico ra Ndioo iti siqui andivi inga chaha. Cati ra chihin yu ti ña cua cati que ti ña vaha chi, ta chaha maan ra ti cua cachi yu, cati ra. ¹⁰Tacan ni cati ra Ndioo uni hora, ta ndaa ndico tucu sunduhu can iti siqui andivi.

¹¹Tacan cuu, ta sa queta uni rai vehe nu iye. Tiñu quichi ra iti ñuun Cesarea, ta nanducu ra chi yuhu.

¹²Cati tuhun ra Tati Ndioo chi yu ti cua cuhin chi ra ta ra, ta ña cua saxini yu. Cuahan tahan iñu ra yani yo, ta ndihi ndi quihvi tahan ndi tichi vehe iin ra nani Cornelio.

¹³Chaha ra Cornelio can cuenda chi ndi yoso cuhva ni ndehe ra ti quichi iin ra tatun Ndioo vehe ra. Inda ra, ta quechaha cati ra chihin ra Cornelio can ti cua tava tiñu maan ra musu ra iti ñuun Jope, ta cua cahan ndahvi ra chi iin rai nani Simón Pedro ti na cua cuhun ra tican. ¹⁴Ra Pedro can cua cati tuhun chihin ra yoso cuhva cua nduvaha anima maan ra chi ndihi ñivi ra. Tacan ni cati ra tatun Ndioo, cati ra Cornelio. ¹⁵Tacan cuu, ta nducahin chi ñi, ta sa quihvi tahan ra Tati Ndioo anima ñi cuhva cha ni quihvi ra anima maan yo nu quichi quivi. ¹⁶Chacan cuu cha ñuhun ini yu tuhun cha ni cati ra chahnu Jesuu ti cati ra chi yo ti sacuanduta ra Juaan chi nduta, soco vaha xaan ca cha cua quichi ra Tati Ndioo. Cua queta quivi cua quichi coo ra chi maan yo, cati ra Jesuu. ¹⁷Maan ra Ndioo cuu ra chaha cha quichi tahan ra Tati Ndioo chi ñican cuhva ni chaha ra cha quichi ra chi maan

yo, vati chinu ini yo chi ra chahnu Jesucristo, ta ña cuu casi main cha savaha ra Ndioo —cati ra Pedro.

¹⁸Tuhun can chini soho ñivi Ndioo iyo ñuun Jerusalén can, ta ña cahan ca ñi. Quechaha sacahnu ñi chi ra Ndioo, ta cati ñi ti:

—Chaha ra Ndioo cha cua saña ihni tahan ñivi cuu inga tucu ñivi cuati ndacu ñi, ta cua coo ndito tahan ñi chi ra Ndioo —cati ñi.

Ni quechaha chinu ini ñivi chi ra Jesuu iti ñuun Antioquía

¹⁹Quivi chahni ñivi chi ra Esteban nu quichi quivi ni chacoo tu ndoho chi ñivi Ndioo. Chacan cuu cha iyo ñi chinu ñi. Iyo ñi cuahan ñuhun Fenicia, ta iyo ñi cuahan ñuhun Chipre, ta iyo ñi cuahan ñuun Antioquía. Ndihi ñuun can cati tuhun ñi tuhun Ndioo chi ñivi judío ni, ta ña cati tuhun ñi chi inga ñivi. ²⁰Iyo tahan ñivi Ndioo ñuhun Chipre chi ñuhun Cirene, ta quee ñi ñuun ñi, ta cuahan ñi iti ñuun Antioquía. Tican quechaha cati tuhun ñi chi ñivi cuu inga tucu ñivi. Cati tuhun ñi tuhun yoso cuhva sanduvaha ra chahnu Jesuu anima ñivi. ²¹Cha tindee ra chahnu chi ñi nu ni cati tuhun ñi. Chacan cuu cha saña ihni ñivi cuu inga tucu ñivi ndavaha ni ndacu ñi, ta quechaha chinu tahan ini ñi chi ra chahnu Jesuu.

²²Tacan cuu, ta chini tuhun ñivi Ndioo iyo ñuun Jerusalén ti cha ni chinu tahan ini ñivi cuu inga tucu ñivi. Chacan cuu cha tachi ñi chi ra Bernabé iti ñuun Antioquía. ²³Queta ra tican, ta ndehe ra ti chaha xaan ra Ndioo tu manini chi

ñi, ta cusii ini ra. Cati tuhun xaan ra chi ndihi ñi ti na cua cundee ini ñi, ta na cua coo vaha ñi chi ra chahnu. ²⁴Tacan cati ra Bernabé, vati rai vaha cuu ra, ta vaha xaan iyo ra Tati Ndioo chi ra, ta chinu vaha ini ra chi ra Jesuu. Chacan cuu cha quihvi xaan ñivi cuenda ra chahnu Ndioo.

²⁵Tacan cuu, ta cuahan ra Bernabé iti ñuun Tarso, vati cua nanducu ra chi ra Saulu. Cha ni nanihin ra chi ra, ta chandaca ndico ra chi ra ñuun Antioquía. ²⁶Cha queta iin cuiya ni chacoo ra ta ra chi ñivi Ndioo tican, ta tuvi xaan ñivi cuu ñi sacuaha chi ra. Suvi ni tican ñuun Antioquía can cati xihna ñivi ti ñivi Cristo cuu ñivi chinu ini chi ra.

²⁷Quivi cha queta ndico ra Bernabé chi ra Saulu ñuun Antioquía queta ra cahan cuenda ra Ndioo, vati ni quichi ra iti ñuun Jerusalén, ta queta ra ñuun Antioquía can. ²⁸Iin ra nani Agabo, ta iyo tahan ra Tati Ndioo chi ra. Chacan cuu cha ni chacuinda ra nu nducuiti ñivi Ndioo can, ta sacoto ra chi ñi ti cua coo iin tama cahnu xaan nini cahnu nu ñuhun ñuñivi. Tacan cuu, ta ni chacoo tama can cuhva ni cati ra. Chacoo chi quivi cha cuu ra Claudio cumi tiñu cahnu cuenda ñuun Roma. ²⁹Tacan cuu, ta iyo ñivi Ndioo ñuun Antioquía can—saxini ñi ti cua tindee ñi chi tahan ñi iyo ñuhun Judea. Cua tindee ñi chi ñi yoso cuu chi ñi. ³⁰Tacan ni savaha ñi, ta tachi ñi xuhun chi ra Bernabé chi ra Saulu. Chacan cuu cha ni chandaca ra ta ra chi chi chi ra sacuenda chi ñivi Ndioo ñuhun Judea can.

**Cuhva chihi ra Jacobo, ta
tiin tiñu chi ra Pedro**

12 Quivi cha iyo ra Bernabé chi ra Saulu ñuun Antioquía can quechaha savaha ra chahnu Herode ndavaha ni chi ñivi Ndioo. ²Chacan cuu cha tiin tiñu chi ra Jacobo yani ra Juaan, ta chahni ra chi ra chi cha cuu ta iin machete ni savaha ra Herode can. ³Tacan cuu, ta ni ndehe ra Herode ti vaha xaan cuni ñivi judío, vati chihi ra Jacobo. Chacan cuu cha tiin tahan tiñu chi ra Pedro. Tacan ni savaha ra Herode quivi cua sacahnu ñivi judío vico cha ni cacu ñivi ñi ñuhun Egipto tiempu chahnu, ta vico can chachi ñi paan ña ndaa. ⁴Quivi tiin tiñu chi ra Pedro tihi ra chi ra ve caa, ta cati tuhun ra Herode chi ra ta ra ti:
—Chahun iin sandaru cua cumi chi ra Pedro, vati cumi cumi ra cua cumi chi ra, cati ra. Saxini ra ti cua yaha xihna vico can, ta cua tava ra chi ra Pedro, ta cua tachi tuni ra chi ra nu iyo cuiti ñivi judío can, ta cua cahni ra chi ra, vati tacan cua cusii ini ñivi judío can. ⁵Tacan cuu, ta indi ra Pedro ve caa, ta cumi vaha ra sandaru chi ra, soco cahan ndahvi ñivi Ndioo chi ra Ndioo chi ndihi cuii anima ñi ti na cua tindee ra chi ra Pedro.

**Ni sacacu ra Ndioo chi
ra Pedro ve caa**

⁶Tacan cuu, ta iin cha cuua quechaha saxini ra Herode ti cua tava ra chi ra Pedro na cua tuvi inga quivi. Suvi ni cha cuua can quixi ra Pedro mahñu uvi

ra sandaru, ta nuhni ra chi uvi cadena caa. Iyo tahan ra sandaru ta ra—cumi vaha ra yu ve caa can. ⁷Tacan, ta quii xaan quihvi iin ra tatun Ndioo tichi ve caa can, ta ndundichin iti tichi chi. Tuchi ndaha ra xiin ra Pedro, vati cua sandoyo ra chi ra, ta quechaha cati ra chi ra ti:

—Quii quii ni cua ndoyo cun — cati ra.

Tacan cuu, ta ni ndachi cadena nuhni ndaha ra Pedro, ⁸ta cati ndico ra tatun Ndioo chi ra ti:

—Cuhni tichi cun, ta taa chahun —cati ra.

Tacan ni savaha ra Pedro, ta cati ndico ra tatun chi ra ti:

—Cuisucu cun ticati cun, ta na coho —cati ra.

⁹Tacan cuu, ta ndicu ra Pedro chi ra tatun Ndioo can, ta quee ra ta ra, soco ña chito ra Pedro a ndicha cha ndacu ra tatun Ndioo chi ra. Saxini ra ti ndehe ra chi ra tichi ñumahna. ¹⁰Tacan, ta yaha ra ta ra iin nu cumi ra sandaru. Yaha ra inga, ta queta ra nu ndasi vitu caa yu vehe nu yaha ñivi iti chata. Tican ni queta ra, ta nuna maan chi tacan ni, ta quee ra, ta cuahan ra iti, ta tican ni nacoo ra tatun Ndioo can chi ra.

¹¹Tacan cuu, ta quechaha chacuhun ini ra Pedro, ta saxini ra ti:

—Vitin chito ndicha yu ti tachi ra chahnu tatun ra nu ni chacoí, ta sacacu ra chihin yu iti nuun ra Herode. Ña cua cuu savaha ñivi judío can cuhva cuni maan ñi chihin yu —saxini ra Pedro can.

¹²Tacan ni saxini ra Pedro, ta cuahan ra iti vehe ña María sihi ra Juaan Macu. Tican ni iyo cuiti

ñivi, ta tuvi ñivi cuu ñi, ta cahan ndahvi xaan ñi chi ra Ndioo ti na cua tindee ra chi ra Pedro. ¹³Tacan, ta queta ra Pedro yu vehe can, ta quechaha cani ra. Ni iyo tahan iin ña musu nani Rode, ta cua ndehe ña yoo cani yu vehe. ¹⁴Chini ña ti ra Pedro cuu ra cahan, soco ña nuna ña yu vehe, vati cusii ini ña suhva. Chacan cuu cha chinu ndico ña tichi vehe, ta cati ña chi ñi ti:

—Cha inda ra Pedro yu vehe — cati ña.

¹⁵Soco cati ndico ñi chi ña ti: —¿Atu ña vaha cuni xini cun? — cati ñi.

Ni vii cati ña ti ra Pedro cuu ra, soco cati ndico ñi ti:

—Ñavi ra Pedro cuu ra. Vasi iin ra tatun Ndioo cumi chi ra cuu ra —cati ñi.

¹⁶Ni vii cani ra Pedro yu vehe, ta nuna ñi chi chi. Ndehe ñi ti ra Pedro cuu ndicha ra, ta quechaha nduiyo ñi. ¹⁷Tacan cuu, ta savaha ra Pedro iin seña chi ndaha ra ti na cua cutaxin ñi, ta quechaha chaha ra cuenda yoso cuhva cha ni tava ra chahnu chi ra nu chacuindi ra ve caa, ta cati tahan ra chi ñi ti:

—Cua cati ndo chi ra Jacobo chi ra yani yo ñaan cha cuu cha ni tahin —cati ra.

Tacan cuu, ta quee ra Pedro, ta cuahan ra inga chiyo.

¹⁸Tuvi inga quivi, ta quechaha saxini xaan ra sandaru ta ra, vati ña chito ra ñaan cha cuu cha ni tahan ra Pedro. ¹⁹Tacan cuu, ta tachi ra Herode tiñu ti cua nanducu ra chi ra Pedro can, soco ña nanihin ra chi ra. Chacan cuu cha sanahma xaan ra Herode chi

ra sandaru can, soco ña nihin ra sandaru ta ra cuhva cha cua cati ndico ra. Chacan cuu cha cati ra Herode ti cua cuvi ra sandaru can. Tacan cuu, ta quee ra Herode ñuun can, ta cuahan ra iti ñuun Cesarea, vati cua coo nuun ra tican.

Ni chihi ra Herode

²⁰Tacan cuu, ta xaan xaan cuni ra Herode chi ñivi iyo ñuun Tiro chi ñivi iyo ñuun Sidón, vati cuni ra cuati chi ñi. Cuahan ñivi ñuun can nuun iyo ra, vati cuni ñi cha cua coso vaha tiñu. Iin cahnu ni queta ñi nu iyo ra, ta xihna cahan vaha ñi chi ra Blasto iin ra ndiso tiñu iti nuun ra Herode, ta cati ra Blasto can ti cua tindee ra chi ñi. Tacan cuu, ta cahan ndahvi ñi chi ra Herode ti na cua ndumani ndico ra chi ñi. Tacan ni cati ñi chi ra, vati ndihi cha chachi ñi quichi iti ñuhun nu ndaca ñahan ra. ²¹Tacan cuu, ta ni queta quivi cha ni tiso ra Herode, ta chacundichin ra sahma cuhva cha cuu ra tiñu, vati cua tiso vaha ra tiñu, ta ni chacunda ra nu inda mesa ra, ta quechaha cati tuhun ra chi ñi. ²²Tacan cuu, ta quechaha cana chaa ñi, ta cati ñi cuenda ra Herode can ti:

—Ñavi iin rai iyo nu ñuhun ñuñivi cuu ra cahan tuhun ya. Ndioo cuu ra —cati ñivi can, [vati cuni ñi cha cua ndumani ndico ra chi ñi].

²³Suvi ni hora can ni sayani ra tatun Ndioo cuehe chi ra Herode, vati chaha ra Herode cha cati ñivi ti ndioo cuu ra. Cahnu xaan tu ndoho ndehe ra, vati chachi ri tindacu chi ra, ta chihi ra.

²⁴Tacan cuu, ta tuvi xaan ca ñivi quechaha chinu ini ñi tuhun ra

chahnu Ndioo, ta cati tuhun xaan ca ñi tuhun ra chi ndihi ñivi.

²⁵Tacan cuu, ta sacuinu ra Bernabé chi ra Saulu tiñu cha ndaca ra xuhun iti ñuun Jerusalén, ta quee ndico ra. Cuahan ndico ra iti ñuun Antioquía, ta cuahan tahan ra Juaan Macu chi ra.

Nu ni quechaha satiñu ra Bernabé chi ra Saulu tiñu Ndioo

13 Cha iyo ñivi Ndioo ñuun Antioquía can. Tican iyo ra cahan cuenda ra Ndioo, ta iyo tahan ra sacuaha tuhun Ndioo chi ñivi. Tacan ni iyo ra Bernabé chi ra Simón tuun chi ra Lucio ra ñuun Cirene chi ra Saulu chi ra Manaén ra cuu amigu chi ra chahnu Herode, vati tacan ni vachi cuahnu ra Manaén can chi ra Herode icaa ni. ²Tacan, ta queta iin quivi cha iyo cuiti ra ta ra chi ñivi Ndioo. Cha chacoo ndita ñi, [vati sacahnu ñi chi ra Ndioo,] ta quechaha cati ra Tati Ndioo chi ñi ti:

—Cua tachi ndo chi ra Bernabé chi ra Saulu nu cua satiñu ra cuenda yuhu, vati cua cuhva main tiñu chi ra —cati ra.

³Tacan cuu, ta ni iyo ndita ñi, ta cahan ndahvi ñi chi ra Ndioo, ta tiso ñi ndaha ñi chi ra ta ra, [vati cua cuiso ra tiñu]. Tacan cuu, ta saña tahan ñi ta ñi.

Tuhun Ndioo ni cati tuhun ra tatun Jesuu iti ñuhun Chipre

⁴Tacan ni tava tiñu ra Tati Ndioo chi ra Bernabé chi ra Saulu. Chacan cuu cha cuahan ra iti ñuun Seleucia, ta tican quihin ra tundoo, ta cuahan ra iti ñuhun Chipre. Mahñu

tañuhun caa ñuhun can. ⁵Queta ra tican ñuun Salamina, ta ndihi ve ñuhun ñivi judío yaha ra, ta cati tuhun ra tuhun Ndioo. Cuahan tahan ra Juaan, vati tindee tahan ra chi ra ta ra. ⁶Tacan cuu, ta quee ra ta ra cuahan ra inga chiyo ñuhun can, ta queta ra ñuun Pafo. Tican ni tahan ra chi iin ra judío nani Barjesuu. Nani tahan ra Elima, vati ra tasi cuu ra, ta sandahyu ñahan ra chi ñivi, vati cati ra ti tuhun Ndioo cahan ra, ta ña ndicha ra.

⁷Iyo ra cuenda ra Sergio Paulo ra ndaca ñahan ñuhun can, ta ra Sergio Paulo can nditi xaan xini ra suhva. Cana ra chi ra Bernabé chi ra Saulu, vati cuni tasoho ra tuhun Ndioo, ⁸soco ra tasi can ña cua cuhva ra cha cua cati tuhun ra ta ra chi ra cumi tiñu can, vati ña cuni ra cha cua cuinu ini ra chi ra Jesuu. ⁹Ra Saulu can nani tahan ra Paulu. Iyo vaha ra Tati Ndioo chi ra Paulu can, ta ndehe xaan ra nuun ra tasi can, ¹⁰ta quechaha cati ra chi ra:

—Cuaha xaan sandahyu ñahan cun. Cahnu xaan ndavaha ni savahun. Cuihna cuun. Ña tuhva cun savahun ni iin cha vaha. Ndihi ni hora cati cun ti ña vaha chica ñivi iti Ndioo, ¹¹soco vitin cua tachi tuni ra chahnu Ndioo chihun, ta cua nducuaa nuun cun. Ña cua ndehe con nda cua nda quivi iti nuun —cati ra.

Tacan cuu, ta quii xaan nducuii nuun ra tasi can, vati chacunda vico nuun ra, ta nanducu ra yoo cua cundaca chi ra. ¹²Ndehe ra Sergio Paulo cha ni tahan ra tasi can, ta quechaha chinu ini ra chi ra Jesuu, vati iyo xaan cuni ra ndehe ra yoso

cuhva sanahan ra Paulu tuhun ra chahnu.

Queta ra Paulu ta ra ñuun Antioquía cha iyo cuenda ñuhun Pisidia

¹³Tacan cuu, ta quee ra Paulu chi tahan ra ñuun Pafo can. Quihin ndico tucu ra ta ra tundoo, ta cuahan ra iti ñuun Perge cha iyo cuenda ñuhun Panfilia, soco tican ni saña ra Juaan, ta cuahan ndico tucu ra iti ñuun Jerusalén.

¹⁴Tacan cuu, ta yaha ra Paulu ta ra ñuun Perge, ta cuahan ra iti ñuun Antioquía cha iyo cuenda ñuhun Pisidia can. Queta ra tican, ta quivi sábadu quihvi ra ve ñuhun nu sacahnu ñivi judío, ta chacunda tahan ra. ¹⁵Sacuaha xihna ñi iin tuhun ni taa ra Moisee, ta sacuaha tahan ñi iin tuhun ni taa inga ra ni cahan cuenda ra Ndioo tiempu chahnu. Tacan cuu, ta tachi ra cuu xini ve ñuhun can tuhun chi ra Paulu ta ra, ta cati ra chi ra ti:

—Yani xaa, tu iyo iin tuhun cua cati tuhun ndo chi ñivi ya, cua cuu cati tuhun ndo vitin —cати ra.

¹⁶Tacan cuu, ta ni chacuinda ra Paulu, ta savaha ra iin seña chi ndaha ra, vati na cua coo taxin ñi, ta quechaha cati ra chi ñivi judío can chi ndihi ca ñivi iyo cuiti tahan ti:

—Ndihi ndioho yani xaa, cua taa vaha ndo soho ndo cha cua cati yu.

¹⁷Maan ra Ndioo cuu ra ni nacachi chi ñivi yo tiempu chahnu, ta sacahnu ñi chi ra. Tindee ra chi ñi quivi ni chacoo nuun ñi iti ñuhun Egipto, vati cha cuahan ndutuvi ñi. Tacan cuu, ta ni chandaca maan ra Ndioo chi ñi, ta quee ñi tican, vati

iyo xaan tu ndee ini chi ra. ¹⁸Vasi queta uvi xico cuiya cha cundee ini ra Ndioo cha ni savaha ñi cuhva cuni maan ñi tichi cuhu. ¹⁹Queta quivi quihvi ñi ñuhun Canaán, ta tindee ra Ndioo chi ñi, ta sandoyo ñuhun ñi ucha ñuun nahnu cha ni chacoo tican. Mani xini ñuun cuu chi, ta chaha ra Ndioo ndihi ñuhun can chi maan ñi. ²⁰Queta cumi ciendu uvi xico uchi cuiya ni chacoo ñi tican, ta chaha ra Ndioo ti chandaca ñahan ra juee ta ra nda cua nda quivi ni chacoo ra Samuel ra ni cahan cuenda ra Ndioo. ²¹Quivi chacoo ra Samuel can, ta ni cahan ndahvi ñivi can ti na cua tiso ra Ndioo iin rey cha cua cundaca ñahan chi ñi. Chacan cuu cha chaha ra Ndioo cha ni chandaca ñahan ra Saúl sehe Cis chi ñi, ta ñivi ra Benjamín chi ra. Ni chandaca ñahan ra Saúl chi ñi uvi xico cuiya, ²²ta tava ndaa ra Ndioo chi ra. Tacan cuu, ta chaha ra Ndioo tiñu can chi ra David, ta ndaca ñahan ra chi ñi. Cati tuhun ra Ndioo yoso cuhva ni chacoo ra David iti chata, ti cati ra ti nacoto ra chi ra David sehe ra Isaí, ta cusii ini ra ndehe ra chi ra, vati savaha ra ndihi cuui cha cuni ra, cati ra Ndioo. ²³Tiempu chahnu ni cati ra Ndioo ti nu cuahan quivi cua coo iin ñivi ra David, ta cua sanduvaha ra anima yo, ti ñivi judío cuu yo. Ra Jesuu cuu racan. ²⁴Ña ta quechaha cati tuhun ra Jesuu, ta cati tuhun ra Juaan ti na cua saña ihni ndihi ñivi judío cuati ndacu ñi, ta na cua cuanduta ñi. ²⁵Nu cua sandihi ra Juaan tiñu ni savaha ra, ta cati ra chi ñivi cuenda ra Jesuu ti ndatu ñi

chi iin rai cahnu xaan. Vasi saxini ñi ti maan ra cuu ra, soco ñavi ra cuu ra. Ni cua quichi ra iti nuun ra, ta cua coo xaan ndatu chi ra. Chacan cuu cha ñahni yavi ndaa ra iti nuun racan. Chacan cuu cha ni ña cua cuu ndachi ra tiendu ndichan racan, cati ra Juan.

²⁶Yani xaa, chaha ra Ndioo cuenda yoso cuhva cua nduvaha anima yo. ²⁷Quivi sábadu una una quivi cha sacuaha ñivi ñuun Jerusalén chi ra cumi tiñu ñi tuhun ni taa ra ni cahan cuenda ra Ndioo tiempu chahnu, soco ña nituni ini ñi cha sacuaha ñi. Tacan cuu, ta ni sacuinu ñi tuhun sacuaha ñi, vati ña nacoto ñi yoo rai cuu ra Jesuu, ta ni tachi tuni ñi chi ra. ²⁸Chito ñi ti ñahni cha ni savaha ra, ta cuni cahni ñi chi ra. Chica ñi tu manini chi ra Pilato ti cua cahni ra chi ra Jesuu. ²⁹Chacan cuu cha cuaha xaan cha ni savaha ñi chi ra Jesuu. Chahni ñi chi ra cuhva cha ni taa ra ni cahan cuenda Ndioo ta ra tiempu chahnu. Tacan cuu, ta ni quenda ñi chi ra nu cruu, ta cuchi ñi chi ra, ³⁰soco chaha ra Ndioo tu ndee ini chi ra, ta natacu ndico ra nuu iyo ñivi ndii can. ³¹Cuaha quivi ndehe amigu ra chi ra, vati ni natacu ndico ra. Suvi ñi cuu ñi quichi chi ra icaa ni quivi ni quee ra ñuhun Galilea, ta cuahan ra iti ñuun Jerusalén, ta suvi ni maan ñi cuu ñi chaha cuenda ti cha ni ndehe tucu ñi chi ra Jesuu.

³²Cati tuhun ndi tuhun vaha chi ndo. Chito ndo ti tiempu chahnu chaha ra Ndioo cuenda chi ñivi yo yoso cuhva cua savaha ra nu cuahan quivi. ³³Vitin chito ndi ti

cha ni savaha ra Ndioo cuhva cati ra, vati chaha ra tu ndee ini chi ra Jesuu, ta natacu ndico ra. Tichi salmo uvi ni taa ra David cuhva ni cati ra Ndioo cuenda ra Jesuu. Cati ra ti sehe ra chihin ra, ta quivi can cha ndehe ñivi ti sehe ra chihin ra, cati ra. ³⁴Iyo inga nu cati ndico tucu ra Ndioo cuenda ra Jesuu, vati cati ra ti cua tindee ndicha ra chihin ra cuhva ni cati ra chi ra David. Tacan cati ra Ndioo, vati cua cuhva ra tu ndee ini chi ra Jesuu, ta cua natacu ndico ra nu iyo ñivi ndii. Ña cua cuhva ra Ndioo cha cua tahyu iquin cuñu ra Jesuu. ³⁵Chacan cuu cha iyo inga nu cati ndico tucu ra David cuenda ra Jesuu ti ña cua cuhva ra Ndioo cha cua tahyu iquin cuñu ra musu ii ra, cati ra. ³⁶Quivi ni chacoo ra David ihya nu ñuhun ñuñivi savaha ra cuhva cuni ra Ndioo, ta queta quivi ni chihi tahan ra. Cuchi ra nu cuchi ñivi chahnu ra, ta tahyu iquin cuñu ra. ³⁷Tacan ni tahan ra David, soco chi ra Jesuu chaha ra Ndioo tu ndee ini, ta natacu ndico ra, ta ña tahyu iquin cuñu ra. ³⁸Yani xaa, na cua coto ndo ti cati tuhun ndi ti suvi ni ra Jesuu cuu ra cua sanaan cuati ndacu ndo. ³⁹Ña ta cuu nduvaha anima ndo. Vasi cumi vaha ndo ley chahnu ra Ndioo cha ni taa ra Moisee, soco ña cuu nduvaha anima ndo cha tacan ni. Vitin cua sanduvaha maan ra Jesuu anima ndo, tu cua cuinu ini ndo chi ra. ⁴⁰Cua saha vaha ndo cuenda, coto cua tahan ndo cuhva ni taa ra cahan cuenda ra Ndioo tiempu chahnu, vati cati ra cuenda ra Ndioo ti:

⁴¹ Ndioho ña chinu ini ndo.

Na cua nduiyo ndo,
ta na cua ndoyo ñuhun ndo,
vati ña cua cuinu ini ndo.

Tu cua savahi iin cha cahnu
xaan tichi quivi ndo,
vasi cua sanducachin ñivi ñaan
cha cuu chi,

cati ra iti chaha. Tacan ni cati
tuhun ra Paulu chi ñi.

⁴² Tacan cuu, ta cha cua quee ra
Paulu ta ra ve ñuhun can, ta cahan
ndahvi ñivi judío can chi ra ti quivi
can una quivi cua quichi ndico tucu
ra, ta cua cati tuhun tucu ra tuhun
cha ni cati tuhun ra. ⁴³ Saña tahan
ñi, ta quee ñi ve ñuhun, ta tuvi
xaan ñivi judío ndicu chi ra Paulu
chi ra Bernabé. Ndicu tahan inga
ñivi sacahnu tahan costumbre ñivi
judío can. Tacan, ta cati tuhun vaha
xaan ra ta ra chi ñi ti na cua saxini
vaha ñi yoso cuhva iyo tu manini
chi ra Ndioo.

⁴⁴ Quivi sábadu can una quivi ni
nducuiti ndico tucu ñi. Vasi ndihi
ñivi iyo ñuun can nducuiti ñi, vati
cuni ñi tasoho tahan ñi tuhun
Ndioo. ⁴⁵ Iyo tahan ñivi judío—ña
chaa ini ñi cha tacan. Ndehe ñi
cha tuvi xaan ñivi nducuiti, ta
quechaha ndusoo cuni ñi. Chacan
cuu cha quechaha cati ñi ti ña vaha
cuhva cati ra Paulu ta ra, ta cahan
ñi ndavaha ni chi ra ta ra. ⁴⁶ Ña
yuhvi ra Paulu, ta ni ña yuhvi ra
Bernabé, ta quechaha cati ra chi ñi
ti:

—Nini xaan cha cati tuhun xihna
ndi tuhun Ndioo chi maan ndo, vati
ñivi judío cuu ndo, soco vitin cua
cati tuhun ndi chi ñivi cuu inga
tucu ñivi, vati ña cuni ndo tasoho

ndo, ta ni ña cuni ndo coo ndito
ndo chi ra Ndioo ndihi ni quivi.

⁴⁷ Cua cati tuhun ndi chi inga tucu
ñivi, vati cati tuhun ra chahnu
Ndioo chi ndi, vati iti chata cati ra
cuenda maan ndi ti:

Cha tava tiñu i chihun,
vati cua cati tuhun cun chi ñivi
cuu inga tucu ñivi.

Chacan cuu cha nini cahnu nu
ñuhun ñuñivi cua cuhvon
cuenda yoso cuhva cua
nduvaha anima ñivi.

Tacan cati ra Ndioo —cati ndico ra
Paulu.

⁴⁸ Sa chini soho tahan ñivi cuu inga
tucu ñivi tuhun can cha cati ra Paulu,
ta quechaha cusii ini ñi. Cati ñi ti
vaha xaan tuhun Ndioo ya, ta iyo ñi
quechaha chinu ini ñi, vati ni nacachi
ra Ndioo chi ñi, ta cua coo ndito ñi
chi ra ndihi ni quivi. ⁴⁹ Tacan cuu, ta
quechaha cati tuhun ñivi tuhun ra
chahnu ndihi ñuun iyo tican. ⁵⁰ Iyo
ñi ñahan ta ñi, ta sacahnu xaan ñi
chi ra Ndioo cuhva iyo costumbre
maan ñi, ta sacahnu xaan ñivi chi
ñi. Tacan, ta quechaha cahan xaan
ñivi judío chi ñican chi ra toho ñuun
can, ta sandusaca xaan ñi. Tacan ni
cundee ñi chaha ñi tu ndoho chi ra
Paulu ta ra, vati xaan xaan ñi cuu, ta
sacunu ñi chi ra tican. ⁵¹ Tacan cuu,
ta naquisi ra Paulu ta ra ñuhun iñi
chaha ra iti nuun ñivi can, vati ña cua
coo ca ra chi ñi, ta quee ra cuahan ra
iti ñuun Iconio. ⁵² Sii xaan cuni ñivi
Ndioo tican ñuun can, ta vaha xaan
iyo tahan ra Tati Ndioo chi ñi.

Queta ra Paulu ta ra ñuun Iconio

14 Queta ra Paulu chi ra
Bernabé ñuun Iconio, ta

quihvi tahan ra ta ra ve ñuhun ñivi judío can. Tican cati tuhun vaha xaan ra ta ra tuhun Ndioo chi ñi. Chacan cuu cha quechaha chinu tahan ini ñivi chi ra Jesuu. Chinu ini ñivi judío, ta chinu tahan ini ñivi cuu inga tucu ñivi, ta tuvi xaan ñi cuu, ²soco ñivi judío can ña tasoho ñi, ta sandusaca tahan ñi suhva. Savaha ñican ti cua saxini ñivi cuu inga tucu ñivi ndavaha ni chi ñivi Ndioo. ³Chacan cuu cha nducuhaha quivi ndoo ra Paulu ta ra ñuun can. Ña yuhvi ra ta ra cha cati tuhun ra yoso cuhva iyo ra chahnu, ta sanahan ra chahnu chi ñi cha iyo tu manini chi ra, vati chaha ra tu ndee ini chi ra Paulu ta ra. Tacan ni savaha tahan tucu ra cuaha xaan cuhva, ta chito ñivi ti cati tuhun ndicha ra tuhun Ndioo, vati ndehe ñi yoso cuhva iyo ra Ndioo, ta nduiyo cuni ñi. ⁴Ña nduinuun ñivi ñuun Iconio can, vati iyo ñi inda naan chi ñivi judío can, ta iyo tahan ñi inda naan chi ra tatun Jesuu can. ⁵Tacan, ta quechaha saxini ñivi judío can chi ñivi cuu inga tucu ñivi can chi ra cumi tiñu ti cua savaha ñi ndavaha ni chi ra ta ra, ta cua cani ñi yuu chi ra. ⁶Tacan cuu, ta chito ra Paulu ta ra, ta chinu ra cuahan ra iti ñuhun Licaonia. Yaha ra ñuun Listra, ta yaha tahan ra ñuun Derbe. Ndihi ñuun iyo tican yaha ra, ⁷ta cati tuhun ra tuhun vaha yoso cuhva iyo Ndioo.

**Cani ra ta ra yuu chi ra
Paulu ñuun Listra**

⁸Ñuun Listra can iyo iin rai, ta nduñiin chaha ra, vati tacan ni

cacu ra. Chacan cuu cha ña ta cuu caca ra, ta chini soho ra cha cati tuhun ra Paulu. ⁹Ndehe xaan ra Paulu nuun ra cojo can, ta chito ra Paulu ti chinu ini ra ti cua nduvaha ra. ¹⁰Chacan cuu cha nihin xaan quechaha cati ra Paulu chi ra ti:
—Cuinda cuiti vahun —cati ra.

Tacan ni cuu, ta ndava lahndi ra, ta quechaha chica cuu ra. ¹¹Ndehe ñivi can cha ni savaha Paulu, ta quechaha cana chaa ñi ti:

—Cha vachi nuun ra ndioo ihya nu iyo yo. Caa ra cuhva caa maan yo, ta ñivi ñuñivi cuu yo. Tacan cati ñi chi tuhun cahan maan ñi, ta tuhun cahan ñivi ñuhun Licaonia can cuu chi.

¹²Cati ñi ti ra Bernabé cuu Júpiter, ta ra Paulu cuu Mercurio, vati maan ra cuu ra cati tuhun, [ta ita niñu sacahnu maan ñi cuu Júpiter chi Mercurio can]. ¹³Nda yuhu ñuun can iyo ve ñuhun nu sacahnu ñivi can chi ra Júpiter, ta ra sutu iyo cuenda Júpiter can quichi ndaca ra sundiquin, ta quichi ndaca tahan ra corona ita tican. Cuni cahni ra sutu can chi ri sundiquin can cuenda ra Bernabé chi ra Paulu, [vati tacan ni cua sacahnu ñi chi ra, vati saxini ñi ti ndioo cuu ra]. ¹⁴Tacan cuu, ta quechaha chini soho ra Bernabé chi ra Paulu ti tacan cuu chi, ta quechaha chahnda cuati ra ta ra sahma ndichin ra, [vati cuihya xaan cuni anima ra,] ta chinu ra nda mahñu nu iyo cuiti ñivi can, ta cana chaa ra chi ñi. ¹⁵Cati ra Paulu chi ñi ti:

—Yani xaa, ña vaha cuhva ndacu ndo, vati rai ñuñivi cuu tahan ndi. Cati tuhun ndi chi ndo ti na cua

saña ihni ndo cha ndacu ndo, vati ñahni yavi ndaa chi. Na cua cuinu ini ndo chi ra Ndioo ndito. Na cua cuinu ini ndo chi maan ra, vati ni savaha ra ndihi cuii cha iyo. Savaha ra andivi, ta savaha tahan ra ñuhun ñuñivi, ta savaha tahan ra tañuhun. ¹⁶Nu quichi quivi chaha ra Ndioo cha ndacu ndihi ñivi ñuñivi cuhva cuni maan ñi, ¹⁷soco chaha ra cha chito ñi yoso cuhva iyo ra, vati savaha ra cha vaha chi ndihi ñi. Chaha ra cha cuun savi, ta chaha ra cha chacoo vaha itu ñivi ndihi ni cuiya. Chaha ra cha chachi ñi, ta cusii ini ñi. Tacan ni chaha tahan ra chi maan yo.

¹⁸Tacan ni cati ra Paulu, soco cuaha xaan tu ndoho, ta ni chasi ra cha cua cahni ñi chi ri sundiquin can, vati cuni xaan ñi sacahnu ñi chi ra ta ra, [vati ndioo cuu ra cuni ñi].

¹⁹Tacan cuu, ta ñivi judío iyo ñuun Antioquía can—quichi ñi nu iyo ra Paulu ta ra, ta quichi tahan ñi judío iyo ñuun Iconio. Tacan cuu, ta quechaha sandusaca ñivi judío can chi ñivi ñuun Listra, ta quechaha cuxaan ñi chi ra Paulu ta ra. Chacan cuu cha cani ñi yuu chi ra Paulu can, ta naan ini ra suhva savaha ñi. Chacan cuu cha xita queñuhun ñi chi ra nda yu ñuun, vati saxini ñi ti cha chihi cuii ra. ²⁰Tacan cuu, ta queta ñivi sacuhaha chi ra nu caa ra, ta chacuhun ndico ini ra, ta chacuinda ra, ta quihvi ndico ra tichi ñuun. Tuvi inga quivi, ta quee iti tucu ra chi ra Bernabé, ta cuahan ra ta ra iti ñuun Derbe.

²¹Cati tuhun ra ta ra tuhun Ndioo tican ñuun Derbe can, ta tuvi xaan

ñivi chinu ini chi ra Jesuu. Tacan cuu, ta quee iti ndico ra ta ra, ta cuahan ndico ra ñuun Listra. Yaha ndico ra ñuun Iconio, ta queta ndico ra ñuun Antioquía. ²²Chaha ra ta ra tu ndee ini chi ndihi ñivi ra Jesuu, ta cati tuhun ra ta ra chi ñi ti:

—Na cua cuinu vaha ini ndo chi ra Jesuu, ta na ña cua saña ndo chi ra. Cua coo tu ndoho chi yo, soco tacan ni cua queta yo nu cua cundaca ñahan ra Ndioo —cati ra.

²³Tacan cuu, ta chaha ra ta ra tiñu chi uvi uni rai ndihi nu nducuiti ñivi sacahnu chi ra Jesuu, vati cua sacuenta ra ta ra chi ñi. Tacan cuu, ta chacoo ndita ra ta ra chi ñi, ta cahan ndahvi ra ta ra chi ra Ndioo cuenda ñi, ta cati ra chi ñi ti:

—Cha chinu ini ndo chi ra chahnu. Maan ra cuu ra cua cumi vaha chihin ndo —cati ra.

Cuahan ndico ra Paulu ta ra iti ñuun Antioquía

²⁴Tacan cuu, ta yaha ndico ra Paulu ta ra ñuhun Pisidia, ta queta ndico ra ñuun Perge cha iyo cuenda ñuhun Panfilia. ²⁵Tican cati tuhun tahan ra ta ra tuhun Ndioo, ta cuahan ra iti ñuun Atalia. ²⁶Tican quihin ndico tucu ra tundo, ta cuahan ndico ra ñuun Antioquía nu ni quee iti ra. Tican cuu nu cha chica xihna cuii ñivi Ndioo tu manini chi ra Ndioo ti cua tindee ra chi ra Paulu ta ra nu cua cuhun ra. Cuahan ndico ra tican, vati cha ni queta tiñu savaha ra. ²⁷Sa queta ndico ra ñuun, ta sanducuiti ndico ra chi ñivi Ndioo, ta chaha

ra cuenda yoso cuhva ni tindee ra Ndioo chi ra, ta cati ra chi ñi ti:

—Cha chaha ra Ndioo cha ni chinu tahan ini ñivi cuu inga tucu ñivi chi ra Jesuu —cati ra.

²⁸Tacan cuu, ta ndunahan ra chi ñivi Ndioo can suhva.

**Ni nducuiti ra tatun Jesuu
ta ra iti ñuun Jerusalén**

15 Quivi can cha iyo ndico ra Paulu chi ra Bernabé ñuun Antioquía, ta iyo ñivi judío quee ñuhun Judea, ta cuahan ñi iti ñuun Antioquía can, ta quechaha sacuahha ñican chi ñivi Ndioo iyo ñuun Antioquía can, ta inga tucu ñivi cuu ñi. Quechaha cati ñivi judío can chi ñi ti:

—Tu ña cua sacuinu ndo costumbre chahnu cuhva ni cati tuhun ra Moisee, tu ña cua tahnda ñiin xini xuu ndo cuhva ni cati ra Ndioo tiempu chahnu, ña cua cuu nduvaha anima ndo —cati ñi.

²Ña ni nduinuun ra Paulu ta ra chi ñican, ta cahan xaan ñi chi ra ta ra. Chacan cuu cha chaha ñivi Ndioo iyo ñuun Antioquía can tiñu chi ra Paulu chi ra Bernabé chi inga ra tahan ñi ti cua cuhun ra ta ra iti ñuun Jerusalén nu iyo ra tatun Jesuu nu iyo ra ndiso tiñu ve ñuhun tican, ta tacan ni cua ndatuhun ra Paulu ta ra chi ra tatun Jesuu yoso cuhva cua ndoo tiñu cha ni ndusaca.

³Ni tava tiñu ñivi Ndioo iyo ñuun Antioquía can chi ra ta ra, ta cuahan ra iti ñuun Jerusalén. Yaha ra ñuhun Fenicia. Yaha ra ñuhun Samaria. Yaha ra, ta chaha ra cuenda chi ñivi Ndioo iyo tican ti cha ni nacao ihni ñivi cuu inga

tucu ñivi costumbre sacahnu maan ñi, ta cha quechaha chinu ini ñi chi ra Jesuu. Tacan cuu, ta ndihi ñivi Ndioo can—cusii ini ñi.

⁴Queta ra Paulu ta ra ñuun Jerusalén, ta quihin cuenda ra tatun Jesuu chi ra, ta quihin cuenda tahan ra ndiso tiñu ve ñuhun chi ra. Tacan ni quihin cuenda tahan ndihi ñivi Ndioo can chi ra. Tacan cuu, ta quechaha cati tuhun ra Paulu ta ra ndihi cha ni savaha ra Ndioo ndihi ñuun nu ni chahan ra. ⁵Tican iyo tahan uvi uni ra ni chacoo cuenda ra fariseo iti chata, ta cha ni chinu tahan ini ra chi ra Jesuu. Racan ni chacuinda ra, ta quechaha cati ra ti:

—Nini xaan cha cua tahnda ñiin xini xuu ndihi ra quihvi cuenda ra Jesuu cuhva ni cati ra Ndioo tiempu chahnu. Nini xaan cha cua savaha yo cha cua sacuinu ñivi ndihi cha ni cati tuhun ra Moisee —cati ra.

⁶Chacan cuu cha nducuiti ra tatun Jesuu chi ra ndiso tiñu ve ñuhun, vati cua ndehe ra yoso cuhva cua ndoo tiñu can.

⁷Nahan xaan cahan ra ta ra, ta ni chacuinda ra Pedro, ta quechaha cati ra chi ra ta ra ti:

—Yani xaa, cha chito yo ti nu quichi quivi tava tiñu ra Ndioo chi yuhu, vati cua cati tuhun chi ñivi cuu inga tucu ñivi. Tacan ni chini soho ñi tuhun vaha yoso cuhva iyo ra Ndioo, ta chinu tahan ini ñi chi ra Jesuu. Tacan ni savaha ra Ndioo. ⁸Maan ra chito yoso saxini ndihi ñivi chi anima ñi, ta sanahan ra chi yo ti cha ni quihin cuenda ra chi ñi, vati tachi tahan ra chi ra Tati Ndioo chihin ñi. ⁹Ña ni

cati ra Ndioo chihin yo ti ña vaha maan ñi, ta maan yo vaha xaan yo. Sanduvaha tahan ra anima ñivi cuu inga tucu ñivi, vati chinu tahan ini ñi chi ra. ¹⁰Vitin na cua sacuinu yo cuhva cuni ra Ndioo. Ña vaha cha cua cuhva yo tu ndoho chi ñivi Ndioo, ta cua cati yo ti cua cumi ñi costumbre cha ni sanahan ra Moisee. Chito yo ti ña cuu cundee ini ñivi yo savaha ñi ndihi cha cati ra Moisee tiempu chahnu, ta chito yo ti ña cuu cundee tahan ini maan yo savaha yo chi chi. ¹¹Ñavi cuenda chacan ni nduvaha anima yo. Chito yo ti nduvaha anima yo, vati iyo xaan tu manini chi ra chahnu Jesuu, ta ta ni cuhva nduvaha anima inga ñivi. Tacan cati ra Pedro chi ñi.

¹²Tacan cuu, ta taxin ndaa ñi, vati cachin vaha cati tuhun ra Pedro. Tasoho tahan ñi cha cati tuhun tahan ra Paulu chi ra Bernabé, vati chaha tahan ra cuenda yoso cuhva ni tindee ra Ndioo chi ra ta ra, vati savaha tahan ra iin cuhva inga cuhva nu iyo ñivi cuu inga tucu ñivi, ta ndehe ñi yoso cuhva iyo ra Ndioo, ta nduiyo tahan ñi suhva.

¹³Cha ndihi cati tuhun ra Paulu ta ra, ta quechaha cati tuhun tahan ra Jacobo chi ñi ti:

—Yani xaa, cua tasoho ndo cha cua cati yu. ¹⁴Cha chaha ra Simón Pedro cuenda yoso cuhva cha ni nacachi ra Ndioo chi ñivi cuu inga tucu ñivi, ta ñivi maan ra Ndioo cuu tahan ñi. ¹⁵Ini tuhun can ni taa tahan ra ni cahan cuenda ra Ndioo tiempu chahnu, ta chaha ra ta ra cuenda yoso cuhva cua tindee ra Ndioo chi ñivi cuu inga tucu ñivi, vati cati racan ta ra cuenda ra Ndioo ti:

¹⁶Nu cuahan quivi cua quichi ra cuu Cristo, vati cua tava tiñu i chi ra. Quivi ni chacoo ra David sacahnu ndicha ñivi chi yuhu, soco queta quivi saña ndaha ñi chihin yu.

Cuhva sacahnu ñi chi yuhu quivi ni chacoo ra David cua sacahnu ndico ñivi chi yuhu nu cuahan quivi.

¹⁷Chacan cuu cha cua nanducu ñivi cuu inga tucu ñivi chi yuhu, ta cua cuinu ini ñi chihin yu.

¹⁸Tacan ni cati ra chahnu, vati nu ni quichi quivi sacoto ra tuhun can chi yo,

cati ra ni cahan cuenda ra Ndioo.

¹⁹Chacan cuu cha saxini yu ti ña cua cuhva ca yo tu ndoho chi ñivi tahan yo cuu inga tucu ñivi, ta cha vitin ni quechaha chinu ini ñi chi ra Jesuu. ²⁰Yuhu cati ti na cua cati tuhun yo chi ñi ti ña cua cachi ca ñi cha samani ñivi chi ita niñu sacahnu ñi. Ña cua coo ca ra rai ndavaha ni chi ñi ñahan inga chiyo, ta ni ña cua coo ca ñi ñahan ndavaha ni chi ra rai inga chiyo. Ña cua cachi ca ñi cuñu ndihi ri tuhva chachi ñi, tu ña chati vaha niñi ri, ta chihi ri. Ña cua coho ca ñi niñi ri.

²¹Yuhu cati ti na cua cati tuhun yo tacan ni, vati ndihi ñuun cati tuhun ra ta ra tuhun cha ni taa ra Moisee tiempu chahnu, ta quivi sábadu una una quivi sacuaha ñivi tuhun can ve ñuhun ñivi judío nda cua nda vitin. Tacan ni cua coto ñivi yoso cuhva iyo tahan ñi cha cuu ñivi judío nu ni quichi quivi —cati ra Jacobo chi ñi.

²²Tacan cuu, ta saxini ra tatun Jesuu chi ra ndiso tiñu cuenda ve ñuhun chi ndihi ñivi Ndioo can ti cua nacachi ñi chi uvi ra tahan ñi, ta cua tava tiñu ñi chi ra na cua cuhun tahan ra chi ra Paulu chi ra Bernabé iti ñuun Antioquía. Chacan cuu cha tachi ñi chi ra Juda Barsabaa chi ra Sila, ta ra ndiso tahan tiñu ve ñuhun can cuu ra ta ra. ²³Cua cuiso ra ta ra tutu cua tachi ñi, ta tehen ni taa ñi tutu chi ñivi cuu inga tucu ñivi iyo ñuun Antioquía chi ñuhun Siria chi ñuhun Cilicia:

“Ndiuhu ra tatun Jesuu cuu ndi chi ra ndiso tiñu ve ñuhun chi ndihi ñivi Ndioo iyo ihya, ta tachi ndi iin tuhun na cumi chihin ndo, yani xaa. ²⁴Cha ni queta tuhun nuun ndi ti cha quee iti ñivi tahan yo ihya, ta chahan ñi tican, ta sandusaca ñi suhva cuenda costumbre chahnu, ta vitin saxini xaan ndo. Ña ni tachi ndi chi ñican. ²⁵Chacan cuu cha nducuiti ndi, ta saxini ndi ti cua nacachi ndi uvi ra yani yo, ta cua tachi ndi chi ra nu iyo ndo. Cua cuhun tahan ra chi ra Bernabé chi ra Paulu, ta rai cuni mani xaan ndi cuu racan ta ra. ²⁶Cha chahan ra ta ra nu ni cuni cahni ñivi chi ra, vati satiñu ra cuenda ra chahnu Jesucristo. ²⁷Chacan cuu cha tava tiñu ndi chi ra Juda chi ra Sila, vati cua cati cachin ra ta ra ndihi tuhun cha taa ndi chihin ndo ihya nu tutu ya. ²⁸Cha tindee ra Tati Ndioo chi ndi. Chacan cuu cha saxini ndi ti cua cati ndi ti ña cuaha xaan ni tuhun cua cucumi ndo, soco nini xaan cha cua cucumi ndo cha taa ndi chi ndo ihya nu tutu ya. ²⁹Ña

cua cachi ca ndo cha samani ñivi chi ita niñu sacahnu ñi. Ña cua cachi ca ndo cuñu ndihi ri tuhva chachi ndo, tu ña chati vaha niñi ri. Ña cua coho ca ndo niñi ri. Ña cua coo ca ndo ndavaha ni chi ñi ñahan inga chiyo, ta tacan ni ndioho ñi ñahan, ña cua coo ca ndo ndavaha ni chi ra rai inga chiyo. Tu cua cucumi vaha ndo chi ndo cuhva cati ndi, cua ndoo vaha ndo. Na cua coo vaha ndo chi ra chahnu.” Tacan ni taa ra ta ra tutu chi ñi quivi cha ni nducuiti ra ta ra iti ñuun Jerusalén.

³⁰Tacan cuu, ta ndiso tiñu ra Paulu ta ra, ta quee ra cuahan ra iti ñuun Antioquía can. Queta ra ta ra tican, ta cana ra ta ra chi ndihi ñivi Ndioo, ta chaha ra tutu can chi ñi. ³¹Sacuaha ñi chi chi, ta cusii ini ñi, vati chaha chi tu ndee ini chi ñi. ³²Tacan cuu, ta quechaha cati tuhun ra Juda chi ra Sila chi ñi, vati ra cahan cuenda ra Ndioo cuu ra. Chaha tahan ra ta ra tu ndee ini chi ñi, ta tindee ra chi ñi, ta vaha xaan ndoo ndico ñi. ³³Ndunahan ra Juda chi ra Sila, ta queta quivi tachi ndico ñivi Ndioo can chi ra ta ra, vati cua cuhun ndico ra nu iyo ñivi tava tiñu chi ra, ta cati ñi chi ra ta ra ti na cua cuhun vii ra ta ra, cati ñi, ³⁴soco saxini ra Sila ti cua ndoo nuun ra suhva ca. ³⁵Ndunahan tahan ra Paulu chi ra Bernabé ñuun Antioquía can, ta sacuaha ra ta ra chi ñivi can, ta cati tuhun ra tuhun Ndioo. Tacan ni cati tuhun tahan tuvi ra ta ra.

Ni quee iti tucu ra Paulu tiñu Ndioo

³⁶Tacan cuu, ta queta quivi quechaha cati ra Paulu chi ra Bernabé ti:

—Na coho, ta cua cuhun ndico yu ndihi ñuun nu ni cati tuhun yu tuhun ra chahnu. Cua ndehe yu ñaan caa iyo ñivi tahan yu —cati ra.

³⁷Cuni ra Bernabé ti cua cuhun tahan ra Juan Macu, ³⁸soco ña cuni ra Paulu, vati cha ni saña ra Macu can chi ra iti ñuhun Panfilia, ta ña chahan ca ra chi ra, ta ni ña satiñu tahan ra chi ra tican. ³⁹Ña cundee nduinuun ra Bernabé chi ra Paulu. Chacan cuu cha saña tahan ra ta ra. Tacan cuu, ta quihin ra Bernabé chi ra Macu can, ta quihin ra ta ra tundo, ta cuahan ndico ra iti ñuhun Chipre. ⁴⁰Tacan cuu, ta quihin ra Paulu chi ra Sila. Cahan ndahvi ñivi Ndioo can chi ra Ndioo ti na cua savaha tucu ra Ndioo tu manini chi ra Paulu ta ra, ta na cua tindee tucu ra chi ra ta ra. Tacan cuu, ta quee ra cuahan ra. ⁴¹Yaha ra iti ñuhun Siria, ta yaha ra iti ñuhun Cilicia, ta chaha ra tu ndee ini chi ndihi ñivi Ndioo iyo tican.

Quee iti uvi ra chi ra Paulu

16 Tacan cuu, ta queta ndico ra Paulu chi ra Sila ñuun Derbe, ta yaha ndico tahan ra ñuun Listra. Tican ni tahan ra ta ra chi iin ra nani Timoteo, ta cha quihvi tahan ra cuenda ra Ndioo. Nahan judío cuu sihi ra, soco chinu tahan ini ña chi ra Jesuu, ta rai griego cuu sutu ra. ²Cati ñivi Ndioo iyo ñuun Listra can ti rai vaha cuu ra Timoteo can, ta ta ni cuhva cati tahan ñivi iyo ñuun Iconio. ³Chacan cuu cha cuni ra Paulu cha na cua cuhun tahan ra Timoteo chi ra ta ra, soco quihin xihna ra chi ra, ta ni chahnda ra ñiin xini

xuu ra, coto cua cahan xaan ñivi judío iyo tican, vati chito ñi ti ra griego cuu sutu ra, [ta ña sacahnu ra costumbre maan ñi]. ⁴Tacan cuu, ta yaha ra ta ra ñuun ta ñuun. Chaha ra ta ra cuenda ñaan tuhun ni cati tuhun ra tatun Jesuu chi ra ndiso tiñu ve ñuhun ñuun Jerusalén cuenda costumbre ñi, vati tacan cua cumi ñi cuhva ni taa ra ta ra nu tutu can. ⁵Chacan cuu cha ni chacoo ca tu ndee ini chi ñivi Ndioo can, vati vaha xaan ca chinu ini ñi chi ra Ndioo, ta ndihi ni quivi cha cuahan ndutuvi ñi.

Tichi ñumahna ni ndehe ra Paulu chi ra iyo ñuhun Macedonia

⁶Yaha ra Paulu ta ra ñuhun Frigia, ta yaha tahan ra ñuhun Galacia, vati ña chaha ra Tati Ndioo cha cua cati tuhun ra tuhun Ndioo iti ñuhun Asia. ⁷Tacan cuu, ta queta ra ta ra yu ñuhun Misia, vati cuni ra cuhun ra iti ñuhun Bitinia, soco ña chaha ndico tucu ra Tati Ndioo cha cua cuhun ra tican. ⁸Chacan cuu cha quihvi ra iti ñuhun Misia, ta queta ra ñuun Troa. ⁹Tacan cuu, ta quechaha quixi ra ta ra cha cuaa can, ta ndehe ra Paulu tichi ñumahna ti cha inda iin ra ñuhun Macedonia, ta cha cahan ndahvi ra chi ra Paulu can, ta cati ra chi ra ti: —Na cua quichi ndo iti ñuhun Macedonia, ta na cua tindee tahan ndo chihin ndi —cati ra.

¹⁰Tacan ni ndehe ra Paulu ñumahna can, [ta queta tahan yuhu nu iyo ra Paulu ta ra]. Tacan cuu, ta cuni ndi cuhun ndi iti ñuhun Macedonia can, vati chito ndi ti cha cati ra Ndioo ti cua cuhun ndi, ta

cua cati tuhun ndi tuhun ra chi ñivi iyo ican.

Ni queta ra Paulu ta ra ñuun Filipino

¹¹Ñuun Troa can quihin ndi iin tundoo, ta cuahan cuiti ndi iti ñuhun Samotracia. Tuvi inga quivi, ta cuahan ndi iti ñuun Neápoli.

¹²Quee ndi tichi tundoo tican, ta cuahan ndi iti ñuun Filipino. Iin ñuun cahnu xaan cuu chi, ta ñahni inga ca ñuun cahnu ca tican, ta ndaca ñahan ra cumi tiñu iyo ñuun Roma chi ñivi ñuun can. Cuaha quivi ndoo nuun ndi ñuun can. ¹³Queta iin quivi sábadu, ta quee ndi nda yu ñuun. Cuahan ndi nu nducuiti ñivi judío yu yuta, ta cahan ñi chi ra Ndioo. Queta tahan ndi, ta ni chacunda ndi, ta ndatuhun ndi chi ñi ñahan cha iyo cuiti tican. Tuhun Ndioo ndatuhun ndi. ¹⁴Iyo tahan iin ña nani Lidia. Iin ñahan xico sahma vaha sahma yuhva tixinda cuu ña, vati chacan cuu tiñu satiñu maan ña. Ñahan ñuun Tiatira cuu ña, ta sacahnu tahan ña chi ra Ndioo cuhva sacahnu ñivi judío. Tasoho vaha tahan ña, ta tindee ra Ndioo chi ña. Chacan cuu cha chinu ini ña cha cati tuhun ra Paulu, ¹⁵ta cha chanduta ña chi ndihi ñivi ña iyo vehe ña. Tacan cuu, ta quechaha cati ña chi ndi ti: —Coho iti vehi, ta cua ndoo nuun ndo suhva quivi, vati chito ndo ti chinu ndicha ini yu chi ra chahnu —cati ña.

Ni sanini xaan ña chi ra Paulu ta ra, ta cuahan ra ta ra vehe ña.

¹⁶Inga quivi cha cuahan ndico ndi iti nu cahan ñivi judío can chi ra Ndioo, ta tahan ndi chi iin ñahan

tivaa. Cha tuhva tahan ña natava ña chi ñivi, ta cati ña ñaan cua coo chi ñi nu cuahan quivi, vati iyo tati cuihna anima ña. Tacan ni sacanaan xaan ña xuhun chi chitoho ña. ¹⁷Quechaha ndicu ña chi ra Paulu chi ndihi ndi, vati cuni ña natava tahan ña chi ndi, ta quechaha cana chaa ña chi ndi, ta cati ña ti:

—Rahya satiñu ra cuenda ra Ndioo cahnu iyo iti siqui. Cua cati tuhun ra chi yo yoso cuhva cua nduvaha anima yo —cati ña.

¹⁸Tacan ni ndicu xaan ña chi ndi cuaha xaan quivi, ta queta quivi ña cundee ca ini ra Paulu, ta ndico coo ra iti chata ra nu vachi ña, ta quechaha cati ra chi run tati cuihna can ti:

—Yuhu cati ti cua queun tichi anima ña, vati iyo tu ndee ini chi ra Jesucristo —cati ra.

Tacan cuu, ta ni quee run anima ña suvi ni hora can.

¹⁹Tacan cuu, ta ndehe chitoho ña ti ña cua cuu ca sacanaan ña xuhun chi ra, vati cha ni quee run tati cuihna ñuhun anima ña. Chacan cuu cha ni tiin ra ta ra chi ra Paulu chi ra Sila, ta chandaca ra chi ra nuyahvi nu iyo cuiti ra cumi tiñu. ²⁰Chandaca ra chitoho ña chi ra nuun ra juee ta ra, ta quechaha cati ra chi ra juee can ti: —Sandusaca xaan rahya ta ra ihya ñuun yo, vati ñivi judío cuu ra.

²¹Cati tuhun ra ti na cua sacahnu tahan yo costumbre maan ra, ta ña chaha ley yo cha cua sacahnu yo costumbre ra, vati iyo yo cuenda ñuun Roma —cati ra.

²²Tacan ni cati tuhun tahan ndihi ñivi nducuiti ican. Tacan cuu, ta

quechaha cati ra juee ta ra chi ra policia ti:

—Cua cahnda ndo coton ra, ta cua cani ndo chi ra chi yutun —cати ra.

²³Tacan cuu, ta cani xaan ra ta ra chi ra Paulu chi ra Sila. Tihi ra chi ra ve caa, ta cati ra chi ra policia cumi ve caa can ti:

—Cua cumi vahun chi ra ta ra. ²⁴Tacan ni cati ra juee chi ra policia, ta quihin ra policia can chi ra ta ra, ta tihi ra chi ra ta ra ve caa iyo nda tichi, ta tihi ra chaha ra ta ra tichi vitu can.

²⁵Vasi sava nuun cuu chi, ta quechaha cahan ra Paulu ta ra chi ra Ndioo, ta chita tahan ra yaa Ndioo, ta chini soho ndihi ra nuhun tahan ve caa can. ²⁶Tacan cuu, ta quii xaan ni taan, ta nihin xaan quisi niniin ve caa can. Tacan ni, ta quii xaan nuna ndihi yu vehe caa can, ta ndachi ndihi cadena caa chacunuhni chi ra ta ra.

²⁷Chacuhun ini ra cumi yu ve caa can, ta ndehe ra ti cha nuna yuhu chi. Tacan cuu, ta xita ra cha cuu ta machete ra, vati cha cua cahni ra suvi ni chi maan ra, vati saxini ra ti cha ni chinu ndihi ra nuhun ve caa can. ²⁸Ndehe ra Paulu cha cua savaha ra, ta cana chaa ra chi ra, ta cati ra chi ra ti:

—Na cahni cun chi maun, vati ni iyo ndihi ndi ihya —cати ra.

²⁹Tacan cuu, ta chica ra policia can nuhun, ta quii xaan chinu ra iti tichi, ta chahnu chiti ra iti nuun ra Paulu chi ra Sila, ta ni naquisi chi chi ra, vati yuhvi xaan ra. ³⁰Tacan ni cuu, ta tava ra policia can chi ra ta ra iti chata, ta quechaha nducu tuhun ra chi ra ti:

—Amigu, znaan cua savahi, ta cua naan cuati yu? —cати ra.

³¹Ta cati ndico ra Paulu ta ra chi ra ti:

—Na cua cuinu ini cun chi ra chahnu Jesucristo, ta cua naan cuati cun. Tacan ni cua naan tahan cuati ndihi nivi cun iyo vehun —cати ra ta ra.

³²Tacan cuu, ta cati tuhun ra Paulu ta ra tuhun Ndioo chi ra chi ndihi nivi ra iyo vehe ra. ³³Suvi ni hora can cha cuaa can nacata ra policia can nu ni ndoho ra Paulu ta ra. Tacan cuu, ta ni chanduta ra policia can, ta chanduta tahan ndihi nivi ra. ³⁴Tacan cuu, ta quihvi ra ta ra tichi vehe ra, ta sacachi ra chi ra ta ra. Cusii ini ra policia can chi ndihi nivi ra, vati cha chinu ini ni chi ra Jesuu. [Tacan cuu, ta quihvi ndico ra Paulu chi ra Sila ve caa.]

³⁵Tuvi inga quivi, ta tachi ra juee tiinu chi ra policia, ta cati ra chi ra ti:

—Cua saña ndo chi racan ta ra —cати ra.

³⁶Tacan cuu, ta chaha ra policia can cuenda chi ra Paulu, ta cati ra chi ra ti:

—Tachi ra juee tuhun ti cua saña ndi chihin ndo. Chacan cuu cha cua quee ndo, ta cua cuhun vii ndo —cати ra.

³⁷Ta cati ndico ra Paulu chi ra ti:

—Rai iyo cuenda nuun Roma cuu tahan ndi. Chacan cuu cha nahni ndatu chi ra cha cani ra chi ndi nu iyo cuiti nivi, ta tihi ra chi ndi ve caa, ta nahni cha tachi tuni ra chi ndi, ta vitin cuni saña xehe ra chi ndi. Na cua cuu. Cua cati ndico

ndo chi ra juee ti cua quichi ra, ta cua saña maan ra chi ndi —cati ra Paulu.

³⁸Tacan cuu, ta cati ndico ra policia chi ra juee can ñaan tuhun cha ni cati ra Paulu. Chini ra ti ra iyo cuenda ñuun Roma cuu tahan ra, ta quechaha cuyuhvi ra juee ta ra. ³⁹Tacan cuu, ta cuahan ra nu indi ra Paulu ta ra ve caa can, ta cahan ndahvi ra chi ra. Tava ra juee can chi ra ta ra ve caa can, ta cati ra chi ra ti:

—Na cua cucahnu ini maan ndo. Cua quee ndo ñuun ndi, ta cua cahun ndo —cati ra.

⁴⁰Tacan cuu, ta quee ra ta ra ve caa can, ta cuahan ra iti vehe ña Lidia. Tican cahan tahan tucu ra chi ñivi tahan ra iyo cuenda ra Ndioo, ta chaha ra tu ndee ini chi ñi. Tacan cuu, ta quee ra cuahan ra.

Cha ndusaca ñivi ñuun Tesalónica

17 Yaha ra Paulu ta ra ñuun Amfípoli, ta yaha ra ñuun Apolonia, ta queta ra ñuun Tesalónica, ta tican iyo tahan ve ñuhun nu sacahnu ñivi judío. ²Quihvi ra Paulu, vati tacan ni savaha ra ndihi nu chahan ra. Uni quivi sábadu chahan ra, ta sacuaha ra tutu Ndioo chi ñi. ³Cati tuhun ra, ta sanducachin ra tuhun Ndioo chi ñi, ta cati ra chi ñi ti:

—Chaha tutu Ndioo cuenda, vati cua ndehe ra Cristo tu ndoho, ta cua cuvi ra, ta cua natacu ndico ra nu iyo ñivi ndii, cati chi. Yuhu cati ti ra Jesuu cuu ra Cristo, [vati ni tava tiñu ra Ndioo chi ra nu quichi quivi, ta cua sacacu ra chi ñivi nu iyo ñi chi tu ndoho] —cati ra Paulu.

⁴Tacan cuu, ta iyo ñivi judío can quechaha chinu ini ñi chi ra Jesuu, ta sacuaha ñi chi ra Paulu chi ra Sila. Tican iyo tahan ñivi griego, ta cha ni quihvi ñi cuenda ñivi judío. Chinu tahan ini ñi, ta tuvi ñi cuu ñi. Iyo tahan ñi ñahan cahnu, ta chinu tahan ini ñi chi ra Jesuu, ta tuvi tahan ñi cuu ñi. ⁵Iyo inga ñivi judío, ta ña chinu ini ñi, soco ndusoo cuni ñi. Chacan cuu cha quihin ñi uvi uni ra ña sacahnu tiñu—ra saxini ndavaha ni. Tacan cuu, ta quechaha cana chaa maan ra ta ra, ta quii xaan nataca ñivi ñuun can, ta sandusaca xaan ra chi ñi. Cuahan ñi ta ñi vehe ra Jasón, ta quihvi ñi, vati nanducu ñi chi ra Paulu chi ra Sila, vati cuni ñi cundaca ñi chi ra ta ra nu iyo cuiti ndihi ca ñi, ⁶soco ña nanihin ñi chi ra ta ra. Chacan cuu cha xita queñuhun ñi chi ra Jasón chi inga ra cha iyo cuenda Ndioo, ta chandaca ñi chi ra iti nuun ra cumi tiñu, ta nihin xaan cati ñi chi ra ti:

—Iyo ra ni quichi ihya ñuun yo, ta sandusaca ra ndihi nu chahan ra nini cahnu nu ñuhun ñuñivi ya. ⁷Ra Jasón ya cha quihin cuenda ra chi racan ta ra vehe ra. Ña sacahnu ra ta ra cuhva cati ra César—ra cumi tiñu cahnu iyo ñuun Roma, vati cati ra ta ra ti iyo inga rai ndaca ñahan chi ndihi ñivi ñuñivi. Ra Jesuu cuu ra —cati ra chi ra cumi tiñu can.

⁸Tacan ni cati ra, ta quechaha saxini xaan ra cumi tiñu chi ñivi can suhva, ta quechaha cuvaa xaan ñi. ⁹Chacan cuu cha quihin ra cumi tiñu can xuhun ra Jasón ta ra nda cua nda cua cahun ra Paulu chi ra Sila, ta saña ndico ra cumi tiñu can chi ra Jasón ta ra.

Ni queta ra Paulu ta ra ñuun Berea

¹⁰Tacan cuu, ta quii xaan sacuhun ñivi Ndioo can chi ra Paulu ta ra iti ñuun Berea. Cha cuaa cuahan ra ta ra, ta queta ra ta ra tican, ta quihvi ra ve ñuhun nu sacahnu ñivi judío. ¹¹Vaha xaan ca ñivi judío iyo ñuun Berea can, vati ña savaha ñi cuhva savaha ñivi judío iyo ñuun Tesalónica. Cuni xaan ñivi ñuun Berea can tasoho ñi tuhun Ndioo, ta ndihi ni quivi sacuaha vaha ñi tutu Ndioo, vati cuni coto ñi a ndicha cuhva ni cati ra Paulu. ¹²Chacan cuu cha chinu ini tuvi ñi chi ra Jesuu, ta chinu tahan ini ñivi griego. Tuvi ñivi cuu ñi, ta ñivi cahnu cuu ñi. Quihvi ñi ñahan, ta quihvi tahan ra rai. ¹³Tacan cuu, ta queta tuhun can ñuun Tesalónica, ta quechaha chini soho ñivi judío can ti cati tuhun tahan ra Paulu tuhun Ndioo iti ñuun Berea. Chacan cuu cha cuahan ñi tican, ta sandusaca xaan ñi chi ñivi ñuun can, ta quechaha saxini xaan ñi suhva. ¹⁴Tacan ni cuu, ta cati ñivi Ndioo can chi ra Paulu ti cua cuhun ra iti yu tañuhun, soco ndoo nuun ca ra Sila chi ra Timoteo ñuun Berea can. ¹⁵Cuahan tahan ra yani yo chi ra Paulu, ta ni chandaca ra ta ra chi ra nda ñuun Atena. Tacan cuu, ta tachi ndico ra Paulu tuhun chi ra yani yo ti cua cati ra chi ra Sila chi ra Timoteo ti quii xaan ni cua cuhun ra nu iyo ra Paulu. Tacan cuu, ta cuahan ndico ra yani yo iti ñuun Berea.

Cha queta ra Paulu ñuun Atena

¹⁶Chatu ra Paulu chi ra Sila chi ra Timoteo ñuun Atena can, ta

ndahvi xaan cuni anima ra, vati ndehe ra ti cuaha xaan ita niñu iyo ndihi iti tichi ñuun can. ¹⁷Chacan cuu cha ndatuhun xaan ra chi ndihi ñivi. Ndatuhun ra chi ñivi judío ve ñuhun nu sacahnu ñi, ta ndatuhun tahan ra chi inga ñivi sacahnu chi ra Ndioo. Ndihi ni quivi ndatuhun tahan ra chi ñivi iyo nuyahvi.

¹⁸Tacan cuu, ta quechaha ndatuhun tahan ñivi chi ra Paulu. Iyo ñi sacuaha tuhun ra Epicureo, ta tacan tahan iyo ñi sacuaha tuhun ñivi estoico. Chi ñican ndatuhun ra Paulu, ta quechaha cati ñi chi tahan ñi ti:

—¿Ñaan cha cuu cha cati rahya? Vata xaan cahan ra —cати ñi.

Ta inga ñi cati ñi chi tahan ñi ti:

—Cati tuhun ra ti iyo inga ndioo.

Tacan cati ñi, vati cati ra ti iyo iin ra nani Jesuu, ta cati tuhun tahan ra tuhun ti natacu ndico ñivi ndii. ¹⁹Tacan, ta tiin ñi chi ra Paulu, ta ni chandaca ñi chi ra siqui yucu Areópago nu nducuiti ra toho ñuun nu tiso vaha ra ta ra tiñu. Tacan cuu, ta cati ñi chi ra ti:

—Cuni ndi coto ndi ñaan tuhun chaa cuu cha sacuaha cun chi ñivi, ²⁰vati tucu xaan cati tuhun maun. Ña ta cuni ndi tuhun ni cati tuhun cun, ta cuni coto ndi ñaan cha cuu chi —cати ñi.

²¹Ndihi ñivi iyo ñuun Atena can—cuni xaan ñi cati tuhun ñi iin tuhun chaa, ta cuni tahan ñi tasoho ñi tuhun chaa, vati iin cuhva iyo tahan maan ñi cuu chacan, ta ñahni ñaan inga cha cuni savaha ñi. Tacan ni savaha ñivi ñuun can, ta tacan ni savaha tahan ñivi ni quichi inga ñuun.

²²Tacan cuu, ta ni chacuinda ra Paulu nu nducuiti ra ta ra nda siqui yucu Areópago can, ta quechaha cati ra chi ra ñuun Atena can ti:

—Ndihi ndioho tata chahnu, yuhu ndehi ti cha sacahnu xaan ndo ndioo ndo chi ndihi cuii anima ndo. ²³Nu cha ni chica cui tichi ñuun ndo, ta ndehi ita niñu ndo. Ndehi iin nu cua cuinda ita niñu ndioo, soco ñahni chi inda. Ndaa letra nuun chi, ta cati letra can ti: “Ña nacoto ndi yoo cuu ndioo ya.” Ndioo can sacahnu ndo, ta ña nacoto ndo chi ra. Vitin cua cati main chi ndo yoo ra cuu ra.

²⁴Suvi ra cuu ra Ndioo cha ni savaha ñuhun ñuñivi, ta savaha tahan ra ndihi cha iyo nu ñuhun ñuñivi. Maan ra ndaca ñahan iti siqui andivi, ta ndaca ñahan tahan ra ihya nu ñuhun ñuñivi ya, soco ña chini ñuhun ra vehe cha savaha ñivi nu cua ndoo ra cuhva chini ñuhun maan ita niñu. ²⁵Ña chini ñuhun ra cha cua tindee ñivi chi ra, vati ñahni cha cumani chi ra. Suvi ni maan ra cuu ra chaha ndihi cha cha iyo. Chaha ra cha ndito yo, ta chaha ra cha iyo tati yo.

²⁶Iin tuhun ñivi ni savaha xihna ra Ndioo [tiempu chahnu]. Tacan ni cuu, ta cuahan ndutuvi ñivi, ta cati tuhun ra Ndioo ti cua coo ñi nini cahnu nu ñuhun ñuñivi. Cati maan ra ndaa quivi cua coo ñivi ñuñivi, ta taa ra cuhva ndaa ñuhun cua coo ñi. ²⁷Chacan cuu cha cua nanducu ñi chi ra, saxini ra. Tu tacan ni cuu, vasi cua nanihin ñi chi ra, vati ñahni tu ndoho cha cua nanihin ñi chi ra. ²⁸Maan ra chaha cha iyo ndito yo, ta maan ra chaha

cha chica cuu yo, ta maan ra chaha cuhva yoso cuhva iyo maan yo. Tacan ni taa iin ra nditi ni chacoo ñuun ndo nu ni quichi quivi, vati cati ra ti maan ra Ndioo savaha chihin yo, cati ra. ²⁹Chacan cuu cha ña vaha saxini ndo ti ra Ndioo cuu sava ta cua saxini ñivi ñuñivi, ta savaha ñi ita niñu cuhva saxini maan ñi. Ñavi ita niñu xuhun cuaan cuu ra Ndioo, ta ni ñavi ita niñu xuhun cuichin cuu ra, ta ni ñavi ita niñu yuu ni ndutaqui cuu ra. Ñavi. Ña vaha cha saxini ndo ti tacan ni cuu ra, vati maan ra cuu ra ni savaha chihin yo. ³⁰Nu ni quichi quivi ña chito ñivi ñaan cha ndacu ñi, ta ñahni cha savaha ra Ndioo chi ñi quivi can, soco vitin quivi ya cha ni cati tuhun ra chi ndihi ñivi ihya nu ñuhun ñuñivi ya ti na cua saña ihni ñi cuati ndacu ñi. ³¹Tacan ni cuni ra, vati cha tiso ra quivi cha cua yaha ñivi iti nuun ra, vati cha ni chaha ra tiñu chi ra cua ndehe a vaha savaha ñivi a ña vaha savaha ñi, ta mani cha ndicha cua cati ra. Cha sacoto ra Ndioo chi ndihi ñivi ti chacan cuu chi, vati chaha ra tu ndee ini chi racan, ta natacu ndico ra tañu ñivi ndii —cати ra Paulu.

³²Sa chini ra ta ra tuhun cha ni cati ra Paulu ti natacu ndico ñivi ndii, ta quechaha cahan cateni ra, soco inga ra cati chi ra Paulu ti: —Inga tucu chaha cua cuni soho tucu ndi chihun yoso cuhva natacu ndico ñivi ndii —cати ra.

³³Tacan ni cuu, ta quee ra Paulu nu iyo cuiti ra ta ra, ta cuahan ra. ³⁴Iyo ñivi chica ñi chi ra Paulu, ta chinu ini ñi chi ra Jesuu. Iin ra nani Dionisio. Ra toho ñuun cuu ra, ta

inga ña nani Dámari. Ta ni cuhva chinu tahan ini inga ñivi.

Ni queta ra Paulu ñuun Corinto

18 Tacan cuu, ta quee ra Paulu ñuun Atena, ta cuahan ra iti ñuun Corinto, ²ta tican ni tahan ra chi iin ra judío nani Aquila. Ra ñuhun Ponto cuu ra. Quivi can sa quichi ra chi Pricila ñasihi ra iti ñuhun Italia, vati cha ni tava ndaa ra Claudio chi ndihi ñivi judío ni chacoo ñuun Roma can, ta ra ndaca ñahan ndihi ñuhun Italia cuu ra Claudio can. Cuahan ra Paulu vehe ñi, ³ta ni ndoo nuun ra chi ñi, vati ini tiñu satiñu ñi. Vehe sahma savaha ñi, ta icaa ni satiñu ñi, vati tacan ni cua sacanaan ñi, ⁴soco ndihi quivi sábadu chahan ra Paulu ve ñuhun ñivi judío, ta cati tuhun ra chi ñi. Cati tuhun ra chi ñivi judío, ta cati tuhun tahan ra chi ñivi cuu inga tucu ñivi, vati cuni ra na cua cuinu ini ñi chi ra Jesuu.

⁵Tacan cuu, ta quichi tahan ra Sila chi ra Timoteo iti ñuhun Macedonia. Mani tuhun Ndioo cati tuhun ra Paulu, ta sacuaaha ra chi ñivi judío can, ta cati ra chi ñi ti:

—Ni vii ndatu ndo chi ra Cristo, soco yu cati ti ra Jesuu cuu ra, [vati cha ni tava tiñu ra Ndioo chi ra nu quichi quivi, ta cua sacacu ra chi ñivi nu iyo ñi chi tu ndoho] —cati ra.

⁶Ta quechaha nduxaan ñivi judío can chi ra Paulu, ta cahan ñi ndavaha ni chi ra. Chacan cuu cha naquisi ra Paulu sahma ra, [vati ña cundee ca ini ra cha cahan ñi,] ta cati ra chi ñi ti:

—Cua ndoyo ñuhun ndo, soco cuati maan ndo cuu chi. Ñavi cuati main cuu chi, vati cha ni cati tuhun chihin ndo cuhva ni cati ra Ndioo. Vitin cuahin, ta cua cati tuhun tuhun Ndioo chi ñivi cuu inga tucu ñivi —cati ra.

⁷Tacan cuu, ta quee ra ve ñuhun can, ta cuahan ra vehe ra nani Justo. Iin chiyo xiin ve ñuhun inda vehe ra, ta sacahnu tahan ra Justo can chi ra Ndioo. ⁸Iyo tahan iin ra nani Crispo, ta xini ve ñuhun can cuu ra. Chinu ini ra chi ra chahnu Jesuu, ta chinu tahan ini ndihi ñivi ra. Tacan tuvi ñivi ñuun Corinto can—tasoho tahan ñi tuhun Ndioo. Chinu tahan ini ñi chi ra Jesuu, ta ni chanduta tahan ñi. ⁹Tacan cuu, ta quechaha ndehe ra Paulu ñumahna cha cuaa, ta cahan ra chahnu chi ra. Cati ra chi ra Paulu ti:

—Ña cua cuyuhvi cun, soco cua cati tuhun cun, ta ña cua coo taxin cun, ¹⁰vati cua cumi main chihun. Yoni cua cuu savaha ndavaha ni chihun, vati tuvi xaan ñivi ihya ñuun ya cua cuinu ini chihin yu —cati ra tichi ñumahna can.

¹¹Tacan cuu, ta ndoo ra Paulu ñuun Corinto can iin cuiya yoso sava, ta sacuaaha ra tuhun Ndioo chi ñi.

¹²Ra Galión cuu ra ndaca ñahan ñuhun Acaya quivi can, ta nduunuun ñivi judío chi tahan ñi, ta tiin ñi chi ra Paulu, ta ni chandaca ñi chi ra iti nuun ra Galión can, ¹³ta cati ñi chi ra ti:

—Rahya cati tuhun ti na cua sacahnu ñivi chi ra Ndioo, soco

ñavi cuhva cati ley yo cuu chacan —cati ñi.

¹⁴Cha cua cati ndico ra Paulu, ta quechaha cati ra Galión chi ñivi judío can ti:

—Ndioho yani xaa, ñahni cha savaha rahya. Tu savaha ra cuati, tu savaha ra ndavaha ni, cua tasohi cha cahan ndo, soco ñavi tacan cuu chi. Yu cati ti cua ndehe maan ndo. ¹⁵Cuni ndo cuati chi ra, vati inga tuhun sacuahra ra. Inga tuhun cati tuhun ra, ta tucu iyo ley ndo. Ña cua tiin yu tiñu cahan ndo —cati ra.

¹⁶Tacan cuu, ta tava ndaa ra Galión chi ñi iti chata. ¹⁷Ndihi ñivi griego can—tiin ñi chi ra Sóstene ra cuu xini ve ñuhun judío can, ta cani ñi chi ra iti nuun ve tiñu, vati cuati cuni ñi chi ñivi judío can, ta ñahni cha saxini ra Galión can.

**Ni queta ndico ra Paulu
ñuun Antioquía, ta quee
iti tucu ra inga chaha**

¹⁸Ndunahan xaan ra Paulu ñuun Corinto can. Tacan cuu, ta saña tahan ra chi ñivi Ndioo can, ta quee ra cuahan ra iti ñuun Cencrea. Cuahan tahan ra Aquila chi ña Pricila. Queta ñi ñuun Cencrea can, ta ndii ndii sata ra Paulu xini ra, vati cha ni sacuinu ra cuhva ni cati ra chi ra Ndioo. Quihin ñi tundoo tican, ta cuahan ñi iti ñuhun Siria. ¹⁹Queta ñi ñuun Efeso, ta ndoo ra Aquila chi ña Pricila. Cuahan ra Paulu ve ñuhun ñivi judío can, ta cati tuhun ra chi ñi, ²⁰ta cuni ñi ti cua ndoo nuun ca ra suhva ca quivi, soco ña cuni ra. ²¹Cha cua saña tahan ra chi ñi, ta quechaha cati ra chi ñi ti:

—Cuahin iti ñuun Jerusalén, vati cua sacahnu tahin vico. Tu cua cuhva ra Ndioo, cua quichi ndique —cati ra.

Tacan cuu, ta quee ra Paulu yu ñuun Efeso can, ta quihvi ndico ra tichi tundoo. ²²Queta ra ñuun Cesarea, ta cuahan ra iti ñuun Jerusalén, ta sacahnu ra chi ñivi Ndioo tican. Tacan cuu, ta quee ra cuahan ra iti ñuun Antioquía, ²³ta ndunahan ra ñuun Antioquía can. Tacan cuu, ta quee iti tucu ra iti, ta yaha ndico tucu ra ñuhun Galacia. Cuahan ndico tucu ra ñuhun Frigia. Ñuun ta ñuun cuahan ra, ta chaha ra tu ndee ini chi ndihi ñivi Ndioo iyo tican.

Cati tuhun ra Apolo ñuun Efeso

²⁴Quivi cha yaha ra Paulu ñuhun can cha queta iin rai judío ñuun Efeso. Apolo nani ra, ta ra ñuun Alejandría cuu ra. Vii xaan cati tuhun ra, ta vaha xaan chito ra tutu Ndioo tutu chahnu. ²⁵Cha sacuahra ra yoso cuhva iyo ra chahnu Ndioo, ta cati tuhun ra chi ndihi cuii anima ra. Sacuahra vaha ra cha ni chito ra cuenda ra Jesuu, soco ña chito vaha ra yoso cuhva iyo ra Jesuu. Chito ni ra yoso cuhva ni cati tuhun ra Juaan, ta sacuanduta ra chi ñivi. ²⁶Ña yuhvi ra Apolo can, ta quechaha cati tuhun xaan ra ve ñuhun ñivi judío can, ta chini ra Aquila chi ña Pricila cha ni cahan ra. Chacan cuu cha ndatuhun ñi chi ra, ta ndihi cha cumani ra cati cachin ñi chi ra, vati chaha ñi cuenda yoso cuhva iyo ra Ndioo. ²⁷Tacan cuu, ta cuni ra Apolo cahun ra iti ñuhun Acaya.

Tindee ñivi Ndioo can chi ra, ta taa ñi tutu chi tahan ñi iyo ñuhun Acaya can, ta cati ñi chi ñi ti na cua quihin cuenda ñi chi ra Apolo can. Tacan ni taa ñi, ta cuahan ra tican. Tindee xaan ra Apolo chi ñivi iyo ñuhun Acaya can, ta cha chinu ini ñican chi ra Jesuu, vati iyo xaan tu manini chi ra Ndioo. ²⁸Ndehe ndihi ñivi can ti vaha xaan cati ndico ra Apolo chi ñivi judío, vati chaha ra Ndioo tu ndee ini chi ra. Chacan cuu cha sanahan ra cuhva cati tutu Ndioo, ta cati ra chi ñi ti:

—Ni vii ndatu ndo chi ra Cristo. Yu cati ti ra Jesuu cuu ra, [vati cha ni tava tiñu ra Ndioo chi ra nu quichi quivi, ta cua sacacu ra chi ñivi nu iyo ñi chi tu ndoho] —cати ra.

Ni queta ndico ra Paulu ñuun Efeso

19 Ni iyo ra Apolo ñuun Corinto, ta yaha ra Paulu iti nu iyo xaan yucu ñuhun Asia can, ta cuahan ra iti ñuun Efeso. Tican iyo tahan ra chinu ni ini tuhun cha ni cati tuhun ra Juaan ra sacuanduta, ta ni tahan ra Paulu chi ra, ²ta quechaha nducu tuhun ra chi ra ta ra ti:

—¿Atu quichi ra Tati Ndioo chihin ndo quivi cha ni chinu ini ndo? —cати ra.

Ta cati ndico ra chi ra Paulu ti: —Ña chito ndi cha iyo ra Tati Ndioo.

³Ta nducu tuhun ndico tucu ra Paulu chi ra ti:

—¿Yoso cuhva ni chanduta ndo? Ta cati ndico ra chi ra Paulu ti: —Chanduta ndi cuhva ni cati tuhun ra Juaan.

⁴Ta cati ndico ra Paulu chi ra ti: —Ni sacuanduta ra Juaan chi ñivi, vati saña ihni ñi cuati savaha ñi. Cati tuhun ra chi ñivi ti cua quichi inga rai iti nuun ra, ta na cua cuinu ini ñivi chi ra, ta racan cuu ra Jesucristo. Tacan ni cati ra Juaan —cати ra Paulu.

⁵Tasoho ra ta ra tuhun cha ni cati tuhun ra Paulu, ta ni chanduta ra cuenda ra chahnu Jesuu. ⁶Tacan cuu, ta tiso ra Paulu ndaha ra chi ra, ta quichi ra Tati Ndioo chi ra, ta quechaha cahan ra inga tucu tuhun. Siin siin tuhun cahan ra, ta cati tuhun tahan ra tuhun Ndioo. ⁷Vasi queta uchi uvi rai cuu ra.

⁸Queta uvi yoo chahan ra Paulu ve ñuhun ñivi judío tican, ta ña yuhvi ra cahan ra. Sacuaha ra chi ñi, ta cati tuhun xaan ra chi ñi yoso cuhva cua cundaca ñahan ra Ndioo chi ñivi. ⁹Iyo tahan ñivi judío can—ndava xaan anima ñi, ta ña cuni ñi cuinu ini ñi tuhun cati ra Paulu. Cati ñi chi ndihi ñi tahan ñi ti ña vaha iti ra Jesuu. Tacan cuu, ta quee ndaa ra Paulu nu iyo ñi ve ñuhun judío can, ta quihin tahan ra chi ñivi chinu ini, ta cuahan ra nu iyo sicuela ra maestru nani Tiranno. Ndihi ni quivi sacuaha ra Paulu chi ñivi sicuela can, ¹⁰ta queta uvi cuiya cha sacuaha ra chi ñi tican. Chacan cuu cha chini soho ndihi ñivi iyo ñuhun Asia tuhun ra chahnu Jesuu. Chini ñivi judío, ta chini tahan ñivi cuu inga tucu ñivi. ¹¹Cahnu xaan cuhva ni savaha ra Paulu tican, vati tindee ra Ndioo chi ra, ta ndehe ñivi cha iyo tu ndee ini chi ra Ndioo. ¹²Chacan cuu cha quihin ñivi ñaan pañitu

ñaan sahma yani chi ra Paulu, ta chandaca ñi chi chi nu iyo ñivi cuhvi, ta nduvaha ñi. Chandaca tahan ñi chi chi nu iyo ñivi ñuhun tati cuihna anima, ta quee ndico run, ta nduvaha tahan ñican.

¹³Iyo ñivi judío chica cuu ñi, ta tuhva ñi tava ndaa tahan ñi chi run tati cuihna, vati ñatatan cuu ñi. Cuni tava ndaa ñi chi run tati cuihna anima ñivi, ta cahan ñi sivi ra Jesuu, ta cati ñi chi run ti:

—Cati tuhun ra Paulu yoso cuhva iyo ra Jesuu. Cuenda ra Jesuu can cati tuhun tahan ndi ti cua queun —cati ñi.

¹⁴Chacan ni savaha sehe ra Esceva ra cuu sutu chahnu cuenda ñivi judío, ta ucha tahan ra cuu ra cuati can. ¹⁵Sivi ra Jesuu cati ra ta ra chi run tati cuihna, ta cati ndico run chi ra ti:

—Nacote chi ra Jesuu, ta nacoto tahin chi ra Paulu, soco ña nacote yoo rai cuu maan ndo, vati ñahni tu ndee ini chihin ndo —cati run.

¹⁶Tacan cuu, ta chata ndihi ra cuati can ndava lahndi ra ñuhun tati cuihna anima can, ta tiin ra chi ra, ta cani xaan ra chi ra. Sanicuehe ra chi ra ta ra, ta ndoo cuiti ndaha ra ta ra savaha ra. Tacan ni quee ra ta ra vehe can, ta chinu ra. ¹⁷Tacan cuu, ta chito ndihi ñivi iyo ñuun Efeso can cha ni tahan ra ta ra. Chito ñivi judío, ta chito tahan ñi griego. Tacan ni quechaha cuyuhvi ndihi ñivi suhva, ta quechaha cati ñi ti cahnu xaan rai cuu ra chahnu Jesuu.

¹⁸Tuvi xaan ñivi chinu ini chi ra Jesuu. Quichi ñi, ta chaha ñi cuenda ti cahnu xaan ndavaha ni

cha ni savaha ñi nu quichi quivi.

¹⁹Cati cachin ñi yoso cuhva cha ni satasi ñi chi ñivi, ta chandaca ñi tasi can tutu tasi ñi, ta ndehe ndihi ñivi ti chahmi ñi chi chi. Tava ñi cuenda yoso xuhun cuu ndihi tutu can, ta ndehe ñi ti ni chacunda chi uvi xico uchi mil xuhun cuichin ñi.

²⁰Tacan ni tuvi xaan ca ñivi chinu ini tuhun Ndioo, ta chaha xaan ca ra Ndioo tu ndee ini chi ñi.

²¹Tacan cuu, ta saxini ra Paulu chi anima ra ti cua yaha ndico ra iti ñuhun Macedonia. Cua yaha ndico ra ñuhun Acaya, ta cua cuhun ndico ra iti ñuun Jerusalén, vati cati ra ti:

—Cua cuhun xihne iti ñuun Jerusalén. Tacan cuu, ta nini xaan cua cuhun tahin iti ñuun Roma —cati ra.

²²Tachi ra Paulu chi ra Timoteo chi ra Erasto iti ñuhun Macedonia, vati cua tindee tahan ra ta ra chi ñivi can. Tacan cuu, ta ni vii ndoo nuun ca ra Paulu ñuhun Asia can.

Cha ndusaca ñivi ñuun Efeso

²³Quivi can cuaha xaan cha ni ndusaca, vati tuvi xaan ñivi chinu ini chi ra Jesuu. ²⁴Iyo iin ra nani Demetrio. Xuhun cuichin satifnu ra, ta savaha ra naan xuhun cuichin cha ndiso ita niñu ve ñuhun ña Diana. Iyo ra satifnu chi ra Demetrio, ta sacanaan vaha ra ta ra, vati cuaha xaan tifnu iyo. ²⁵Ni sanducuiti ra Demetrio chi ra chi ndihi ca tahan ra savaha naan, ta quechaha cati ra chi ra ta ra ti:

—Amigu xaa, chito yo ti sacanaan vaha xaan yo cha satifnu yo tifnu ya, ²⁶ta cha chini soho yo ti cha cati

tuhun ra Paulu ti ñavi ndioo ndicha cuu ita niñu savaha yo. Chacan cuu cha tasoho ñivi cha cahan ra, ta saña ñi sata ñi chi chi, vati chinu ini ñi chi racan. Ñavi mani ñuun Efeso ya chica ra, soco cha ni chahan tahan ra niniin ñuhun Asia, ta tacan ni cha ndehe tahan ndo cha ndacu ra. ²⁷Tu ña cua sata ca ñivi naan savaha yo, ña vaha, soco tu cua saña ñivi cha sacahnu ñi chi ve ñuhun ña Diana, ña vaha ca, vati cahnu xaan ndioo cuu ña. Vitin sacahnu ndihi ñivi iyo ñuhun Asia ya chi ndihi ñivi ñuñivi chihin ña. Vasi cua queta quivi ña cua sacahnu ca ñi chihin ña —cati ra Demetrio.

²⁸Chini soho ra ta ra tuhun cahan ra Demetrio, ta quihin xaan ra tisihi, ta quechaha cana chaa ra, ta cati ra ti:

—Cahnu xaan ndioo cuu ña Diana chitoho yo ñuun Efeso ya —cati ra.

²⁹Tacan cuu, ta cuaha xaan cha ni ndusaca nini cahnu ñuun can, ta tiin ñivi can chi ra Gayo chi ra Aristarco ra ni quichi iti ñuhun Macedonia, vati cha chica tahan ra ta ra chi ra Paulu. Inuun chinu ndihi ñivi iyo ñuun can iti nu nducuiti ñivi nu chaco junta.

³⁰Cuni cuhun tahan ra Paulu nu iyo ñi, ta cua cu cahan ra chi ñi, soco ña chaha ñivi Ndioo can. ³¹Iyo tahan ra cuu cumi tiñu ñuhun Asia can, ta amigu ra chi ra Paulu. Tacan ni cati tuhun tahan maan ra, ta tachi ra tuhun chi ra Paulu, ta cahan ndahvi ra chi ra ti na ña cua cuhun ra nu iyo cuiti ñivi can. ³²Tican nu iyo cuiti ñi iyo ñi cana chaa ñi iin tuhun, ta inga ñi cana chaa ñi inga tuhun,

vati cuaha xaan cha ndusaca, ta tuvi xaan ñi ña chito ñi ñaan tiñu nducuiti ñi. ³³Chacan cuu cha tindaha ñivi judío chi iin ra tahan ñi nani Lejandru iti nuun, vati cua cati tuhun ra chi ndihi ñivi can, ta xihna cuii cati cachin uvi uni ñivi chi ra Lejandru ñaan tiñu nducuiti ñi, vati ña chito tahan ra. Tacan cuu, ta savaha ra Lejandru iin seña chi ndaha ra ti na cua cutaxin ñi, vati cuni ra cati ra ti ñahni cuati ndacu ñivi judío can, soco inga ñivi cuu ñi sandusaca. ³⁴Tacan cuu, ta ndehe ñi ti ra judío cuu ra. Chacan cuu cha quechaha cana chaa ndico ndihi ñi, vati tisihi cuni ñi, ta queta uvi hora cana chaa ñi. Cati ndico tucu ñi ti:

—Cahnu xaan ndioo cuu ña Diana chitoho yo ñuun Efeso ya. Tacan ni cana chaa xaan ñi.

³⁵Tacan cuu, ta cundee sacutaxin ra secretario ñuun Efeso can chi ñi, ta quechaha cati ra chi ñi ti:

—Ndihi ndioho yani xaa, chito ndihi ñivi ñuñivi ti cumi vaha ndihi yo ve ñuhun ña Diana, vati ndioo cahnu cuu ña. Chito tahan ñi ti cumi vaha yo ita niñu ña cha ni quehni iti siqui, ³⁶ta yoni cua cati ti ña ndicha. Cua cutaxin ndo, ta ña cua ndutondo ca ndo. ³⁷Ni chandaca ndo chi ra Gayo chi ra Aristarco ihya, ta ñahni cha suhu ra ve ñuhun ña Diana ña ndioo yo, ta ni ñahni ndavaha ni cha cahan ra chi maan ña. ³⁸Chacan cuu cha cati yu ti tu cuati cuni ra Demetrio chi ra satiñu chi ra, cua cuu tiso ra cuati nuun ra juee, vati chacan tiñu iyo ra, ta cua tiso ra quivi cua yaha tiñu nuun ra. ³⁹Tu inga tiñu cuu chi,

na cua nducuiti vaha ndico tucu ndo cuhva cati ley, ta cua cuu coso vaha tiñu. ⁴⁰Tacan cua savaha ndo, vati vitin cua cuu tiso ñivi cuati chihin ndo nuun ra cumi tiñu, ta cua cuu cati ñivi ti cuni cani tahan ndo chi ra cumi tiñu, vati nducuiti ni maan ndo tacan ni. Tu cua coto ra cumi tiñu ñacu ni ndusaca xaan cuni ndo vitin, ña chito ndo ñaan cua cati ndico ndo chi ra.

⁴¹Tacan ni cati ra secretario can, ta tava ra chi ñi na cuhun ñi iti vehe ñi.

Ni yaha ra Paulu ñuhun Macedonia, ta cuahan ra iti ñuhun Grecia

20 Ndihi cana chaa ñivi ñuun Efeso can, ta sanducuiti ra Paulu chi ñivi Ndioo can, ta chaha ra tu ndee ini chi ñi, ta saña tahan ra chi ñi. Tacan cuu, ta quee ra cuahan ra iti ñuhun Macedonia. ²Yaha ra ñuhun Macedonia can, ta chaha xaan ra tu ndee ini chi ñivi Ndioo ican. Tacan cuu, ta queta ra ñuhun Grecia. ³Uvi yoo ndoo nuun ra tican, ta queta quivi cha cua quihin tucu ra tundo, ta cua cuhun ndico tucu ra iti ñuhun Siria. Tacan cuu, ta quechaha chito ra cha saxini ñivi judío vati cua cahni ñi chi ra. Chacan cuu cha saxini ra ti cua cuhun ndico ra iti ñuhun Macedonia. ⁴Quee ra Paulu cuahan ra, ta cuahan tahan ra Sópater ra ñuun Berea, ta cuahan tahan ra Aristarco chi ra Segundo, ta ra ñuun Tesalónica cuu ra ta ra. Cuahan tahan ra Gayo ra ñuun Derbe chi ra Timoteo, ta cuahan tahan ra Tíquico chi ra Trófimo. Ra ñuhun Asia cuu ra ta ra. ⁵⁻⁶Queta

ndihi ra ta ra ñuun Filipino, soco ndoo nuun ra Paulu chihin yu tican, ta cuahan ndihi ca ra iti nuun, ta chatu ra ta ra chi ndi ñuun Troa. Yaha vico paan ña ndaa, ta quihin ndi tundo. Uhun quivi chica tundo can, ta queta ndi ñuun Troa nu cuahan ra ta ra, ta ndunahan ndi ucha quivi.

Queta ndico ra Paulu ñuun Troa

⁷Quivi domingu ni nducuiti ndi chi ñivi Ndioo can, ta chachi ndi paan Ndioo, ta cati tuhun ra Paulu chi ñi. Vasi queta sava ñuun cati tuhun ra, vati cua tuvi inga quivi, ta cuni cuhun ra. ⁸Cuaha ñuhun ndichin iyo nu nducuiti ndi vehe iyo nda siqui can, ⁹ta iyo tahan iin ra tivaa. Nani ra Eutico, ta ndaa ra yu ventana. Quechaha quixi ra, ta ni vii cati tuhun ra Paulu suhva ca. Tacan ni quixi xaan ra tivaa can, ta quehni ra iti chata. Uni toto vehe nu ni quehni ra, ta cha ni chihi ra. ¹⁰Tacan cuu, ta nuun ra Paulu iti nu quehni ra tivaa can, ta ni chahnu chiti ra nu ni caa ra, ta chacusucu ndaha ra chi ra. Tacan cuu, ta quechaha cati ra Paulu chi ñi ti: —Na ña cua sacuihya ini ndo, vati ña chihi ra —cati ra.

¹¹Tacan cuu, ta ndaa ndico ra Paulu nda vehe iyo nda siqui can, ta chachi ra chi ñi, ta nahan xaan ndatuhun ra chi ñi. Tuvi inga quivi, ta quee ra cuahan ra. ¹²Cha iyo ndito ra tivaa can, ta cuahan ra iti vehe ra. Chacan cuu cha cusii ini ñi.

Quee ra ta ra ñuun Troa, ta cuahan ra ñuun Mileto

¹³Tacan ni cuu, ta cuahan maan ndi iti nuun. Quihvi ndi tichi

tundoo, ta tacan ni cuahan ndi iti ñuun Asón. Tican chatu ndi chi ra Paulu. Tacan ni cuni ra, vati cua cuhun ra nu ñuhun nda ndacan.

¹⁴Tacan cuu, ta ni tahan ndi chi ra Paulu ñuun Asón can, ta quihvi tahan ra tichi tundoo can, ta quee ndi cuahan ndi iti ñuun Mitilene.

¹⁵Quee ndi suvi ni chi tundoo tican, ta inga quivi yaha ndi ñuun Quío. Inga ndico quivi, ta queta ndi ñuun Samo, ta ndoo nuun ndi ñuun Trogilio. Inga ndico tucu quivi, ta cuahan ndi ñuun Mileto. ¹⁶Ña yaha ndi ñuun Efeso, vati ña cuni ra Paulu ndunahan ra ñuhun Asia can. Tacan ni savaha ra, vati numi ra suhva. Tu cua cuu, cuni ra sacahnu tahan ra vico Pentecostee iti ñuun Jerusalén.

Cati tuhun ra Paulu chi ra ndiso tiñu ve ñuhun ñuun Efeso

¹⁷Nda ñuun Mileto can tachi ra Paulu tuhun chi ra ndiso tiñu ve ñuhun ñuun Efeso can ti cua cuhun ra nu iyo ra Paulu. ¹⁸Tacan cuu, ta queta ra ta ra nu iyo ra Paulu, ta quechaha cati ra Paulu chi ra ta ra ti:

—Yani xaa, chito maan ndo yoso cuhva ni chacoí chihin ndo quivi cha ni queta xihne ñuhun Asia ya. ¹⁹Satiñu xain tiñu ra chahnu, ta ñahni cha ndurai yu. Cuihya xaan cuni anime ndehi cha ndacu ñivi, ta ndehe xain tu ndoho, ta cuaha xaan cha cuni savaha ñivi judío chihin yu. ²⁰Chito ndo ti ña yuhvi yu cati tuhin ndihi tuhun cha cua coo vaha ndo. Sacuahi chi ndo nuun nducuiti ndo, ta sacuaha tahin chi ndo nda vehe ndo. ²¹Cati tuhin chi ñivi

judío, ta cati tuhun tahin chi ñivi cuu inga tucu ñivi. Cati tuhin ti na cua saña ihni ñi cuati ndacu ñi, ta na cua cuinu ini ñi chi ra chahnu Jesucristo. ²²Vitin cuahin iti ñuun Jerusalén, vati tacan ni cati ra Tati Ndioo. Ña chite ñaan cua tahin tican, ²³soco ndihi ñuun nu yahi cha cati ra Tati Ndioo chihin yu ti cuaha xaan tu ndoho cua ndehi, ta cua cunda xain ve caa. ²⁴Ñahni cha tichahi. Vasi cua cahni ñivi chihin yu, soco ñahni cha saxini yu, vati cuni xain sandihi yu tiñu chaha ra chahnu Jesuu chihin yu, ta tacan ni cua cusii ini yu. Cuni xain cati tuhin tuhun vaha yoso cuhva iyo xaan tu manini chi ra Ndioo.

²⁵Ndihni nu iyo maan ndo chahan xain nu quichi quivi, ta cati tuhin yoso cuhva cua cundaca ñahan ra Ndioo. Vitin chite ti ña cua ndehe ca ndo chihin yu ihya nu ñuhun ñuñivi ya. ²⁶Chacan cuu cha chahi cuenda chi ndo vitin ti ñahni cuati yu, tu ña cuni ñivi cuinu ini ñi chi ra Jesuu. ²⁷Tacan ni cati yu, vati cati cachin yu ndihi cha cuni ra Ndioo na cua savaha ndo. ²⁸Na cua cumi ndo suvi ni chi maan ndo, ta na cua cumi tahan ndo chi tahan ndo cuenda ra Cristo, vati cha chaha ra Tati Ndioo tiñu chi ndo. Sanduvaha ra chahnu anima ndihi yo cuu ñivi ra, vati cha ni chati niñi ra, ta chihi ra. ²⁹Chite ti iyo ñivi xaan ini chihin ndo. Cua cuhin, ta cua quichi maan ñi nu iyo ndo, ta ña cua cuni ca ñi cha chinu ini ndo chi ra Jesuu. ³⁰Cua sandahyu ñahan suvi ni ñivi tahan ndo chihin ndo, vati cua cu cuni ñi na cua cu ndicu ndo chi maan ñi. ³¹Chacan

cuu cha cati yu ti na cua saha vaha ndo cuenda. Cua cuñuhun ini ndo ti queta uni cuiya cha chahi cha chini tuni chi iin iin ndo. Nduvi ta niñu sacuahí chihin ndo, ta ña sañe, ta chacu tahin cuenda ndo iti nuun ra Ndioo.

³²Yani xaa, vitin yuhu cati ti na cua coo vii ndo chi ra Ndioo. Tuhun ra cati ti iyo xaan tu manini chi ra. Tu cua sacuahá ndo tuhun ra, cua cuhva ra tu ndee ini chihin ndo, ta cua cuu tahan ndo ñivi ra. Cua coo ii tahan ndo cuhva iyo ii ndihi ñivi ra. ³³Ña quihin yu xuhun ndo, ta ni ña quihin yu sahma ndo. ³⁴Chito vaha ndo ti satíñu tahin chi ndahi, ta tacan ni nihin yu cha chini ñuhin, ta nihin tahin cha chini ñuhun ndihi ra quichi chi yuhu. ³⁵Tacan ni sanahin chi ndo ti nini xaan cua satíñu yo, ta tacan ni cua tindee yo chi ñivi ndahvi. Cua cuñuhun ini ndo tuhun ni cati ra chahnu Jesuu, vati cati ra ti tu cua tindee ñivi chi maan yo, cua cusii ini yo, soco tu cua tindee maan yo chi ñivi, cua cusii ini xaan ca yo, cati ra Jesuu —cати ra Paulu chi ra ta ra.

³⁶Nu ni ndihi cati tuhun ra Paulu chi ra, ta ni chahnu chiti ra chi ra ta ra, ta quechaha cahan ra ta ra chi ra Ndioo, ³⁷⁻³⁸ta chacu xaan ra ta ra. Tacan cuu, ta chacunumi ndaa ra ta ra chi ra Paulu. Ndahvi xaan cuni anima ra ta ra, vati cha cati ra Paulu ti ña cua ndehe ca ra ta ra chi ra, ta chandaca ra ta ra chi ra nu iyo tundoo can, ta saña tahan ra ta ra.

Cuahán ndico ra Paulu iti ñuun Jerusalén

21 Tacan ni quee ndi nu iyo ra yani yo, ta cuahan ndi.

Cuiti vaha cuahan ndi iti ñuhun Coo, ta inga quivi queta ndi ñuhun Roda. Quee ndi tican, ta cuahan ndi iti ñuun Pátara. ²Tican nanihin ndi inga tundoo, ta cuahan chi iti ñuhun Fenicia. Chacan cuu cha quihvi tahan ndi tichi tundoo can, ta cuahan ndi. ³Tacan cuu, ta ndehe ndi ñuhun Chipre. Chiyo satin ndi nacoo ndi chi chi, ta cuahan ndi iti ñuhun Siria. Tacan cuu, ta queta ndi ñuun Tiro, vati cua quee carga ñuun can. ⁴Tacan cuu, ta nanducu ndi chi ñivi Ndioo iyo ñuun can, ta ndoo nuun ndi chi ñi ucha quivi, ta quechaha cati ñi chi ra Paulu ti ña cua cahun ra iti ñuun Jerusalén. Tacan cati ñi, vati tuhun can cati ra Tati Ndioo chi ñi. ⁵Cha queta quivi cua cahun tucu ndi, ta ni chandaca ra yani yo chi ndi, ta cuahan tahan ndihi ñasihi ra chi sehe cuati ra nda yu ñuun. Tacan cuu, ta chahnu chiti ndi iti yu tañuhun can, ta cahan ndi chi ra Ndioo. ⁶Tacan cuu, ta saña tahan ndi chi ñi, ta quihvi ndico maan ndi tichi tundoo can, ta cuahan ñi iti vehe ñi.

⁷Tacan ni quee ndi ñuun Tiro can, ta queta ndi ñuun Tolemaida, ta sacahnu tahan ndi chi ñivi Ndioo ican. Iin quivi ni ndoo ndi chi ñi. ⁸Tuvi inga quivi, ta quee ndi cuahan ndi chi chaha ndi, ta queta ndi ñuun Cesarea, ta cuahan ndi vehe ra Felipe ra cati tuhun. Suvi ra cuu ra ni nacachi ñivi Ndioo ñuun Jerusalén, vati nu quichi quivi nacachi ñivi ucha ra cua tindee chi ra tatun Jesuu. Chi maan ra Felipe can ndoo nuun ndi. ⁹Cumi tahan sehe sihi ra iyo, ta ña ta tandaha ñi,

ta cahan tahan ñi tuhun cuenda ra Ndioo. ¹⁰Tican ndunahan ndi suhva quivi, ta iti ñuhun Judea quichi iin ra cahan cuenda ra Ndioo. Ra Agabo cuu ra. ¹¹Quichi ra nu iyo ndi, ta quihin ra ñiin tichi ra Paulu, ta chuhni ra chaha maan ra chi ndaha maan ra chi chi. Tacan cuu, ta quechaha cati ra Agabo chi ra Paulu ti:

—Cha cati ra Tati Ndioo ti ta ni cuhva cua cuhni ñivi judío chihun ñuun Jerusalén, ta cua sayaha ñi chihun chi ñivi cuu inga tucu ñivi. Tacan cati ra Tati Ndioo —cati ra.

¹²Nu ni chini ndi tuhun cahan ra Agabo, ta quechaha cahan ndahvi ndi chi ra Paulu ti na ña cua cuhun ra iti ñuun Jerusalén, ta tacan ni cati tahan ñivi Ndioo iyo ñuun Cesarea can. ¹³Tacan cuu, ta cati ndico ra Paulu chi ndi ti:

—Na ña cua cuacu ndo, ta na ña cua cuhva ndo tu cuihya ini chi anime. Ndihi ndoi vaha. Tu cua tiin ñivi chihin yu ñuun Jerusalén, cua ndoi vaha, ta ta ni cuhva cua ndoi vaha, tu cua cahni ñi chihin yu, ta cua cuvi yu cuenda ra chahnu Jesuu —cati ra.

¹⁴Ña ni cuu casi ndi nuun ra Paulu. Chacan cuu cha saña ndi, vati cati ndi ti:

—Na cua cuu chi cuhva cuni ra chahnu Ndioo —cati ndi.

¹⁵Tacan cuu, ta tiso vaha ndi ndatiñu ndi, ta cuahan ndi iti ñuun Jerusalén. ¹⁶Cuahan tahan uvi uni ra yani yo iyo ñuun can chi ndi. Tican ñuun Jerusalén can iyo iin ra nani Mnasón. Nu quichi quivi quichi ra iti ñuhun Chipre, ta cha iyo cuiya cha chinu tahan ini ra chi

ra Jesuu. Vehe maan ra Mnasón can ni chandaca ra yani yo chi ndi, vati cua coo nuun ndi chi ra.

Ndatuhun ra Paulu chi ra Jacobo

¹⁷Tacan ni queta ndi ñuun Jerusalén, ta sii xaan cuni ñivi Ndioo can cha quihin cuenda ñi chi ndi. ¹⁸Tuvi inga quivi, ta cuahan ndi chi ra Paulu, vati cua cahan ra chi ra Jacobo. Tican cha iyo tahan ndihi ra ndiso tiñu ve ñuhun, ¹⁹ta sacahnu ndi chi ndihi ra, ta quechaha cati tuhun ra Paulu ndihi cha ni savaha ra Ndioo. Chaha ra cuenda yoso cuhva cha ni tasoho ñivi cuu inga tucu ñivi tuhun cha ni cati tuhun ra. ²⁰Chini soho ra yani yo cha cati ra Paulu, ta quechaha cati ra ta ra ti cahnu xaan cuu ra Ndioo. Tacan cuu, ta quechaha cati ra ta ra chi ra Paulu ti:

—Vaha, yani, soco chito cun ti cha iyo tuvi ñivi judío, ta chinu tahan ini ñi chi ra Jesuu vitin, ta cuni ñi cha cua cumi ñivi cuu inga tucu ñivi ndihi costumbre nacoo ra Moisee. ²¹Cha cati maan ñi chi ñivi ti maun sacuaha chi ndihi ñivi judío iyo ñuun nu iyo ñivi cuu inga tucu ñivi, ta cati cun ti na cua saña ñi ndihi costumbre chaha ra Moisee. Cati ñi ti maun cati chi ñi ti na ña cua tahnda ca ñiin xini xuu ra cuati, ta ni ña cua sacahnu ca ñi costumbre chahnu maan ñi. ²²Chacan cuu cha ña nihin vaha ndi cuhva ñaan cha cua savaha yo. Suvi ñivi can cua nducuiti, vati cua coto ñi ti cha queta cun. ²³Chacan cuu cha cua savahun cuhva cati ndi. Iyo cumi tahan ra yani yo, ta cua savaha ra iin cha cati ra chi

ra Ndioo. ²⁴Cua cuhun tahun chi ra ve ñuhun, ta cua coo ica tahun chi ra cuenda ra Ndioo. Cua tiahvi tahun yahvi ri mbee cha cua samani ndo chi ra Ndioo. Tacan cuu, ta cua sata xini ndo ndii ndii cuhva iyo costumbre, ta tacan ni cua coto ndihi ñivi tahan yo cha ña ndicha cuhva cati maan ñivi, vati cua ndehe ñi cha cumi vahun costumbre maan ñi. ²⁵Chito maun ñaan cha ni savaha ndi cuenda ñivi Ndioo cha cuu inga tucu ñivi. Tachi ndi tutu chi ñi, ta cati ndi cuhva saxini maan ndi. Cati ndi ti ña cua cachi ñi cha samani ñivi chi ita niñu sacahnu ñi, ta ni ña cua cachi ñi cuñu ndihi ri tuhva chachi ñi, tu ña chati vaha niñi ri, ta ni ña cua coho ñi niñi ri, ta ni ña cua coo ra rai ndavaha ni chi ñi ñahan inga chiyo, ta ni ña cua coo ñi ñahan ndavaha ni chi ra rai inga chiyo. Tacan ni cati ra ta ra chi ra Paulu.

Tiin ñivi chi ra Paulu ve ñuhun

²⁶Tacan cuu, ta quihin ra Paulu chi ra cua coo ica. Tuvi inga quivi, ta cha cua coo ica ra ta ra cuenda ra Ndioo. Chacan ni cuahan ra ta ra ve ñuhun, vati cua sacoto ra Paulu chi ra sutu judío ndaa quivi cua ndoo vaha ndico ra ta ra cuenda ra Ndioo, vati cua cati ra ta ra ndaa quivi cua cuhva ra cha cua samani ra chi ra Ndioo.

²⁷Tacan cuu, ta cha cua queta ucha quivi cha ni chaco ica ra ta ra cuenda ra Ndioo, ta queta tahan ñivi judío ni quichi iti ñuhun Asia, ta ndehe ñi cha quihvi tahan ra Paulu tichi cora soco ndavi ve ñuhun cahnu can, ta quechaha

sandusaca ñi, ta quechaha saxini ñivi judío can suhva. Tiin ñi chi ra Paulu, ²⁸ta quechaha cana chaa ñi, ta cati ñi chi tahan ñi ti:

—Nahan ndo, yani xaa. Na cua tindee ndo chi ndi, vati rahya cuu ra sacuaha chi ndihi ñivi ñuñivi, ta cati ra ti ña vaha ñivi cuu yo. Cati ra ti ñahni yavi ndaa costumbre sacahnu yo, ta ñahni ndico tucu yavi ndaa ve ñuhun ya. Cha quichi ndaca ra chi ñivi cuu inga tucu ñivi ihya tichi cora soco ndavi ya. Ña sacahnu ra tichi cora ya, ta ii xaan chi —cati ñi.

²⁹Tacan cati ñi, vati cha ndehe ñi ti chahan ra Trófimo ra ñuun Efeso chi ra Paulu tichi ñuun, ta saxini ñi ti chandaca ra Paulu chi ra tichi cora soco ndavi, ta inga tucu ñivi cuu ra.

³⁰Tacan cuu, ta quechaha ndusaca ñivi ñuun can, ta chinu ndihi ñivi iti ve ñuhun. Tindaha ihni ñi chi ra Paulu, ta xita queñuhun ñi chi ra chata cora soco ndavi can, ta quii xaan chasi ñi yuhu chi. ³¹Cuni cahni ñi chi ra, ta cha queta tuhun nuun ra sandaru chahnu cuu xini chi ra sandaru can ti cha ni ndusaca niniin ñuun Jerusalén can. ³²Chacan cuu cha quii xaan quihin ra sandaru chahnu chi ra capitán chi ra sandaru, ta quee ra chinu ra nu nducuiti ñivi. Tacan cuu, ta quechaha ndehe ñivi can ti cha vachi ra sandaru chi ra cuu xini ra, ta saña ñi cha cani ñi chi ra Paulu. ³³Tacan cuu, ta tuhva ra chahnu can nu inda ra Paulu, ta cati ra ti cua tiin ra sandaru chi ra, ta cua cuhni ra uvi cadena caa chi ra. Tacan cuu, ta quechaha nducu tuhun ra chahnu can chi ra Paulu

yoo rai cuu ra, ta nducu tuhun tahan ra chahnu can chi ra ñaan cuati savaha ra. ³⁴Tacan cuu, ta cana chaa ndico tucu ñivi can, ta cahan ñi iin tuhun inga tuhun. Ña cuu coto ra sandaru chahnu iin cha ndicha ndicha, vati cuvaa xaan ñi. Chacan cuu cha cati ra ti cua cundaca ra sandaru chi ra Paulu iti ve cuarte nu iyo ra ta ra. ³⁵Queta ra ta ra cuayu nu cua quihvi ra ta ra, ta canihin ra sandaru chi ra Paulu, ta quechaha chiso ra ta ra chi ra, vati nihin xaan tindaha ihni tahan ñivi can, vati tuvi ñi cuu ñi. ³⁶Chacan cuu cha ndicu ndihi ñi chi ra, ta cana chaa ñi, ta cati ñi ti:

—Na cua cuvi ra —cати ñi.

Tuhun ni cati ndico ra Paulu chi ñivi

³⁷Cha cua quihvi ra ta ra tichi vehe cuarte can, ta quechaha cati ra Paulu chi ra cuu xini chi ra sandaru can ti:

—Na cua cucahnu ini maun, vati na cua cahin chihun —cати ra.

Ta cati ndico ra sandaru chahnu can chi ra ti:

—Cha cuu cahan maun tuhun griego. ³⁸Yuhu saxini ti yoho cuu iin ra ñuhun Egipto, ta cuni cani tahan chi ra gobierno nu quichi quivi, ta ni chacundaca cun chi cumi mil rai tichi cuhu tican, ta chahni ndo chi ñivi —cати ra.

³⁹Ta cati ndico ra Paulu chi ra ti:

—Ñavi racan cui. Yuhu ra judío cui. Ra ñuun Tarso cha iyo cuenda ñuhun Cilicia cui, ta cahnu xaan suhva ñuun can cuhva chito cun. Na cua cucahnu ini maun, ta na cua cuhva cun ndatu ti cuni cahin chi ñivi ya —cати ra.

⁴⁰Tacan cuu, ta chaha ra sandaru chahnu can ndatu, ta ni chacuinda ra Paulu nu cuayu can, ta savaha ra iin seña chi ndaha ra. Tacan cuu, ta ni cutaxin ñi, ta quechaha cahan ra chi ñi. Cahan ra tuhun hebreo tuhun cahan maan ñi, ta cati ra chi ñi ti:

22 —Ndioho tata chahnu, ndioho yani xaa, na cua tasoho ndo tuhun cua cati tuhun chihin ndo vitin, vati ñahni cuati ni savahi —cати ra.

²Chini soho ñi ti tuhun hebreo cahan ra [cuhva ni cahan maan ñi], ta ni quechaha ndoo taxin ca ñi. Tacan cuu, ta quechaha cati ndico ra Paulu chi ñi ti:

³—Yuhu ra judío cui. Cacu yu ñuun Tarso cha iyo cuenda ñuhun Cilicia, soco ihya ñuun ya vachi cuahnu yu, ta sacuahhi chi ra chahnu Gamaliel. Vaha xaan sanahan maan ra chihin yu yoso cuhva iyo ley chahnu ni chaha ra Moisee cha sacahnu ñivi yo tiempo chahnu, ta ica xaan chi suhva. Ndihi quivi saxini yu ti ndacu xain cuhva cuni ra Ndioo, ta ta ni cuhva saxini ndihi maan ndo vitin. ⁴Nu ni quichi quivi cani tahan xain chi ñivi chica cuenda ra Jesuu, ta cuni tahin cha cua cuvi ñi. Tiin yu chi ñi, ta ni chandaque chi ñi ve caa. Tacan ni savahi chi ra rai, ta savaha tahin chi chi chi ñi ñahan.

⁵Cua cuu cuhva ra sutu chahnu chi ndihi ra chanihin cuenda chi ndo, vati maan ra chaha tutu chihin yu, ta ni chandaque chi chi chi ñivi judío tahan yo iyo ñuun Damasco. Chacan cuu cha cuahin tican, vati cua tiin yu chi ñivi ra Jesuu iyo

tican, ta cua quichi ndaque chi ñi ihya, ta cua cutuni ñi.

Chaha ra Paulu cuenda yoso cuhva ni nanihin ra chi ra Ndioo

(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶[Ni vii cahan ra Paulu chi ñi:]

’Ni vii cuahan ndi iti ñuun Damasco. Cha cua queta ndi ñuun can, ta maan hora cuu chi, ta quii xaan tuun iin ñuhun nuin. Iti siqui tuun chi, ta ndichin xaan chi cuu. ⁷Quehni yu nu ñuhun, ta chini yu ti cahan iin ndusu chihin yu. Maan ra Jesuu cuu ra, ta quechaha cati ra chihin yu ti: “Yoho Saulu, ña vaha cha cani tahan xaun chihin yu,” cati ra, ⁸ta nducu tuhun yu chihin ra ti: “¿Yoo cahan chihin yu, ta tata?” cati yu, ta cati ndico ra chihin yu ti: “Yuhu ra Jesuu ra ñuun Nazaret cui. Chi yuhu cani tahan xaun,” cati ra Jesuu. ⁹Tacan cuu, ta quechaha cuyuhvi ra chica chihin yu, vati ni ndehe tahan ra cha tuun ñuhun, soco ña ni chini ra ñaan cha cahan ndusu can chihin yu, ¹⁰ta nducu tuhun ndique chi ra Jesuu ti: “¿Ñaan cua cuu cun chihin yu, ta tata?” cati yu, ta cati ndico ra chahnu chihin yu ti: “Cuinda, ta cuahan tichi ñuun Damasco ya. Tican cua cati ñivi chihin ndihi cha cua savahun,” cati ra. ¹¹Ña ndichin cuii ni ca ndehi, vati ndichin xaan tuun ñuhun can nuin. Chacan cuu cha tiin ra amigu i ndahi, ta ni chandaca ra chihin yu. Tacan ni quihvi yu tichi ñuun can.

¹²Tican iyo iin ra nani Ananía, ta sacahnu tahan ra chi ra Ndioo cuhva cati ley chaha ra Moisee. Ndihi ñivi judío iyo tican cati ti

rai vaha ndicha cuu ra. ¹³Tacan, ta chahan ra Ananía nu ni chacoí, ta quechaha cati ra chihin yu ti na cua ndundichin ndico ndehi, cati ra. Tacan cuu, ta suvi ni hora can ndundichin ndico ndehi. Tacan ni ndehi nuun ra Ananía can, ¹⁴ta cati ndico ra chihin yu ti: “Iti chata tiempo chahnu sacahnu ñivi yo chi ra Ndioo, ta ini ra Ndioo can cha ni nacachi ra chihun. Chacan cuu cha cua coto cun yoso cuhva cuni ra Ndioo cha cua savahun. Cha ni ndehun chi ra Jesuu ra iyo cuiti vaha, ta ni chini sohun tuhun cha cati ra chihin. ¹⁵Chacan cuu cha cua cati tuhun cun chi ndihi ñivi ñuñivi yoso cuhva iyo ra. Cua cati tuhun cun ndihi cha ni ndehun, ta cua cati tuhun tahan ndihi cha ni chini sohun. ¹⁶Ña cua cuatu con. Na cua cuinda cun, ta na cua cuanduta cun, ta na cua cahan ndahvi cun chi ra Jesuu, ta na naan cuati ni savaha cun,” cati ra Ananía can chihin yu.

Chaha ra Paulu cuenda yoso cuhva chahan ra nu iyo ñivi cuu inga tucu ñivi

¹⁷[Ni vii cahan ra Paulu chi ñi:]

’Tacan cuu, ta cha queta ndique ihya ñuun Jerusalén ya, ta cahin chi ra Ndioo ve ñuhun ya. ¹⁸Tacan cuu, ta quechaha ndehi chi ra chahnu tichi ñumahna, ta quechaha cati ra chihin yu ti cua sanumi yu, ta quii xaan cua quei ñuun ya, vati ña cua cuinu ini ñivi can cha cua cati tuhun cuenda ra, cati ra, ¹⁹ta cati ndique chi ra ti chito ñi ti cha chahin ndihi ve ñuhun nu sacahnu ñivi judío, ta tai chi ñivi chinu ini

chihin ra ve caa, ta cani yu chi ñi. ²⁰Chito tahan ñi ti ni chih ra Esteban ra ni cati tuhun tuhun ra, ta cha ni ndehe tahin nu chih ra, ta chaha tahin tu ndee ini chi ra chahni chi ra. Yuhu cuu ra ni cumi sahma chacundichin ra ta ra, ta chahni ra chi ra, cati yu chi ra, ²¹ta cati ndico ra chihin yu ti cua cuhin, vati cua tava tiñu ra chihin yu nu cani, ta cua cuhun yu nu iyo ñivi cuu inga tucu ñivi. Tacan ni cati ra chahnu chihin yu —cati ra Paulu chi ndihi ñivi can.

Cuhva ni cumi ra sandaru chahnu chi ra Paulu

²²Tasoho ñivi can tuhun cahan xihna ra Paulu, soco hora ni quechaha cahan ra tuhun cuenda inga tucu ñivi, ta ña cuni tasoho ca ñi chi ra. Chacan cuu cha quechaha cana chaa ñi, ta cati ñi ti:

—Na cua cuvi ra, vati ña vaha ndehe ndi chi ra —cati ñi.

²³Ni cana chaa ñi, ta satati ñi sahma ñi, ta cani ñi ñuhun iti siqui, [vati quihin xaan ñi tisihi]. ²⁴Tacan cuu, ta cati tuhun ra sandaru chahnu can ti cua cundaca ra sandaru ta ra chi ra Paulu tichi vehe cuarte can, ta cua sanahma ra ta ra chi ra. Chacan cuu cha cua cani ra ta ra chi ra chi yoho ñiin, vati cuni coto ra ñacu cana chaa xaan ñivi can. Cuni coto ra ñaan cuati cuni ñivi can chi ra Paulu. ²⁵Chuhni ra sandaru can chi ra chi ñiin, ta quechaha cati ra Paulu chi iin ra capitán iyo yatin can ti:

—Ña chaha ley yo cha cua cani ndo chihin yu, vati iyo tahin cuenda ñuun Roma, ta ñahni cha ni cutuni yu —cati ra.

²⁶Chini ra capitán tuhun cha ni cahan ra Paulu, ta cuahan ra nu iyo ra sandaru chahnu, ta quechaha cati ra chi ra ti:

—Cua saha vahun cuenda, vati racan iyo tahan ra cuenda ñuun Roma —cati ra.

²⁷Tacan cuu, ta cuahan ra sandaru chahnu can nu iyo ra Paulu, ta quechaha cati ra chi ra ti:

—Cua cati ndichon. ¿Atu ndicha cha iyo cun cuenda ñuun Roma? —cati ra.

Ta cati ndico ra Paulu chi ra ti:

—Tacan tío —cati ra.

²⁸Cati ndico ra sandaru chahnu can chi ra ti:

—Cuaha xuhun tiahvi yu, ta quihvi tahin cuenda ñuun Roma —cati ra.

Ta cati ndico ra Paulu chi ra ti:

—Yuhu iye cuenda ñuun Roma, vati tacan ni cacu i —cati ra.

²⁹Tacan cuu, ta quii xaan saña ra sandaru cha cua cani ra chi ra, ta quee ra ta ra, ta yuhvi ra sandaru chahnu can suhva, vati chito ra ti iyo ra Paulu cuenda ñuun Roma, ta chaha ra cha chuhni ra sandaru ta ra chi ra.

Ni chacuinda ra Paulu iti nuun ndihi ra chanihin ta ra

³⁰Cuni ra sandaru chahnu can coto ra ñaan cuati ndicha cuni tiso ñivi judío chi ra Paulu. Chacan cuu cha tuvi inga quivi, ta quechaha cati ra sandaru chahnu can ti cua nducuiti ra sutu chahnu chi ndihi ra chanihin. Tacan cuu, ta ndachi ra sandaru chi ra Paulu, ta chandaca ra chi ra nu iyo cuiti ra ta ra.

23 Tacan cuu, ta ndehe ra Paulu chi ndihi ra toho ñuun can, ta quechaha cati ra chi ra ti:

—Ndihi ndioho tata chahnu, yuhu cati ti iyo vahi cuenda ra Ndioo nda cua nda vitin, vati ñahni cuati ndacu i —cati ra.

²Tacan cuu, ta ni cati tuhun ra Ananía ra sutu chahnu chi ra inda iin chiyo xiin ra Paulu ti cua cani ra yuhu ra Paulu can. ³Tacan cuu, ta cati ndico ra Paulu chi ra cuu ra sutu chahnu can ti:

—Yoho ra uvi yaa cuun. Cua tachi tuni ra Ndioo chihun. Ihya ndaun, ta cuni tachi tuni cun chihin yu cuhva cati ley chahnu, ta cati maun ti na cua cani ra chihin yu, ta ñavi cuhva cati ley cuu chacan —cati ra.

⁴Tacan cuu, ta quechaha cati ra inda xiin ra Paulu chi ra ti:

—Ña vaha cha cahun ndavaha ni chi ra sutu chahnu, vati iyo ra cuenda ra Ndioo —cati ra.

⁵Ta cati ndico ra Paulu chi ra ta ra ti:

—Yani xaa, chite ti cha cati tutu Ndioo ti ña cua cahan yo ndavaha ni chi ra ndaca ñahan chihin yo, soco ña chite ti ra sutu chahnu cuu ra.

⁶Tacan cuu, ta chito ra Paulu yoso cuhva iyo ra cumi tiñu ta ra. Chito ra ti iin cuenda ra cuu ra saduceo, ta inga cuenda ra cuu ra fariseo, ta ña inuun chinu ini ra ta ra. Chacan cuu cha nihin xaan quechaha cati ra chi ra ta ra ti:

—Ndioho tata chahnu, ndioho yani xaa, yuhu ra fariseo cui, ta ra fariseo cuu tahan suti. Cha cua tachi tuni ndo chihin yu, vati chinu

ini yu ti cua natacu ndico ñivi ndii —cati ra.

⁷Tacan ni cati ra Paulu, ta quechaha cahan yuhu ra saduceo chi ra fariseo, ta ña nduunuun ra ta ra. ⁸Cati ra saduceo ta ra ti ña cua natacu ndico ñivi ndii, ta ni ñahni tatun Ndioo iyo, ta ni ñahni tati cuihna iyo. Ta ra fariseo—racan cuu ra cati ti cua natacu ndico ñivi ndii, ta iyo tatun Ndioo, ta iyo tahan tati cuihna. Chacan cuu cha ña cuu nduunuun ra ta ra, ⁹ta quechaha cana chaa ra ta ra. Cha iyo tahan ra sacuaha ley chahnu, ta ra fariseo cuu tahan ra ta ra. Ni chacuinda ra, ta cahan ra cuenda ra Paulu, [vati cua tindee ra chi ra,] ta quechaha cati ra chi ra ta ra ti:

—Ñahni cuati savaha rahya. Vasi cha cahan iin tatun Ndioo chi ra. Na ña cua cani tahan ndo chi ra Ndioo —cati ra.

¹⁰Cuaha xaan cha cuahan ndusaca. Chacan cuu cha quechaha saxini xaan ra sandaru chahnu can, coto cua cahni ra ta ra chi ra Paulu, ta cati tuhun ra chi ra sandaru ra ti na cua cu quihin ra ta ra chi ra Paulu. Tacan ni sacacu ra chi ra nu iyo cuiti ra toho ñuun ta ra, ta chandaca ndico ra chi ra iti vehe cuarte can.

¹¹Inga cha cuaa, ta tichi ñumahna queta tucu ra chahnu Jesuu nu iyo ra Paulu, ta cati ra chi ra ti:

—Na cua cundee ini cun, vati ñuun Roma cua cati tuhun tahan yoso cuhva iye cuhva cha ni cati tuhun cun ihya ñuun Jerusalén ya —cati ra.

**Ni nduunuun ra judío ta ra ti
cua cahni ra chi ra Paulu**

¹²Tuvi inga quivi, ta nduunuun ra judío chi tahan ra ti cua cahni ra

chi ra Paulu. Cha iyo vaha tuhun chi ra, ta quechaha cati ra chi tahan ra ti:

—Ña cua cachi ca yo, ta ni ña cua coho ca yo nda cua nda quivi cua cahni yo chi ra Paulu —cati ra.

¹³Yaha uvi xico ra ta ra, ta cha ni nduinuun ra ta ra. ¹⁴Cuahan ra ta ra iti nuun ra sutu chahnu chi ra chanihin, ta quechaha cati ra chi ra ta ra ti:

—Cha iyo vaha tuhun cha ña cua cachi ca ndi nda cua nda quivi cua cahni ndi chi ra Paulu. ¹⁵Maan ndo chi ra chanihin cua sacoto ndo chi ra sandaru chahnu can ti cua quichi ndaca ra chi ra Paulu iti nuun ndo ihya, vati cua nducu tuhun vaha xaan ca ndo chi ra. Ña cua queta ra Paulu ihya, vati cua cahni ndi chi ra iti nu cua quichi ra —cati ra ta ra.

¹⁶Tacan cuu, ta chini sachin ra Paulu tuhun yoso cuhva cua cahni ra ta ra chi ra Paulu. Chacan cuu cha cuahan ra vehe cuarte can, ta quihvi ra, ta chaha ra cuenda chi ra Paulu. ¹⁷Tacan cuu, ta cana ra Paulu chi iin ra capitán can, ta cati ra chi ra ti:

—Na cua savahun tu manini cua cundacon chi ra tivaa ya iti nuun ra chahnu cuu xini, vati iyo cha cua cati ra chi ra —cati ra.

¹⁸Tacan cuu, ta ni chandaca ra capitán chi ra iti nuun ra chahnu can, ta quechaha cati ra capitán chi ra chahnu can ti:

—Nacoto cun chi ra Paulu ra ndaa ve caa ya. Cana ra chihin yu, ta cati ra ti na cua cundaque chi ra tivaa ya ihya, vati iyo cha cua cati ra chihun —cati ra.

¹⁹Tacan cuu, ta tiin ra chahnu can ndaha ra tivaa, ta quee siin ra iin chiyo, ta quechaha nducu tuhun ra chi ra ti:

—¿Ñaan tiñu cuu cun chihin yu? —cati ra.

²⁰Ta quechaha cati ndico ra tivaa chi ra ti:

—Cha iyo vaha tuhun cha cua cahan ra judío tu manini chihun, vati cuni ra ti yutaan cua cundaca ndico tucu cun chi ra Paulu nu nducuiti ra chanihin ta ra. Cua cati ra ti cuni nducu tuhun vaha xaan ca ra chi ra Paulu, soco ña ndicha ra. ²¹Ña cua tasohun chi ra, vati yaha uvi xico rai cuu ra, ta cua cuindi xehe ra, vati cua cahni ra chi ra. Cha ni nduinuun ra chi tahan ra ti ña cua cachi ca ra, ta ni ña cua coho ca ra nda cua nda cua cahni ra chi ra. Vitin cha ndatu vaha ra, vati saxini ra ti cua cuhva cun ndatu cha cua cuhun ndico tucu ra Paulu iti nuun ra chanihin ta ra —cati ra.

²²Tacan cuu, ta cati tuhun ra sandaru can chi ra ti:

—Ña cua cuhvon cuenda ti cha sacoto cun tiñu can chihin yu —cati ra, ta saña tahan ra chi ra.

Tachi ra sandaru chi ra Paulu nu iyo ra chahnu Félix

²³Tacan cuu, ta cana ra sandaru chahnu chi uvi ra capitán, ta quechaha cati ra chi ra ta ra ti:

—Cua tiso vaha ndo ndatiñu ndo, vati cua cuhun ndo iti ñuun Cesarea. Caa iin cha cheni cua cuhun ndo, ta uvi ciendu sandaru cua cuhun chi ndo. Cua cuhun tahan inga uni xico uchi ra, ta cua

coso ra quiti, ta cua cuhun tahan inga uvi ciendu ra cua cunaan nduyu. ²⁴Cua cuhva tahan ndo quiti cha cua coso ra Paulu can. Chacan cuu cha cua cacu ra, ta cua queta vaha ra nu iyo ra Félix ra ndaca ñahan ñuhun ya —cati ra chi ra.

²⁵Tacan cuu, ta taa ra sandaru chahnu tutu chi ra Félix can, ta tehen ni cati ra chi ra:

²⁶“Yuhu ra Claudio Lisia tachi yu iin tuhun na cumi chihun, yoho tata Félix. ²⁷Tiin ñivi judío chi rahya, ta cha cua cahni ñi chi ra, ta quete chi sandaru yu nu iyo ñi ta ñi. Sacacu i chi ra, vati chite ti cha iyo ra cuenda ñuun Roma, ²⁸ta cuni cote ñaan cuati cuni ñi chi ra. Chacan cuu cha ni chandaque chi ra nu iyo cuiti ndihi ra toho ñuun ta ra. ²⁹Tacan cuu, ta nihin yu cuhva ti cuni ra ta ra cuati chi ra cuenda ley judío ni. Ñahni cuati cha ni savaha ra, ta cua cahni yo chi ra cuenda ley maan yo, ta ni ñahni cha ni savaha ra, ta cua taa yo chi ra ve caa. ³⁰Tacan cuu, ta quechaha chite ti cha cuni cahni ra judío chi ra. Chacan cuu cha quii xaan tachi yu chi ra chihun, ta cati tuhun chi ra cuni cuati chi ra ti cua yaha tahan ra iti nuun cun, ta cua cati ra ñaan cuati cuni ra chi ra.” Tacan ni taa ra Claudio chi ra Félix can.

³¹Tacan cuu, ta quihin ra sandaru chi ra Paulu cha cuaa can cuhva cha ni cati tuhun ra sandaru chahnu, ta chandaca ra chi ra iti ñuun Antípatri. ³²Tuvi inga quivi, ta cuahan ra Paulu chi ndihi ra yoso quiti can iti ñuun Cesarea, soco ndihi ca ra sandaru cuahan ndico ra iti ñuun Jerusalén. ³³Tacan

cuu, ta queta ra Paulu ta ra ñuun Cesarea, ta chaha ra sandaru tutu can chi ra Félix ra ndaca ñahan ñuhun can, ta chaha cuenda ra chi ra Paulu chi ra. ³⁴Sacuaha ra cumi tiñu can tutu can, ta quechaha nducu tuhun ra chi ra Paulu ti: —¿Ñaan nani ñuhun nu quichi cun? —cati ra.

Ta cati ndico ra Paulu chi ra ti: —Cha quichi yu iti ñuhun Cilicia —cati ra.

³⁵Tacan cuu, ta cati ra cumi tiñu can chi ra ti:

—Cua tasohi ñaan cha cua cati cun chihin yu ndaa quivi cua quichi ra cuni cuati chihun —cati ra.

Tacan cuu, ta cati tuhun ra ti cua cumi ra sandaru chi ra Paulu vehe nu ni chacoo ra chahnu Herode.

Tuhun ni cati ndico ra Paulu iti nuun ra Félix

24 Yaha uhun quivi, ta quichi ra Ananía ra sutu chahnu chi uvi uni ra chanihin iti ñuun Cesarea, ta quichi tahan iin ra nani Tértulo. Ra cahan chaha ñivi cuu ra, ta cahan ra cuenda ra judío can ta ra. Chaha ra ta ra cuenda chi ra Félix ñaan cuati tiso ra ta ra chi ra Paulu. ²Tacan cuu, ta tachi ra Félix tuhun ti cua quichi ndaca ra sandaru chi ra Paulu. Tacan cuu, ta quechaha tiso ra Tértulo cuati chi ra Paulu, ta cati ra Tértulo can chi ra Félix ti:

—Yoho tata chahnu, chaha ndi iin tiahvi ndioo chihun, vati iyo vaha xaan ndi. Chito vaha xaan, vati vaha xaan tiso vahun tiñu niniin ñuhun nu iyo ndi vitin. ³Ndihni maan ndi chaha xaan ndi tiahvi

ndioo chi maun, ta sacahnu xaan ndi chihun, tata Félix. ⁴Na cua cucahnu ini maun tasohun tuhun cha cua cahan ndi, vati ndee xaan ini maun, ta ña cua nducuee ca ndi. ⁵Cha nihin ndi cuhva, vati ña vaha ndee ni rai cuu rahya. Cha ni sandusaca xaan ra nu iyo ñivi judío nini cahnu nu ñuhun ñuñivi, ta maan ra cuu xini cuenda iin ra chacunani Jesuu ra quichi iti ñuun Nazaret. ⁶Rahya cuni ra savaha ra ndavaha ni ve ñuhun cahnu ndi, soco tiin ndi chi ra, ta cuni tachi tuni ndi chi ra cuhva cati ley maan ndi. ⁷Tacan cuu, ta quichi ra chahnu Lisia ra cuu xini ra sandaru, ta tindaha ihni ra chi ndi, ta quihin ra chi ra, ⁸ta cati tuhun ra Lisia can ti na cua yaha ndi iti nuun cun, vati cua tiso ndi cuati chi ra Paulu. Tu cua sanahmon chi ra, cua coto tahun ti cha ndicha tiso ndi cuati chi ra —caci ra Tértulo can.

⁹Tacan ni cati tahan ndihi ra judío can ta ra ti cha ndicha cuhva ni cati ra Tértulo. ¹⁰Tacan cuu, ta savaha ra cumi tiñu can iin seña ti cua cahan ra Paulu. Tacan cuu, ta quechaha cati ra Paulu chi ra ti:

—Cusii ini yu, vati maun cuu ra cua tasoho yoso cuhva cua cati ndico yu, vati chite ti cuaha cuiya cha ndaca ñahan maun chi ñivi iyo ñuhun ya. ¹¹Tu cua nducu cun cuhva, cua coto cun ti ña ta queta uchi uvi quivi, ta cuahin iti ñuun Jerusalén. Cuahin tican, vati cuni sacahnu i chi ra Ndioo, ¹²ta ña cahan yuhu yu chi ni iin ñivi, ta ni ña sandusaque. Ñahni ndavaha ni savahi ni ve ñuhun cahnu can ta ni ve ñuhun cuati nu sacahnu tahan ñi

judío ta ni tichi ñuun. ¹³Ña cua cuu cati ra chihun ti cha ndicha cuu cha ni savahi cuati cuhva cuni tiso ra chihin yu vitin. ¹⁴Chehe cua cati yu chihun. Sacahnu i chi ra Ndioo, ta ini ra Ndioo cuu ra cha sacahnu ñivi ndi tiempu chahnu. Chinu ini yu ndihi tuhun cha ni taa ra Moisee cha cuu ley ndi, ta chinu tahan ini yu ndihi tuhun cha ni taa ra ni cahan cuenda ra Ndioo. Ndicha ti sacahnu i chi ra Ndioo cuhva cati ra Jesuu, ta ña vaha cha tacan cati ñivi judío. ¹⁵Chinu ini yu ti cua sanatacu ndico ra Ndioo chi ndihi ñivi nu cuahan quivi cuhva chinu tahan ini ñivi judío can. Cua natacu ndico ñivi cha iyo vaha cuenda ra Ndioo, ta cua natacu ndico tahan ñivi ña iyo vaha cuenda ra. ¹⁶Chacan cuu cha nducu xain cuhva cha cua coo vahi chi ra Ndioo chi ndihi ñivi ndihi ni hora.

¹⁷Cuaha cuiya ni chaco i inga ñuhun, ta vitin quivi ya sa quichi ndique ihya, vati cua tindei chi ñivi cuu tahin cuenda ra Ndioo, ta iyo tahan cha cua samani tahin chi ra Ndioo. ¹⁸Tacan ni ndacu i, vati cha ni chacoo ica yu cuenda ra Ndioo, ta cua ndoo vaha ndico yu cuhva iyo costumbre ndi, ta ni tahan ñivi judío chihin yu ve ñuhun, ta ñican cha quichi ñi iti ñuhun Asia. Ña tuvi ñivi ni chacoo chihin yu, ta yoni cahan yuhu tican. ¹⁹Yu cati ti iyo cha cua quichi tahan ñican ihya iti nuun maun, ta na cua tiso ñi cuati chihin yu, tu cuni ndicha ñi cuati chihin yu. ²⁰Ñahni ñi quichi. Chacan cuu cha na cua cati rahya ta ra ñaan cuati cha ni savahi. Cha ni nducu tuhun ra chihin yu quivi

chahin nu nducuiti ra. ²¹Ñahni cuati ni savahi, soco iyo iin tuhun cha cana chai chi ra quivi can. Cati yu chi ra ti quivi can cuni tachi tuni ra ta ra chihin yu, vati cati yu ti cua natacu ndico ñivi ndii. Tacan ni cati yu chihin ra —cati ra Paulu.

²²Chito vaha ra Félix yoso cuhva chinu ini ñivi chi ra Jesuu. Chacan cuu cha cati ra chi ra ta ra ti:

—Cha iyo vaha. Cua cuhun ndo vitin. Na cua quichi xihna ra chahnu Lisia, ta cua cati ndico yu yoso cuhva cua ndoo tiñu ya —cati ra.

²³Tacan cuu, ta cati tuhun ra Félix chi ra capitán ti ni cua cumi ra chi ra Paulu, soco cua cuhva ra ti cua tindee tahan amigu ra Paulu ñaan cha cua cuni ñuhun ra, ta na cua coo nuna ra Paulu suhva.

²⁴Yaha suhva quivi, ta quichi tucu ra Félix chi ña Drusila ñasihi ra, ta ñahan judío cuu tahan maan ña. Tacan cuu, ta cana ra Félix can chi ra Paulu, ta tasoho ra tuhun cati ra Paulu yoso cuhva chinu ini ñivi chi ra Jesuu. ²⁵Cati tuhun ra Paulu ti iyo cha cua coso vaha anima ñivi cuenda ra Ndioo, ta cati tuhun tahan ra ti na cua sacienda vaha ñi chi ñi, ta na ña cua savaha ca ñi ndavaha ni cuhva cuni maan ñi, ta cati tuhun tahan ra ti cua queta quivi cha cua tachi tuni ra Ndioo chi ñivi. Tacan cuu, ta quechaha cuyuhvi ra Félix, ta cati ra chi ra ti:

—Cua cuhun cun vitin. Tu cua cuyatin tuqui, cua cana ndico tuqui chihun —cati ra.

²⁶Cuni ra Félix cha cua cuhva ra Paulu xuhun chi ra, ta cua saña ra chi ra. Chacan cuu cha

cana ra Félix chi ra cuaha hora, ta ndatuhun tahan ra chi ra. ²⁷Yaha uvi cuiya, ta quee ra Félix cha cuu ra tiñu can. Cuni ra savaha ra tu manini chi ñivi judío. Chacan cuu cha nacoo ra chi ra Paulu ve caa. Tacan cuu, ta quihin ra Porcio Festo tiñu can, ta quechaha ndaca ñahan ra ñuhun can.

Yaha tahan ra Paulu iti nuun ra Festo

25 Tacan cuu, ta queta ra Festo, ta quihvi ra cha cuu ra tiñu. Yaha uni quivi, ta quee ra ñuun Cesarea, ta cuahan ra iti ñuun Jerusalén. ²Tican quechaha cahan ra sutu chahnu chi ra chanihin chi ra Festo can, ta tiso ndico tucu ra judío can cuati chi ra Paulu. Cahan ndahvi ra chi ra Festo can, ³ta chica ra tu manini chi ra, vati na cua tachi ndico ra chi ra Paulu iti ñuun Jerusalén. Tacan ni savaha ra judío can, vati saxini ndico tucu ra ti cua cuindi xehe ra nu yaha iti, ta cua cahni ra chi ra. ⁴Tacan, ta cati ra Festo chi ra ti:

—Cua ndoo ra Paulu ñuun Cesarea. Inga suhva ca quivi, ta cua cuhun ndico tuqui tican. ⁵Chacan cuu cha yu cati ti na cua cuhun tahan ra ndiso tiñu ndo, ta na cua tiso ra cuati chi ra Paulu tican, vati saxini ndo ti cha ni savaha ra cuati —cati ra.

⁶Vasi queta inga uchi quivi ndoo nuun ca ra Festo ñuun Jerusalén can, ta cuahan ndico ra iti ñuun Cesarea. Tuvi inga quivi, ta cuahan ra ve tiñu, ta cana ra ti cua quichi ndaca ra sandaru chi ra Paulu. ⁷Tacan cuu, ta queta ra Paulu nu ndaa ra. Tican cha iyo tahan ra

judío quichi ra iti ñuun Jerusalén. Tuhva ra judío can nu inda ra Paulu, ta cuaha xaan cuati tiso ra chi ra Paulu, soco ña nihin ra cha cua cati ra, vati ña ndicha ra. ⁸Tacan cuu, ta cati ndico ra Paulu chi ra Festo ti:

—Ñahni ni iin cuati savahi. Ña savahi cuati cuenda ley ñivi judío, ta ni ña savahi cuati cuenda ve ñuhun cahnu ñi, ta ni ña savahi cuati cuenda ra César ra cumi tiñu cahnu iyo ñuun Roma —cati ra.

⁹Cuni ra Festo savaha ra tu manini chi ñivi judío, vati cuni ra cha cua coo mani ñivi chi ra. Chacan cuu cha nducu tuhun ra chi ra Paulu ti:

—¿Atu cuni cun cahun ndico cun iti ñuun Jerusalén, ta cua cati ndico main yoso cuhva cua ndoo tiñu ya tican? —cati ra.

¹⁰Ta cati ndico ra Paulu chi ra ti: —Yuhu inde iti nuun cun, ta ndaca ñahan cun cuenda ra César ra cumi tiñu cahnu. Ihya cua cati ndico maun yoso cuhva cua ndoo tiñu ya. Ñahni cuati ni savahi chi ñivi judío cuhva chito vaha xaun. ¹¹Ña nduqui cuhva cha cua cacu i, vati ña savahi ndavaha ni cha cua cuvi yu. Ña cuu cuhva cuenda cun chihin yu chi ñi judío can, vati ña ndicha ra cha tiso ra cuati chihin yu. Yuhu cati ti na cua cati ra chahnu César yoso cuhva cua ndoo tiñu ya —cati ra.

¹²Tacan cuu, ta quechaha cahan ra Festo chi ra inda naan chi ra. Tacan cuu, ta cati ndico ra chi ra Paulu ti:

—Cha cati cun ti cuni cun na cua cati maan ra César yoso cuhva cua ndoo tiñu. Iti nuun maan ra cua cahun cun —cati ra.

Ni yaha tahan ra Paulu iti nuun ra chahnu Agripa

¹³Yaha suhva quivi, ta queta ra Agripa ra cuu rey cuenda ñivi judío can. Queta ra chi ña Berenice ñuun Cesarea can, ta sacahnu ñi chi ra Festo. ¹⁴Cuaha quivi ndunahan ñi tican. Chacan cuu cha chaha ra Festo cuenda chi ra Agripa yoso cuhva iyo ra Paulu, ta cati ra chi ra ti:

—Iyo iin ra nacoo ra Félix ve caa, ta quee ra cha cuu ra tiñu.

¹⁵Chahin ñuun Jerusalén, ta chaha xaan ra sutu chahnu chi ra chanihin cuenda chihin yu, ta cuni ra ta ra ti na cua cahni yu chi ra indi ve caa. Cati ndique chi ra ta ra yoso cuhva iyo ndi, vati ra cumi tiñu iyo cuenda ñuun Roma cui. ¹⁶Cati yu ti ña tuhva ndi tachi tuni ndi chi ñivi, tu ña ta coto ñi yoo rai ni tiso cuati chi ñi, tu ña ta cati ndico ñi yoso cuhva saxini suvi ni maan ñi. ¹⁷Tacan cuu, ta quichi tahan ra judío can ihya. Chacan cuu cha ña nducuee que. Tuvi inga quivi, ta cuahin ve tiñu, ta tachi yu tiñu ti na cua quichi ndaca ra sandaru chi ra Paulu.

¹⁸Yuhu saxini ti cahnu xaan cuati ni savaha ra, soco ñavi tacan ni ticuati ra judío chi ra. ¹⁹Cuni ra judío cuati chi ra, vati ña sacuinu ra cuhva iyo costumbre maan ra judío can. Cahan tahan ra judío can tuhun cuenda iin ra cha cunani Jesuu. Cati racan ta ra ti cha chihira Jesuu, soco ra Paulu cati ti iyo ndito ra. ²⁰Tacan cuu, ta ña nihin vahi cuhva ñaan tuhun cati ra ta ra. Chacan cuu cha nducu tuhun chi

ra Paulu a ña cuni ra cuhun ra iti ñuun Jerusalén, ta tican cua cati yu yoso cuhva cua ndoo tiñu. ²¹Tacan cuu, ta cati ndico ra Paulu can ti na cua cati maan ra chahnu César yoso cuhva cua ndoo tiñu. Chacan cuu cha cati tuhin ti na cua ndoo ra ve caa nda cua nda quivi cua tachi yu chi ra iti ñuun Roma nu iyo ra César —cati ra Festo.

²²Cati ndico ra Agripa chi ra ti:
—Na cua cucahnu ini maun cua tasoho tahin chi ra Paulu ya —cati ra.

Ta cati ra Festo chi ra ti:
—Yutaan cua tasohun chi ra, tu cha tacan —cati ra.

²³Tuvi inga quivi, ta quichi ndaca ñivi chi ra Agripa chi ña Berenice, ta taqui xaan sahna ndichin ñi. Queta ñi vehe nu cua tasoho ñi chi ra Paulu, ta quihvi tahan ñi chi ra sandaru cahnu ta ra chi ndihi ra mandoni ñuun can. Tacan cuu, ta cana ra Festo ti cua quichi ndaca tucu ra sandaru chi ra Paulu. ²⁴Tacan cuu, ta quechaha cati ra Festo chi ndihi ñivi nducuiti ti:

—Yoho ra chahnu Agripa, ta ndihi ndioho yani xaa, na cua ndehe ndo chi rahya. Ndihi ñivi judío ticuati xaan ñi chi ra iti nuin ñuun Jerusalén, ta ta ni cuhva cati ndico tucu ñi ihya. Cuvaa ñi, ta cati ñi ti na cua cuvi ra. ²⁵Saxini yu ti ñahni cuati savaha ra, ta cua cuvi ra, soco maan ra Paulu cati ti na cua cati maan ra chahnu César yoso cuhva cua ndoo tiñu. Chacan cuu cha quechaha saxini yu ti cua tachi yu chi ra nu iyo ra César. ²⁶Cua tachi yu tutu chi ra chahnu can, soco ña nihin yu cuhva ñaan tuhun cua

cati yu chi ra. Chacan cuu cha cati yu ti cua quichi ra Paulu iti nuun ndo, ta vitin inda ra ihya iti nuun cun, yoho tata Agripa. Chacan cuu cha cua tasohun ñaan tuhun cua cati ra, ta cua cati ndico cun yoso cuhva cua saxini cun. Tacan ni cua cote ñaan tuhun cua tachi yu chi ra chahnu César. ²⁷Tacan cati yu, vati saxini yu ti ña vaha cha cua tachi yu chi ra Paulu ra iyo ve caa ya iti nuun ra chahnu can, ta ña cua cati yu ñaan cuati ni savaha ra —cati ra.

Tuhun ni cati tuhun ra Paulu chi ra chahnu Agripa

26 Tacan cuu, ta cati ra Agripa chi ra Paulu ti:
—Cha cuu cati ndico cun vitin —cati ra.

Tacan cuu, ta naquihin ra Paulu ndaha ra, [vati sacahnu ra chi ra,] ta quechaha cati ndico ra chi ra ti:

²—Yoho tata Agripa, cusii ini xaan yu, vati chaha maun ndatu chihin yu vitin, ta cua cuu cati ndique chihun yoso cuhva cha ni savahi, vati cuaha xaan ticuati ñivi judío chihin yu. ³Cusii ini yu, vati chito cun yoso cuhva iyo ñivi judío. Chito cun yoso cuhva iyo costumbre ñi, ta chito tahan ñaan tuhun cahan xaan ñi chi tahan ñi. Chacan cuu cha cahan ndahvi yu chihun vitin ti na cua cundee ini cun, ta cua tasohun cha cua cati yu chihun.

Cuhva ni chacoo ra Paulu, ta ña ta cuinu ini ra chi ra Jesuu

⁴[Ni vii cahan ra Paulu chi ra Agripa:]

'Ndihi ñivi judío chito ti vaha xaan cha vachi cuahnu i cuenda maan ñi. Chito ñi yoso cuhva ni chacoï cha cui ra luhu iti ñuin, ta chito tahan ñi yoso cuhva ni chacoï ñuun Jerusalén. ⁵Cuaha cuiya cha nacoto ñi chihin yu. Tu cua cuhva ñi cuenda, cua cati cachin ñi ti cha cui iin ra fariseo, ta ica xaan ca ra fariseo cuenda ley sacahnu maan ñivi judío can. ⁶Vitin cuni tachi tuni ñivi judío chihin yu, vati chinu ini yu ti cua natacu ndico ñivi ndii cuhva ni cati ra Ndioo chi ñivi ndi tiempu chahnu, ⁷ta ta ni cuhva chinu tahan ini ndihi ñivi judío. Chacan cuu cha cundee ini ñi, ta satiñu ñi cuenda ra Ndioo nduvi ta niñu, ta tacan ni ticuati ñi chihin yu, vati chacan ni chinu ini yu, yoho tata chahnu. ⁸Ña vaha cha saxini ndo ti ña cua cuu cuhva ra Ndioo tu ndee ini chi ñivi ndii, ta cua natacu ndico ñi.

Cuhva ni canï tahan ra Paulu chi ñivi Ndioo nu ni quichi quivi

⁹[Ni vii cahan ra Paulu chi ra Agripa:]

'Iti chata ni saxini tahin ti nini xaan cua savahi ndavaha ni chi ñivi chinu ini chi ra Jesuu ra ñuun Nazaret. ¹⁰Tacan ni savahi ñuun Jerusalén, ta chaha ra sutu chahnu ndatu chihin yu. Chacan cuu cha taa xain chi ñivi Ndioo can ve caa, ta nduunuun tahin chi ñivi chahni chi ñivi Ndioo. ¹¹Ndihi ni quivi cuahin ve ñuhun nu sacahnu ñi chi ra Ndioo, ta canï yu chi ñi. Tacan ni sanini yu chi ñivi Ndioo na cua cahan ñi ndavaha ni chi ra Jesuu, vati xaan xaan cuni yu ndehi chi ñi.

Chacan cuu cha chahin ñuun canï, ta canï tahan xain chi ñivi Ndioo tican.

Cati tuhun tucu ra Paulu yoso cuhva ni nihin ra chi ra Jesuu

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹²[Ni vii cahan ra Paulu chi ra Agripa:]

'Tacan cuu, ta quihin yu ndatu chi ra sutu chahnu, ta chaha tahan ra tu ndee ini chihin yu cha cua tai chi ñivi Ndioo ve caa, ta cuahin iti ñuun Damasco. ¹³Yoho tata chahnu, yu cati ti ta maan hora cuu chi, ta ni vii cuahin iti, ta ndehi ti tuun iin ñuhun chihin yu chi ra cuahan chihin yu. Iti siqui tuun chi, ta ndichin ca chi chi ri nicandi. ¹⁴Ndihi ndi quehni ndi nu ñuhun, soco yuhu ni chini cha ni cahan iin ndusu chihin yu. Tuhun hebreo cahan chi, ta ra Jesuu cuu ra cati chihin yu ti: "Yoho Saulu, ña vaha cha canï tahun chihin yu, ta suvi ni chi maun sandoyo ñuhun cun," cati ra, ¹⁵ta quechaha nducu tuhun yu ti: "¿Yoo cahan, ta tata?" cati yu, ta cati ndico ra chihin yu ti: "Yuhu ra Jesuu cui, ta canï tahan xaan chihin yu. ¹⁶Cua cuinda ndico cun. Cha ni ndehun chihin yu, vati ni nacachi main chihun, ta cua satiñu cun tiñu yu, ta cua cati tuhun cun chi ñivi yoso cuhva cha ni ndehun chihin yu vitin quivi ya, ta cua cati tuhun tahun yoso cuhva cua ndehe ndico tucu cun chihin yu inga chaha. ¹⁷Cua tindei chihun. Chacan cuu cha ña cua cuu savaha ñivi judío ndavaha ni chihun, ta ni ña cua cuu savaha ñivi cuu inga tucu ñivi ndavaha ni chihun. Vitin

tava tiñu yu chihun, vati cua cuhun cun nuun iyo ñivi cuu inga tucu ñivi. ¹⁸Chacan cuu cha cua cuinu ini ñi chihin yu, vati cua saña ihni ñi ndavaha ni ndacu ñi, ta cua quechaha cuinu ini ñi chihin yu. Ña cua savaha ca ñi cuhva cati run cuihna, soco cua savaha ñi cuhva cuni ra Ndioo. Chacan cuu cha cua naan cuati ndacu ñi, ta cua coo vaha ñi chihin yu cuhva iyo ñivi chinu ini chihin yu,” cati ra Jesuu chihin yu.

**Tasoho ra Paulu cuhva ni
cati ra Ndioo chi ra**

¹⁹[Ni vii cahan ra Paulu chi ra Agripa:]

’Chacan cuu cha savahi cuhva cati ra Jesuu cha ni cahan ra chihin yu iti, tata chahnu. Ni vii iyo ra iti siqui andivi, ta cahan ra chihin yu. ²⁰Cati tuhin chi ñivi ti na cua saña ihni ñi ndavaha ni ndacu ñi, ta na cua cuinu ini ñi chi ra Jesuu, ta na cua savaha ñi cha vaha cuhva ndacu ñivi chinu ini chi ra Jesuu. Tacan ni cati tuhun xihne ñuun Damasco, ta tacan ni cati tuhun tahin ñuun Jerusalén. Ini tuhun cati tuhun tahin niniin ñuhun Judea, ta suvi ni tuhun can cati tuhun tahin chi ñivi cuu inga tucu ñivi iyo inga ñuhun. ²¹Chacan cuu cha tiin ñivi judío chihin yu ve ñuhun cahnu can, ta cuni cahni ñi chihin yu. ²²Cha tindee ra Ndioo chihin yu nda cua nda vitin, ta ni vii cati tuhin tuhun ra chi ndihi ñivi. Cati tuhin chi ñivi cahnu, ta ta ni cuhva cati tuhin chi ñivi ndahvi. Iti chata tiempu chahnu cha cati tuhun ra ni cahan cuenda

ra Ndioo, ta cati tuhun tahan ra Moisee. Cati tuhun ra ta ra yoso cuhva cua coo ra Jesuu nu cuahan quivi, ²³ta chaha ra ta ra cuenda yoso cuhva cua ndehe ra cuu Cristo tu ndoho, ta cua cuvi ra, ta cua natacu ndico ra tañu ñivi ndii. Suvi ra cuu ra natacu ndico xihna cuii, vati ni tava tiñu ra Ndioo chi ra, ta cua sacacu ra chi ñivi nu iyo ñi chi tu ndoho. Tacan ni chaha ra Cristo cuenda chi ñivi judío ti tacan ni cua nduvaha anima ñi, ta ta ni cuhva chaha tahan ra cuenda chi ñivi cuu inga tucu ñivi ti cua nduvaha tahan anima ñi. Ini tuhun cati tuhun ra ni cahan cuenda ra Ndioo iti chata, ta suvi ni tuhun can cha cati tuhun tahin vitin —cati ra Paulu.

**Cati tuhun ra Paulu ti na cua cuinu
tahan ini ra Agripa chi ra Jesuu**

²⁴Tacan ni cati ndico ra Paulu chi ra Agripa ta ra, ta nihin xaan quechaha cati ra Festo chi ra Paulu ti:

—Ña vaha cuni xini cun, yoho Paulu. Ña vaha cuni xini cun, vati cuaha xaan cha sacuahun —cati ra.

²⁵Ta cati ndico ra Paulu chi ra Festo can ti:

—Tata chahnu, iyo vaha xini yu, ta tuhun ndicha tuhun vaha cati tuhin chihin. ²⁶Chito vaha ra chahnu Agripa ya ñaan tuhun cati tuhin. Ña saxini yu cha cati tuhin chi maan ra, vati chite ti chito ra ndihi tuhun cha cati tuhin chihin ndo. Chito ra ti chito ndihi ñivi yoso cuhva ni chacoo ra Jesuu nu ñuhun ñuñivi ya —cati ra chi ra Festo.

²⁷Tacan cuu, ta cati ndico ra Paulu chi ra Agripa ti:

—Yoho tata Agripa, yuhu chito vahi cha chinu ini cun tuhun cha cati ra ni cahan cuenda ra Ndioo iti chata —cati ra Paulu.

²⁸Ta cati ndico ra Agripa chi ra Paulu ti:

—Vasi saxini cun ti yatin xaan cua cuinu ini yu chi ra Jesuu —cati ra.

²⁹Ta cati ndico ra Paulu chi ra ti:

—Yuhu cahan chi ra Ndioo ti na cua cuinu tahan ini cun chi ra Jesuu. Vasi vitin, vasi cua nducuee, soco cuni yu na cua cuinu tahan ini ndihi ndo. Cha ni chini soho ndo cha cati yu vitin, ta cuni xain cha cua coo ndo cuhva iyo yu, soco ña cuni yu cha cua cuindi tahan ndo ve caa cuhva indi yu —cati ra.

³⁰Tacan cuu, ta ni chacuinda ra chahnu Agripa can chi ra Festo chi ña Berenice chi ndihi ra iyo cuiti tican, ³¹ta quee ñi, ta quechaha cati ñi chi tahan ñi ti:

—Ñahni cha ni savaha racan cha cua cuvi ra. Ñahni cha ni savaha ra cha cua ndoo ra ve caa —cati ñi.

³²Ta cati ra Agripa chi ra Festo ti:

—Xihna ca ni vii cuu saña cun chi ra Paulu, soco vitin ña cua cuu ca, vati cha ni cati ra ti ra César cuu ra cua tiso vaha tiñu —cati ra chi ra.

Tachi ra cumi tiñu chi ra Paulu iti ñuun Roma

27 Tacan cuu, ta saxini ra cumi tiñu can ti cha cua cahun ra Paulu iti ñuhun Italia nu iyo ra César. Tacan cuu, ta quihin cuenda iin ra capitán chi ra Paulu chi inga ra indi ve caa cuhva cati ra cumi tiñu. Julio nani ra capitán can, ta iyo tahan ra cuenda ra sandaru ra Augusto, [ta yuhu cuahan tahin

chi ra]. ²Cuahan tahan ra Aristarco ra ñuun Tesalónica cha iyo cuenda ñuhun Macedonia, ta quihin ndi iin tundoo quichi iti ñuun Adramitio, ta cua yaha chi ñuun cha iyo yu tañuhun cha iyo cuenda ñuhun Asia. Tacan cuu, ta quee ndi cuahan ndi. ³Tuvi inga quivi, ta queta ndi ñuun Sidón. Vaha xaan savaha ra Julio chi ra Paulu, vati chaha ra Julio can ndatu chi ra ti cua cahun nuun ra nu iyo amigu ra ñuun can, ta cua cuhva ñi ñaan cha chini ñuhun ra. ⁴Tacan cuu, ta quihvi ndico ndi tichi tundoo tican, ta quee tucu ndi cuahan ndi. Yaha ndi ñuhun Chipre, ta nacoo ndi chi chi chiyo satin ndi, vati nihin xaan quichi tati inga chiyo ñuhun can.

⁵Cha yaha ndi iti yu tañuhun cha iyo cuenda ñuhun Cilicia, ta yaha ndi iti yu tañuhun cha iyo cuenda ñuhun Panfilia, ta queta ndi ñuun Mira cha iyo cuenda ñuhun Licia.

⁶Tican ñuun Mira can nanihin ra capitán can inga tundoo cha iyo cuenda ñuun Alejandría, ta cuahan chi iti ñuhun Italia. Chacan cuu cha cati tuhun ra ti cua quihvi tahan ndi tichi tundoo can. ⁷Tacan cuu, ta quee ndico ndi cuahan ndi. Cuaha quivi cuahan cuee ndi, ta cuaha tu ndoho, ta queta ndi yatin ñuun Gnido. Ña cuu ca cahun tundoo iti nuun, vati nihin xaan quichi tati. Chacan cuu cha yaha ndi yatin ñuun Salmón, vati yaha ndi yatin yu tañuhun cha iyo cuenda ñuhun Creta, ta ñahni xaan tati caa tican. ⁸Cuaha tu ndoho yaha ndi niniin yu tañuhun cha iyo cuenda ñuhun Creta can. Tacan cuu, ta queta ndi yatin ñuun Lasea nu nani chi nu chacuini vaha tundoo.

⁹Yaha xaan quivi, ta ña cuu ca cunu tundoo, vati cha queta quivi cha nihin xaan iyo tati, ta cha yaha vico cha ni chacoo ndita ñivi judío. Ña cuu ca cahun tundoo can, coto cua ndoyo ñuhun chi. Chacan cuu cha chaha ra Paulu cha chini tuni chi ra ta ra, ¹⁰ta cati ra chi ra ti:

—Yani xaa, yuhu saxini ti tu cua cahun yo, cua coo xaan tu ndoho chi yo, ta cuaha xaan cua ndoyo ñuhun. Cua ndoyo ñuhun carga, ta cua ndoyo ñuhun tahan tundoo, ta vasi cua ndoyo ñuhun tahan maan yo —cati ra.

¹¹Ña tasoho ra capitán cha cahan ra Paulu, soco tasoho ra cha cahan ra sacunu tundoo can chi ra cuu chitoho chi. ¹²Ña vaha cha cua ndoo tundoo tican nu chacuñi chi, vati cua cuun xaan savi, ta nihin xaan cua coo tati quivi vichin can. Chacan cuu cha ndihi ca ra cati ra ti:

—Na cua quee iti yo tihya, vati vasi cua cundee queta yo iti ñuun Fenice cha iyo suvi ni cuenda ñuhun Creta ya. Cua coo vaha tundoo tican ñuun can, vati ña cua yaha xaan tati quivi vichin, vati ndehe ñuun can iti chiyo cana nicandi —cati ra ta ra.

Nihin xaan caa tati nu nduta

¹³Tacan cuu, ta quechaha iyo tati, soco ña nihin xaan. Chacan cuu cha saxini ra ta ra ti cua cuu cahun ra cuhva ni saxini ra. Chacan cuu cha quee ndico ndi cuahan ndi, ta yatin yu tañuhun can cuahan ndi. ¹⁴Ña nducuee, ta nihin xaan quechaha yaha tati. Iti ñuhun Creta quichi tati can, ta nihin xaan

yani chi tundoo. Tati quichi iti chiyo nu cana nicandi cuu chi, cati ñivi, ¹⁵ta ña cuu ca yaha tundoo iti nuun, vati nihin xaan quichi tati can. Chacan cuu cha chico coo tundoo, ta sacuhun tati can chi chi. ¹⁶Tacan cuu, ta yaha ndi iin ñuhun nani Claudia. Ña nihin xaan caa tati nu yaha ndi tican, ta naquihin ndi lancha luhu cha xita tundoo can iti chata chi, [coto cua ndoyo ñuhun chi,] soco cuaha xaan tu ndoho. ¹⁷Sandaa ndi lancha can tichi tundoo cahnu. Tacan cuu, ta quechaha cava nuun ra ta ra yoho nahnu chi maan tundoo cahnu can, ta chuhni ra ta ra chi chi, vati saxini ra ti tacan ni ña cua tahvi cuati tundoo. Tacan cuu, ta quechaha cuyuhvi ra, coto cua yani tundoo can nu Sirte nu samondo xaan nduta can yuti. Chacan cuu cha sanuun ra sahna cha cahun tati, ta sacunu chi chi tundoo, ta tacan ni sacuhun tati chi chi. ¹⁸Tuvi inga quivi, ta quechaha savita ra ta ra carga tichi nduta, vati nihin xaan ndava tundoo savaha tati can, [ta tacan ni nduyahma chi]. ¹⁹Tuvi ndico inga quivi, ta savita tahan ra ndihi cha iyo cuenda tundoo can. ²⁰Cuaha quivi ña ndehe ca ndi chi ri nicandi, ta ni ña ndehe ca ndi chi ri tiñu, [vati chasi vico can]. Tacan cuu, ta quechaha saxini ndi ti ña cua cuu ca cacu ndi, vati nihin xaan caa tati, ta cuun xaan savi. ²¹Cuaha quivi ña chachi ra ta ra. Chacan cuu cha quechaha cati ra Paulu chi ra ta ra ti:

—Ndiho yani xaa, ña ni tasoho ndo cha cahin chi ndo, vati ña vaha cha ni quee iti yo ñuhun

Creta can. Chacan cuu cha ndehe yo tu ndoho vitin, ta cuaha xaan ni ndoyo ñuhun yo. ²²Vitin cati yu ti na cua cundee ini ndo, vati yoni cua cuvi. Maan tundoo ni cua ndoyo ñuhun. ²³Chito ndo ti chi ra Ndioo cui, ta satiiñu yu cuenda ra. Tava tiñu ra Ndioo iin tatun Ndioo cuni, ta quichi ra chihin yu, ²⁴ta cati ra chihin yu ti ña cua cuyuhvi yu, vati iyo cha cua yahi iti nuun ra César. Cati ra Ndioo ti cua savaha ra tu manini chihin yu, vati cua cacu main, ta cua cacu tahan ndihi ra iyo tichi tundoo ya, cati ra. ²⁵Chacan cuu cha yu cati ti na cua cundee ini ndo, yani xaa. Chinu ini yu chi ra Ndioo, ta chite ti cua savaha ra cuhva cati tatun ra chihin yu. ²⁶Iyo cha cua yani tundoo ya iin ñuhun cha iyo mahñu tañuhun ya —cati ra.

²⁷Cha ni queta chahun quivi cha cuahan ndi tacan ni. Cha cuaa cuu chi, ta tacan ni cuahan maan tundoo tañuhun Adria can. Vasi sava ñuun cuu chi, ta quechaha saxini ra satiiñu chi tundoo can ti yatin iyo ñuhun. ²⁸Chacan cuu cha ni ticuhva ra yoso cuhva cunu nduta can nu yaha ndi, ta ndehe ra ti queta oco chahun iin metro. Yaha ndi suhva ca iti nuun, ta ni ticuhva ndico tucu ra, ta ndehe ra ti queta oco ucha metro. ²⁹Yuhvi xaan ra ta ra, coto cua yani yuu chi tundoo can, ta cua tahvi cuati chi. Chacan cuu cha sanuun ra cumi caa tichi nduta iti suhma chi, vati caa cha cua sacuiñi tundoo can sanuun ra. Tacan cuu, ta cuni xaan ra cha na cua cundichin. ³⁰Tacan cuu, ta lancha luhu sanuun ra satiiñu chi

tundoo can nu nduta, vati cati ra ti tacan ni cua sanuun tucu ra caa cha cua sacuiñi tundoo iti nuun chi, soco sandahyu ñahan ra. Tacan ni savaha ra, vati cuni ra cunu ra. ³¹Chacan cuu cha quechaha cati ra Paulu chi ra capitán chi ndihi ra sandaru ti:

—Tu ña cua ndoo racan tichi tundoo ya, ña cua cuu cacu maan ndo —cati ra.

³²Tacan cuu, ta ni chahnda ra sandaru can yoho nuhni lancha can, ta cuahan chi tacan ni.

³³Ni vii vachi cundichin, ta quechaha cati ra Paulu chi ndihi ra ta ra ti:

—Na cua cachi ndo. Vitin cua queta chahun quivi cha ña chachi ndo, ta ni ña quixi ndo. ³⁴Chacan cuu cha cati yu ti na cua cachi ndo suhva, vati tacan ni cua coo ndico tu ndee ini chi ndo, ta cua cuu tahan suta ndo. Tacan ni cua cacu ndo, vati yoni cua tahan ca tu ndoho ni suhva —cati ra.

³⁵Cha ndihi cahan ra Paulu tuhun can, ta quihin ra iin paan, ta ndehe ndihi ra ti chaha ra iin tiahi ndioo chi ra Ndioo, ta tahvi ra paan can, ta quechaha chachi ra. ³⁶Tacan ni chacoo ndico tu ndee ini chi ndihi ra, ta chachi tahan ra ta ra suhva. ³⁷Uvi ciendu uni xico chahun iin ñivi cuu ndi iyo tichi tundoo can. ³⁸Chachi ra ta ra, ta ndaha ini ra. Chacan cuu cha savita ra ndihi ca chiti trigu tichi nduta, ta tacan ni nduyahma ca tundoo can.

Cha tahvi cuati tundoo can

³⁹Tacan cuu, ta chacundichin, ta ndehe ra ta ra ti yatin caa ñuhun

can, soco ña nihin ra cuhva ñaan ñuhun cuu chi. Ndehe ra cha iyo iin tuñiin, ta vii xaan caa yuti yu tañuhun can. Tu cua cuu, cuni ra sacunu ra tundoo tican. ⁴⁰Tacan cuu, ta ni saña ra caa cha sacuiñi chi maan tundoo can. Tacan ni nacoo ra caa can, ta ndachi ndico ra yoho cha cunuhni vitu cha sico coo chi maan tundoo, ta sandaa ndico ra sahma can iti siqui, vati cua sacunu ndico tati can tundoo. Tacan ni cuahan chi iti yu tañuhun can. ⁴¹Cha cua yaha tundoo nu quihvi ndii, ta nihin xaan tuchi chi xini chi nu chacundasi ndii can. Chicu vaha xini chi, ta ña ni tuñu ca chi, ta quechaha tahvi cuati suhma chi, vati nihin xaan yani nduta chi chi. ⁴²Iyo ra sandaru cuni cahni ra chi ra iyo ve caa, coto cua suta ra nu nduta can, ta cua quee ra iti yu tañuhun, ta cua cunu ra, ⁴³soco ra capitán can ña cuni ra cha cua cuvi ra Paulu. Chacan cuu cha ña chaha ra cha cua cahni ra sandaru chi ra ta ra, soco cati tuhun ra ti ndaa ra tuhva suta cua capa xihna ra tichi nduta, ta cua quee ra iti yu tañuhun, ⁴⁴ta cati tuhun tahan ra ti ndihi ra ña tuhva suta—cua coso ra nu vitu—ñaan vitu cuu chi a vitu vaha a vitu tundoo can cha ni tahvi cuati. Tacan ni cacu ra ta ra, vati cundee quee ndihi ra yu tañuhun can.

Queta ra Paulu ñuhun Malta

28 Tacan ni cacu ndi, ta cati ñivi iyo tican ti Malta nani ñuhun can cha iyo mahñu tañuhun can. ²Ni cundahvi ini ñi chi ndi, ta satahan ñi ñuhun, vati cuun savi,

ta vichin xaan ndi cuu. Tacan ni tindee ñi chi ndi. ³Naquihin tahan ra Paulu yutun cuati, ta tihí ra chi chi nu ñuhun can. Tacan cuu, ta quee iin ri coo, vati ihni suhva ñuhun can, ta tiin ri ndaha ra Paulu, ta ña cuni ri saña ri. ⁴Ndehe ñivi iyo ñuun can ti cha ndita caa ri ndaha ra, ta quechaha cati ñi chi tahan ñi ti:

—Ndicha ti ra chahni ñivi cuu rahya. Cha ni cacu ra nuun tañuhun, soco ña chaha ra Ndioo cha cua coo ca ra nu ñuhun ñuñivi ya —cati ñi.

⁵Tacan cuu, ta naquisi ra Paulu ndaha ra, ta quehni ri coo can nu cayu ñuhun, ta ñahni cha ni tahan ra. ⁶Ñican ndatu ñi, vati saxini ñi ti cua sacutu chi ndaha ra, ta quii xaan cua cuvi ra, soco nahan xaan ndatu ñi, ta ndehe ñi ti ñahni cha ni tahan ra. Chacan cuu cha saxini ndico tucu ñi, ta cati ñi ti:

—Ndioo cuu ra —cati ñi.

⁷Tican iyo iin rai nani Publio, ta racan cuu ra ndaca ñahan ñuhun can. Yatin nu satahan ra ta ra ñuhun can iyo yama ra Publio chi vehe ra, ta quihin cuenda vaha ra chi ndi. Tacan ni ndoo nuun ndi vehe ra uni quivi, ta ndehe vaha xaan ra chi ndi. ⁸Nihin xaan caa sutu ra Publio can, vati cuhvi xaan ra. Iyo cahni chi ra, ta chiyo xaan ra. Chacan cuu cha tuhva ra Paulu nu caa ra, ta quechaha cahan ra Paulu chi ra Ndioo, ta tiso ra ndaha ra chi ra chahnu can, ta nduvaha ra. ⁹Tacan cuu, ta quichi ndihi ca ñivi cuhvi iyo ñuhun can, ta nduvaha tahan ñi. ¹⁰Cuaha xaan cha samani ñi chi ndi, ta queta quivi cha cua

cuhun tucu ndi, ta chaha ñi ndihi cha chini ñuhun ndi.

Queta ra Paulu ñuun Roma

¹¹Yaha uni yoo, ta quihin tucu ndi inga tundoo. Cha iyo tundoo can suvi ni cuenda ñuun Alejandría, ta yoso ita niñu xinihin xini chi. Iin ita niñu can nani Cástor, ta inga chi nani Pólux. Quivi vichin can cha ndoo nuun tahan tundoo can suvi ni tican ñuhun Malta can.

¹²Tacan cuu, ta quee ndi ñuhun can, ta cuahan ndi, ta queta ndi ñuun Siracusa, ta ndoo nuun ndi uni quivi. ¹³Tican quee ndico ndi chi tundoo, ta yaha ndi yatin yu tañuhun cha iyo cuenda ñuhun can, ta queta ndi ñuun Regio. Tuvi inga quivi, ta quichi tati chiyo iti xuu. Chacan cuu cha quee tucu ndi, ta cuahan ndi iti nuun ca. Tuvi inga ndico quivi, ta queta ndi ñuun Puteoli, ta quee ndi tichi tundoo can. ¹⁴Suvi ni tican nanihin ndi chi ñivi Ndioo, ta cuni xaan ñi cha cua ndoo nuun ndi chi ñi una quivi. Tacan cuu, ta cuahan ndi iti ñuun Roma. Chi chaha ndi cuahan ndi. ¹⁵Tacan cuu, ta tican chini ñivi Ndioo tuhun ti cha vachi ndi. Chacan cuu cha cuahan ñi iti can, vati cuni satahan iti ñi chi ndi. Iyo ñi quichi satahan ñi chi ndi ñuun Foro Apio, ta iyo inga ñi quichi satahan ñi chi ndi ñuun Tres Tabernas. Tacan, ta ndehe ra Paulu chi ñi, ta ni chaco ca tu ndee ini chi ra, ta chaha ra tiahvi ndioo chi ra Ndioo. ¹⁶Tacan cuu, ta queta ndi ñuun Roma, ta chaha ra capitán ti ndoo nuna ra Paulu. Iin tuhun ni ra sandaru cumi chi ra vehe nu iyo ra.

Cati tuhun ra Paulu tuhun Ndioo ñuun Roma

¹⁷Yaha uni quivi, ta cana ra Paulu chi ra cuu xini cuenda ñivi judío cha iyo ñuun Roma can. Tacan cuu, ta nducuiti ra ta ra, ta quechaha cati ra Paulu chi ra ti:

—Yani xaa, ñahni cuati cha ni savahi chi ñivi judío tahan yo. Ni sacuinu i costumbre chahnu cha sacahnu ñivi yo iti chata, soco tiin ñivi chihin yu ñuun Jerusalén, ta chaha cuenda ñi chihin yu chi ra iyo cuenda ñuun Roma. ¹⁸Sanahma ra chihin yu, ta cuni saña ra chihin yu, vati ñahni cuati savahi cha cua cuvi yu. ¹⁹Ña cuni yu cuati chi ñivi judío tahan yo, soco iyo cha cati yu ti ra César cuu ra cua tiso vaha tiñu, vati ña chaha ñi cha cua saña tiñu chihin yu. ²⁰Chacan cuu cha cane chihin ndo, vati cuni cahin chi ndo. Cuni ndatuhin chi ndo, vati chinu tahan ini yu ti cua sacacu ra Ndioo chi ndihi yo chi tu ndoho cha iyo chihin yo, ta ta ni cuhva ni chinu tahan ini ndihi ñivi judío tahan yo. Nuhni cadena caa ya chihin yu, vati tacan ni chinu ini yu —cati ra chi ra ta ra.

²¹Tacan cuu, ta cati ndico ra ta ra chi ra Paulu ti:

—Ñahni tutu cuenda maun quichi cha tachi ra judío can chi ndi. Iyo ñivi tahan yo quichi ñi iti tican ñuun Jerusalén, soco ñahni cha cati ñi cuenda yoho. ²²Cuni tasoho tahan ndi chihun, ta cuni coto ndi yoso cuhva saxini maun, vati chito ndi ti cha cati ñivi nini cahnu nu ñuhun ñuñivi ti ña vaha ñivi cuu ñivi ra Jesuu —cati ra ta ra.

²³Tacan, ta cati ra judío can ta ra ndaa quivi cua nducuiti tucu ra. Tacan cuu, ta tuvi xaan ñivi quichi vehe nu iyo ra Paulu quivi can, ta cati tuhun cachin ra Paulu chihin ñi yoso cuhva cua cundaca ñahan ra Ndioo. Cati tuhun ra ti cha ni chaha ra Moisee cuenda tiempu chahnu yoso cuhva cua coo ra Jesuu, ta ta ni cuhva cati tuhun tahan ra ni cahan cuenda ra Ndioo iti chata. Tacan ni cati ra Paulu, vati cuni ra cha cua cuinu tahan ini ñi chi ra Jesuu, ta nduvi nduvi cati tuhun ra chi ñi. ²⁴Tacan cuu, ta iyo ñivi chinu ini cha cati tuhun ra Paulu, soco inga ñi ña chinu ini ñi. ²⁵Ña nduinuun ñi ta ñi, ta cuni cuhun ñi iti vehe ñi, soco ni vii cahan ra Paulu inga tuhun chi ñi, ta cati ra ti:

—Vaha xaan ni cati ra Tati Ndioo chi ra Isaía cuenda ñivi yo tiempu chahnu, vati cati ra ti cua cuhva ra Isaía can cuenda chi ñi, ta tuhun ya cati ra Tati Ndioo chi ra:

²⁶Cua yaha cun iti nuun ñivi ya, ta cua cati cun chi ñi ti ni vii chini soho ndo tuhun Ndioo, soco ña nituni ini ndo. Ndicha cha ndehe ndo yoso cuhva iyo ra Ndioo,

soco ña chito ndo ñaan cha cuu cha ni ndehe ndo.

²⁷Tacan ni cua cati cun, vati ndava xaan anima ñi, coto cua nduvaha anima ñi. Ña cuni ñi tasoho ñi, coto cua cutuni ini ñi. Ña cuni ñi nducu ñi cuhva, coto cua coto ñi ñaan cha cuu cha ni ndehe ñi,

cati ra Tati Ndioo chi ra Isaía can.

²⁸Ndioho na cua coto vaha ndo ti vitin cua cati tuhun ndi tuhun Ndioo chi ñivi cuu inga tucu ñivi. Cua tasoho maan ñi tuhun cha cua sanduvaha ra Ndioo anima ñivi, ta cua cuinu ini ñi chi ra —caci ra Paulu chi ra ta ra.

²⁹Tacan ni cati tuhun ra Paulu, ta quee ñivi judío can, ta cuahan ñi. Cuaha xaan cahan ñi chi tahan ñi yoso cuhva ni cati tuhun ra Paulu.

³⁰Tacan cuu, ta queta uvi cuiya ndoo ra Paulu ñuun Roma can. Cha tava nuun ra iin vehe nu ndoo ra, ta tiahvi ra yahvi chi. Quihin cuenda ra chi ndihi ñivi quichi ndehe chi ra, ³¹ta cati tuhun xaan ra chi ñivi can yoso cuhva cua cundaca ñahan ra Ndioo, ta sacuaha ra chi ñi yoso cuhva iyo ra chahnu Jesucristo. Ña yuhvi ra cha cati tuhun ra, ta yoni chaha tu ndoho chi ra.